

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :1

19 Ekim 2023 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.21

BAŞKAN: Fuat OKTAY (Ankara)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)

SÖZCÜ: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

KÂTİP: Derya BAKBAK (Gaziantep)

-----0-----

BAŞKAN FUAT OKTAY – Hoş geldiniz.

Dışışleri Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli Bakan Yardımcımız ve bakanlıklarımızın, kurum ve kuruluşlarımızın çok değerli temsilcileri, değerli katılımcılar, basınımızın çok değerli temsilcileri; Dışışleri Komisyonumuzun 28'inci Yasama Dönemi İkinci Yasama Yılı Üçüncü Toplantısını açıyorum.

Yeterli toplantı yeter sayımız mevcut.

Dışışleri Komisyonunun 28'inci Yasama Döneminin İkinci Toplantısındaki görüşmelerimize başlıyoruz inşallah.

Öncelikle, Bursa Milletvekili Sayın Cemalettin Kani Torun, Dışışleri Komisyonu üyeliğine yeni seçilmişlerdir. Kendisine hoş geldiniz diyorum, tebrik ediyorum; Komisyon çalışmalarında da başarılar diliyorum.

Gündem bilgisi ve teklif metinleri 17 Ekim 2023 Salı günü dağıtılmış.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :2

Yine, ayrıca Millet Meclisi uzantılı e-posta adreslerinize de gönderilmiştir; buradan bir kez daha hatırlatmak isterim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Gündeme geçmeden önce de, müsaadelerinizle, birkaç konuda görüşlerimi ifade etmek isterim.

Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok değerli temsilcileri, değerli basın mensupları; bu toplantımızı uluslararası alanda kabul edilemez hadiselerin yaşandığı, masum sivil kayıplarının katliam boyutuna ulaştığı ve maalesef uluslararası örgütlerin sessiz ve işlevsiz kaldıkları, diğer aktörlerin de bunu engellemek yerine, insani değerler ve hukuk yerine çıkarları çerçevesinde tavır aldıkları bir dönemde yapıyoruz. Filistin sorununun çözümsüzlüğü ve İsrail'in yıllardır süren saldırgan politikalarının yarattığı ortamın bedelini, yine, maalesef aralarında çok sayıda masum kadın ve çocukların da bulunduğu siviller ödemekte. Sivillerin hayatına mal olan hiçbir eylem kabul edilebilir değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak ortak anlayışımızı ilan eden bildiri ve devletimizin aldığı üç günlük yas kararıyla devlet ve milletimizin bu konudaki hassasiyet ve hissiyatının tüm dünyada çok daha iyi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :3

anlaşılmasını ümit ediyorum. Hayatını kaybedenlere buradan, bir kez daha, rahmet diliyorum.

Yaşanan soykırıma eş değer katliamlar, ne yazık ki, münferit bir hadise değildir. Yıllardır süren bir gidişatın sadece yeni bir aşamasıdır. Maalesef bazı ülkeler ateşe körükle gidip İsrail'e daha fazla silah vermeyi ve İsrail'i daha fazla teşvik etmeyi tercih etmektir. İsrail güvenlik birimlerinin bu silahları kullanma şeklinin artık savaş suçu boyutuna ulaştığını da görmezden gelmekteler. Sürecin her gün sivillerin hayatını kaybettiği aşamaya gelmesinde asli sorumluluğu bulunan İsrail'i ve İsrail'in bu tavrını verdikleri koşulsuz destekle teşvik ederek bu sorumluluğa ortak olanları şiddetle kınıyorum. Bu konuda yetkili tüm uluslararası kurum ve kuruluşları, İsrail'in savaş hukukuna, insan haklarına aykırı uygulamaları konusunda gereğini yapmaya, sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmeye çağırıyorum. Bu durum karşısında sessiz kalanlar, yaşanan sivil ölümleri karşısında, tarih ve insanlık önünde sorumlu olacaklardır, sorumludurlar.

Başta batılı ülkeler olmak üzere, klasik güç odakları, dünyada kurdukları uluslararası düzenle artık sorunları çözemez hâldeler, hatta belki de hiçbir ana sorunu çözemez durumdalar dersek de abartmış olmayız. Yine, bu ülkeler, bu güç odakları, ne yazık ki kendi çıkarlarını korumak adına, artık giderek meşruiyet zemininden de uzaklaşıyorlar.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :4

Birleşmiş Milletler ise, yine, Güvenlik Konseyi üyelerinin çıkarlarının uyuşmadığı tüm krizlerde işlevsiz ve etkisiz. Bu da uluslararası hukukun, ahde vefanın, güvenilirliğin terk edilmesine ve giderek daha fazla şekilde güç kullanımına başvurulmasına sebep olmakta.

Dünyada yaşanan büyük krizlerin büyük çoğunluğu yakın çevremizde ancak uzak bölgelerdeki gelişmeler dahi güvenliğimizi ve çıkarlarımızı doğrudan etkileyebilmekte. Bu nedenle, öncelikle, menfaatlerimizin, ülke menfaatlerimizin ve güvenliğimizin teminat altına alınması ve bir yandan da küresel kriz ve sorunların engellenmesi ve çözülmesi amacıyla Anadolu'yu merkeze alarak 360 derecelik ön alıcı, ilkeli, aktif ve etkili bir dış politika uygulamaktayız. Bu sayede, Rusya-Ukrayna savaşının sona erdirilmesi ve yine bu çerçevedeki tahıl koridoru girişiminde Suriye, Lübnan, Sudan, Afganistan, Balkanlar gibi pek çok coğrafyada insani ve tarihî sorumluluklarımıza ve ulusal çıkarlarımıza uygun tutum almakta, aktif bir dış politika izlemekteyiz. Bağımsız, ilkeli ve millî dış politikamız sayesinde doğruya doğru, yanlışla yanlış diyebilmekteyiz. Bu çerçevede, malum uluslararası çevrelerce eleştirilsek de İsrail'in işgalci, yayılmacı ve şiddete dayanan politikalarının engellenmesi, Filistin'de artık bir insanlık ayıbı hâline gelen durumun sona erdirilmesi ve sorunun ancak BM parametreleri çerçevesinde, 1967 sınırları dâhilinde, başkenti Doğu Kudüs olan bir Filistin devletinin kurulmasıyla çözülebileceğinin tüm aktörlerce

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :5

anlaşılabilmesi için de yoğun çabalarımızı sürdürmekteyiz.

Yine, Karabağ'ın, can Azerbaycan'ın, sahadaki açık askerî zaferine rağmen, tekrar donmuş bir ihtilafa çevrilmesi yönündeki çabaları ve hayalleri sona erdiren son harekâtını tebrik ediyoruz, kutluyoruz ve Azeri kardeşlerimizi sonuna kadar destekliyoruz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınması ve çözümün ancak egemen eşitliğe sahip 2 devlet arasında yapılacak müzakerelerle mümkün olabileceğinin anlaşılması için de her platformda çabalarımızı sürdürüyoruz.

Bir yandan da sadece bize dokunan değil, nereden ve kimden gelirse gelsin, terörün her türüyle mücadelemize, zaman zaman bazı müttefiklerimizce yalnız bırakılsak da hatta bazen arkadan vurulsak da kararlılıkla devam etmekteyiz ve edeceğiz.

Türk dünyasını bir araya getiren Türk Devletleri Teşkilatının adını tescil eden anlaşmayı 3 Ekimde kutladığımız Türk Devletleri İşbirliği Günü'nde yüce Meclisimizde onayladık, Türk dünyasının birliğini ve dayanışmasını güçlendirmeye ve genişletmeye devam ediyoruz.

Uluslararası sistemin, yaşanan krizler karşısındaki çaresizliğini ve bunun sorumlusu olan ülkeleri eleştiriyor, "Dünya 5'ten büyüktür." anlayışıyla daha adil bir uluslararası sistem kurulması için çalışıyoruz. Balkanlarda istikrarın bozulmaması için de elimizden gelen gayreti sarf

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :6

ediyoruz. Dünyanın her köşesindeki mazlumların haklarını, hukuklarını savunmaya devam ediyoruz, devam edeceğiz.

Değerli milletvekilleri, Dışışleri Komisyonu olarak, uluslararası ortamdaki yoğun gelişmeler ve tehditler karşısında, parlamenter diplomasi zemininden, ülkemizin güvenlik ve çıkarlarının korunması için azami seviyede yararlanmamız gerekmekte. Tabiatıyla, bunun için de ön şart, dış politikamız ve uluslararası gelişmeler konusunda gerekli bilgilerle teçhiz edilmiş olmamız. Bu anlayışla, bugün Dışışleri Bakan Yardımcımız Sayın Ahmet Yıldız ekibiyle birlikte dış politikadaki son gelişmeler konusunda bir sunum yapacaklar. Önümüzdeki dönemde de Komisyonumuzun yine spesifik konularda veya genel bölgesel gelişmeler konusunda bilgilendirilmesi amacıyla bu tür sunuşlara devam edeceğiz.

Dışışleri Komisyonu olarak çalışmalarımıza başlamamızdan bu yana Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Özbekistan'a ziyaretlerde bulunduk. Önümüzdeki günlerde de Türk Devletleri Teşkilatı Parlamentoları Dışışleri Komisyonları toplantısına katılmak için yine Bakü'ye gideceğiz. Ardından Singapur, Malezya ve Arnavutluk'u ziyaret edeceğiz; yine bir Kosova ziyaretimiz planlanmakta. Bir yandan da Amerika Birleşik Devletleri, Ürdün ve Moğolistan gibi diğer ülkelere gelen heyetleri yine gazi Meclisimizde ağırladık. Ankara'da görev yapan büyükelçileri ve çeşitli düşünce kuruluşlarından gelen uluslararası heyetleri de kabul ettik. Bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :7

ziyaret ve temaslarımızı hem ülkemizin ve görüşlerimizin diğer ülkelerdeki muhataplarımızca daha iyi anlaşılmasını sağlamak hem de dış politika önceliklerimize destek olmak anlayışıyla planlamaktayız. Gerektiğinde en sorunlu konuları en sorunlu muhataplarla ele almaktan kaçınmayacağız. Bir yandan da oluşturduğumuz iyi ilişkileri ve dostlukları pekiştirecek ve iş birliğimizi derinleştireceğiz.

Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, bilindiği üzere Komisyonumuzun asli faaliyetlerinden biri de uluslararası anlaşmaların onay sürecidir. 28'inci Yasama Döneminin başından bu yana toplam 23 uluslararası anlaşmaya ilişkin uygun bulma kanunlarını onaylayarak Genel Kurula iletmiş durumdayız. Bunlardan 7 adedi Genel Kurulda da onaylanarak Sayın Cumhurbaşkanımızın onayını müteakip yürürlüğe girmiş durumda, 16'sı ise Genel Kurul gündeminde ele alınmayı beklemektedir. Hâlihazırda Komisyonumuza havale edilmiş olan uluslararası anlaşma sayısı 106'dır, bunların 45'ini 27'nci Yasama Döneminde Komisyonda görüşülen ve Komisyon raporuna gruplarca muhalefet şerhi konularak Genel Kurula iletilen anlaşmalar oluşturmaktadır. Daha önce görüşmesi gerçekleştirilmiş bu anlaşmaları ele alabileceğimizi ve hızla ele alabileceğimizi ve buradan da geçirebileceğimizi düşünüyorum.

Değerli milletvekilleri, anlaşmalar üzerinde içerik, format bakımından, dış politika önceliklerimizle uyum bakımından yapacağımız

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :8

inceleme ve değerdendirmelerin dış politikamızın yürütölmesine ve ileride imzalanacak anlaşmaların hazırlık sürecine olumlu katkı yapacağına inanıyorum. Öte yandan, uluslararası ilişkilerimizin yürütölmesindeki hukuki zemini oluşturan bu anlaşmaların Genel Kurul sürecinin hızlandırılması için de Komisyon olarak kendi gruplarımız nezdinde öncölük etmemiz önem taşımakta. Zira, bunların onay süreçlerindeki gecikmeler vatandaşlarımıza, ölkemize milyonlarca dolarlık ekonomik kayıplara yol açabilmekte, ölkemizin güvenlik alanında kuracağı ve diğer sektörel alanlarda kuracağı ilişkileri olumsuz etkileyebilmekte ve yine diğer ölkelerle ilişkilerimizde kırılğanlıklar yaratabilmektedir. Bu süreçleri hızlandırmamız uluslararası ilişkilerimizde üzerinde yürödüğümüz zeminin kuvvetlenmesini sağlayacaktır.

Değerli arkadaşlar, Komisyonumuzun, gündemindeki konuları her zamanki gibi dış politikanın bir millî politika olduğu ilkesi doğrultusunda ve yine büyük bir uyum içinde çalışarak etkin ve verimli şekilde ele alacağına ve sonuçlandıracağına yürekten inanıyorum. Komisyonumuzun çok değerli üyelerinin de sizlerin de sahip oldukları bilgi ve tecrübe birikimleriyle çalışmalarımıza sağladıklarınız ve sağlayacağınız katkılardan dolayı da şimdiden her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

NAMIK TAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz iki cümle söylememe.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :9

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI FUAT OKTAY – Buyurun.

NAMIK TAN (İstanbul) – Çok teşekkür ediyorum.

Değerli Başkanım, çok teşekkür ediyoruz bu açıklamalarınıza. Parti Grubumuz olarak dileklerinize, temennilerinize, görüşlerinize büyük ölçüde katıldığımızı belirtmek isterim.

Bir hususu çok kısaca kayda geçirmek istiyorum: Elbette İsrail'in saldırılarını hiçbir şey mazur gösteremez ve meşru kılamaz. Ancak Hamas'ın da sivilleri hedef alan insanlık dışı saldırısının da kınanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu hususta da hakikaten pek suskun kalınmasının Filistin davasına da hizmet etmeyeceği görüşündeyiz. Hamas'ın bu hareketi, belli ölçülerde eğer mazur görülürse İsrail'in de aynı şekilde buna tepkisi bir şekilde mazur görme girişimlerine yol açabilir. O açıdan Hamas'ın da kınanması gerektiği görüşünde olduğumuzu heyet üyelerine arz etmek istiyorum.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Ben özellikle kullandığım cümleyi aynen tekrarlıyorum, zaten biz bunu kendi özel kınamalarımızda da ifade ettik: “Sivillerin hayatına mal olan hiçbir eylem kabul edilebilir değildir.” derken bu genel bir tabirdir. Türkiye olarak zaten masumların, çocukların, yaşlıların, kadınların hiçbir şekilde hedef alınmasına hiçbir zaman zaten biz ne tarihimizde ne bugün

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :10

ne de gelecekte müsamaha gösterecek bir millet de değiliz, böyle bir milletin üyesi de değiliz; bu konuda sıfır tolerans uygulayan bir devletiz ve milletiz. Evet, teşekkür ediyorum. Cumhurbaşkanımız da dâhil tüm taraflarca bu konuda hiçbir şeyimiz yok.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI FUAT OKTAY – Gündem maddesi sizlere dağıtılmıştı. Biliyorsunuz, güzel bir gelenek diyebiliriz belki daha böyle üçüncü olmasına rağmen, böyle bazen ilk toplantılar olur da “geleneksel” derler ya onun gibi. Toplantımızdan önce biz siyasi grup temsilcileriyle üçüncü istişare toplantımızı yaptık, gündemimizi de belirlerken yine istişare hâlinde belirledik. Bu gündemde de hatırlarsanız bir önceki toplantımızda şunu ifade etmiştik: “Orada oy birliğiyle geçen yıl görüşülen konuların, Komisyonda görüşölüp değerlendirilen, raporları hazırlanan, kabul edilen konuların Genel Kurulda kadük kalması sebebiyle tekrardan aynı şeylerin burada tekrar tekrar görüşülmesinde, vakit kaybında bunun anlamsız olacağını düşünerek tüm siyasi parti grup temsilcilerimizle yaptığımız ortak istişarede bunu çok hızlı bir şekilde geçirebiliriz, oy birliği olanları.” demiştik ve öyle olmuştu. Şimdi geriye onlardan 8 anlaşma vardı, onu da bu haftaki -yine aynı grup

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :11

temsilcilerimizi de davet etmiştik- görüşmeler çerçevesinde... En son Kani Bey yoktu, telefonla sizi de bilgilendirmiş oldum bugün. Dolayısıyla yine öyle ki bu 8 madde vardı oy birliğiyle. Belki orada da ya “Farklı görüşlerimiz olabilir.” şeklinde ifadeler vardı, onun için onları çıkarmıştık öncesinde, şimdi tekrardan onları getirdik. Eğer orada farklı görüşler yoksa hemen yine çok hızlı bir şekilde geçirebiliriz; yok, şayet varsa onları da alarak oradan devam edebiliriz.

İkincisi de, yine gündeme gelen Togo, Cezayir ve Türk Devletleri Teşkilatının yatırım fonuyla, Türk yatırım fonuyla ilgili anlaşmalar var. Onlar, yine, 3 Kasımda Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi olduğundan dolayı bir an önce de bunun faaliyete geçirilmesiyle alakalı... Yine, Türk Devletleri Teşkilatı üyeleriyle birlikte olduğumuz bir toplantıda hatırlarsanız yine tüm siyasi grup temsilcilerimiz oradaydı “3 Kasımdan önce elimizi güçlendirelim, bunu da geçirelim çünkü diğer üye ülkeler hâlihazırda geçirmiş durumdalar, geri kalanlar da 3 Kasımdan önce bitirmeyi planlıyorlar, biz de bu anlamda bitirmiş oluruz” demiştik.

Son bir konu vardı, o da yine sizlerle görüştüğümüz; arkadaşlar onu gündeme koymamışlar, ben bir kez daha hatırlatmak isterim. O da yine, geçen yıl Komisyonda görüşülen, şerhli olan anlaşmalar yani şerhle Genel Kurula iletilen, indirilen anlaşmalar vardı. O anlaşmalarda da “Bunlar da yine diğerlerine göre daha hızlı geçebilecek konular. Şerh devam ediyorsa

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :12

o konuda görüşülebilir, şayet kaldırılmışsa yine hızlı bir şekilde diğerlerine oranla daha hızlı geçebilir, ondan sonra da artık normal görüşme formatımıza daha rahat geçebiliriz.” demiştik. Bu konuda da bir görüş birliğimiz oluştu tüm gruplarla, bu haftaki görüşmemizde. Dolayısıyla, bugün 14 anlaşmamız ve 1 sunumumuz var yani gündemde 15 maddemiz var; diğerlerini de hemen bir sonraki toplantımızda, bu, diğer şerhli anlaşmaları da hemen orda yapabiliriz. Belki gelecek hafta herkesin takvimine de programına da bakılabilir, hiç geciktirmeden belki bir hafta içerisinde, on gün içerisinde de bunu da yapıp geçebiliriz.

Ben tekrar tekrar teşekkür ediyorum, hem katılımlarınızdan dolayı hem de verdiğiniz katkılardan dolayı.

Şimdi, Dışışleri Bakan Yardımcımız Sayın Ahmet Yıldız’ı dinlemeye geçebiliriz. Zannediyorum “Yarım saat.” dediniz; değil mi?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, siz ne kadar süre takdir ederseniz ona göre uyarlayacağım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, gündemin ilk sırasıyla başlıyoruz.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :13

değerli üyeler; ben ve meslektaşlarım müteşekkirimiz bu sunum fırsatı için. Bana bugün çok sayıda Genel Müdürümüz, Genel Müdür Yardımcımız refakat ediyor, bu sunumu dinlemek ve soruları gerekirse cevaplamak üzere.

Tabii, geçmiş 27'nci Dönemde her ne kadar iki yıl bu Komisyonun Başkan Vekilliğini yürütmüş olsam da karşıda bulunmaktan, Meclisin huzurunda bulunmaktan heyecanlıyım. Sürçülisan olursa, sunumumuz genel bulunursa affınızı dilerim, sorularla tamamlamaya çalışırız.

Sayın Başkanım, sizin son belirttiğiniz hassasiyetleri biz de paylaştığımız için anlaşmalar konusunda, bize yeni bir düzenlemeyle Bakanlık bünyesinde daha önce Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülen anlaşmalar ve uluslararası hukuk konularını ayrı birimler hâline getirdik. Anlaşmalar Genel Müdürümüz Gökhan Bey ve ekibiyle bundan sonra anlaşmaların teklif edilmesinden itibaren ilgili dairelerle birlikte müzakerelere katılarak, onay süreçlerini takip ederek geçmişte yaşanan birikmeyi engellemeye çalışacağız ve daha sağlıklı ve içerikli metinler oluşturulmasına gayret edeceğiz. Aynı şekilde, Uluslararası Hukuk Genel Müdürlüğümüz de ilk defa bağımsız birim olarak faaliyete geçiyor; uluslararası alandaki gelişmeleri, uluslararası sözleşmeleri takip edecek, bizim bakımımızdan ve uluslararası kodifikasyon bakımından herhangi bir hususun atlanmamasına gayret

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :14

edecek.

Sayın Başkanım, sunumumuzun özeti -paragrafların özeti- ben okurken slaytlarda yansıyacak, ben de kendimi ona uyarlayarak süreyi kısaltmaya çalışacağım. Bütüncül bir şekilde dış politikamızın temel unsurları hakkında bilgi vermeye gayret edeceğim.

Sayın Başkan, değerli üyeler; takip ettiğiniz gibi dünya, etkileri her alanda hissedilen kapsamlı bir değişim ve dönüşümden geçmekte; bu süreçte siyasi ve ekonomik alanda belirsizlikler, küresel kırılmalar yaşanmakta bunlar da zaman zaman çatışmaya dönüşmekte. Güç dengeleri değişirken jeopolitik, hatta jeoekonomik rekabet hız kazanmakta, büyük güçlerin rekabeti ve çözölemeyen ihtilaflar küresel düzeyde kutuplaşmayı artırmaktadır. Başta yakın çevremiz olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde çıkan krizler küresel barış ve istikrarı tehdit etmektedir. Uluslararası terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, yoksulluk, iklim değişikliği, yönetişimde zafiyetler ve zaman zaman meşruiyet sorunları, mülteci krizi gibi, göç krizi gibi muhtelif sınamalar uluslararası güvenlik ortamını daha karmaşık hâle getirmektedir. Kural temelli uluslararası düzen aşınmakta, çok taraflılık zemin kaybetmektedir. Popülizm, aşırı milliyetçilik, yabancı ve İslam karşıtlığı maalesef tırmanıştadır. Siber uzay, yapay zekâ ve kuantum başta olmak üzere çığır açan teknolojiler fırsatlarla birlikte riskleri de beraberinde getirmektedir. Tüm bu çetrefilli ve çok

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :15

boyutlu sınamalarla başa çıkmada uluslararası toplum ve uluslararası örgütler yetersiz kalmaktadır.

Ülkemiz jeopolitik denklemin yaşandığı, şekillendiği, çoklu krizlerin yansımalarının yoğun bir şekilde hissedildiği coğrafyanın merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle küresel barış, adalet ve istikrar üretecek bir uluslararası sistemin kurulması için çaba harcamak bizim için zorunluluktur. Yani uluslararası sistem ne kadar kötü işlerse en çok etkilenen ülkelerden biri biziz. Bu doğrultuda, Türkiye Yüzyılı vizyonumuz kapsamında ülkemiz söz konusu uluslararası sistemin kurucu aktörlerinden biri olmak zorundadır. Ülkemiz bölgesel ve küresel konularda söz sahibi olmaya, Türkiye Yüzyılı vizyonumuz kapsamında tam bağımsız ve millî bir dış politika konsepti uygulamaya gayret göstermektedir. Millî çıkarlarımızın korunması için sahada ve masada güçlü bir diplomasi prensibiyle hareket etmekteyiz. Bu, tabii, sadece Dışışleri Bakanlığını ifade etmiyor, devletimizle bir bütün olarak her türlü dış etki alanından bağımsız bir politika izlemeye gayret ediyoruz. Ancak bu, hiçbir şekilde karşılıklı saygıya, çıkarlara, uzlaşuya, eşitliğe, iş birliğine dayalı çok taraflı iş birliklerini ve uluslararası örgütlere katılımımızı dışlamak manasına da gelmemelidir.

Çok boyutlu politikamızın önemli bileşenleri bütün ülkeler için hemen hemen olduğu gibi ekonomi, ticaret, enerji, güvenlik, savunma, istihbarat,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :16

kültür, iletişim gibi boyutları barındırmaktadır. Bölgemizde barışı, huzuru, istikrarı ve güvenliği tesis etme hedefimiz doğrultusunda politikamızı yürütmeye gayret ediyoruz. Türkiye'nin sadece bir bölgesel güç değil, her denklemde dikkate alınması gereken kayda değer bir uluslararası aktör olduğu gerçeği artık kabul görmektedir. Küresel hedeflerimizi ilerletmek için var gücümüzle çalışmayı sürdürüyoruz. Bu amaca matuf olarak da son dönemde yine yeni bir birim olarak Küresel ve İnsani Konular Genel Müdürlüğünü kurduk, onun faaliyet alanına da gerekirse ileriki aşamalarda değinebilirim.

Yine, vurgulamak isterim ki yakın çevremizdeki ülkelerle ikili ilişkilerimizi geliştirme hedefine yönelik siyasi, ekonomik ve sosyoekonomik girişim ve adımlar, bölgesel sahiplenme anlayışıyla öncülük ettiğimiz üçlü, dörtlü ve benzer iş birliği süreçleri ve bölgesel kuruluşlar nezdinde üstlendiğimiz etkin roller yakın çevremize yönelik yapıcı tutumumuz ve ikili duruşumuzun bir yansımasıdır. Yani biz bütün uluslararası örgütlerle ilişkilerimizde sadece kendimizi değil bölgemizdeki barış ortamını ve bölgesel refahı da gözetiyoruz.

Tabii, şimdi ekrana gelecek, arz edilecek İsrail-Filistin meselesi, Suriye ve Irak'taki son gelişmeler, terörle mücadele, Yunanistan'la ilişkilerimiz, Kıbrıs konusu, Balkanlar, Kafkaslar ve Afrika Kıtası'na yönelik dış politikamız gibi başlıklarda birazdan bilgi arz edeceğim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :17

Tabii, bazıları faal, bazıları sözde donmuş ama her zaman çözülmeye müsait ve olası çatışmaların vuku bulduğu büyük insani kayıplara ilaveten zorunlu göç, ekonomik yıkım, tarihî mirasın ve çevrenin mahvedilmesi gerçeğiyle yaşayan bir coğrafyada ülkemiz ihtilafların önlenmesi ve barışçıl yollarla çözümü yönündeki ara buluculuk, kolaylaştırıcı çabalarıyla bu alanda öncü bir aktör konumundadır. Bu alanda da biz hem Birleşmiş Milletlerde öncü rol oynuyoruz hem de İslam İşbirliği Teşkilatının bu konudaki kapasitesini geliştirmesine öncülük ediyoruz çünkü ihtilafların çatışmaya dönüştüğü coğrafyanın önemli bir bölümünde maalesef İslam ülkeleri var.

Sayın Başkan, değerli üyeler; Gazze'ye gelecek olursak: Malumunuz olduğu üzere, olayların başında, 7 Ekim tarihinde Bakanlığımız bir açıklama yaptı; müteakiben yüce Meclis de bir açıklama yaparak bütün partilerin imzasıyla aslında uluslararası toplumun vicdanını yansıtan, iki devletli, barış temelinde müzakerelere başlanması, sivillerin hedef alınmasının durdurulması ve sivillerin serbest bırakılması konusunda uluslararası topluma da mesaj verecek ciddi bir iletişim sağlamış oldular. Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Bakanımız ve bizler de muhataplarımızla sürekli temas hâlindeyiz. Bazılarını basından izliyorsunuz, Sayın Cumhurbaşkanımız çok sayıda temas yaptı, Sayın Bakanımız da dün Cidde'de İslam İşbirliği toplantısındaydı, ondan önceki gün de Mısır'daydı.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :18

Buna ilaveten, 21 Ekim tarihinde Mısır'da birçok ülkenin katılımıyla -bunların bazısı Orta Doğu ülkeleri, bazısı diğer kıtalardan- Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde bu konu ele alınacak, muhtemelen Cumhurbaşkanımız, eğer bir sıkıntı olursa Bakanımız orada olacak.

Gazze şeridine yönelik aynı yardımlarımızın ilk sevkiyatı Mısır El Arish Havalimanı'na 13 Ekim günü ulaştı, şimdi de peyderpey devam ediyor. Gemiyle de yardım gönderme hazırlıklarımız sürüyor. Kısaca kalemlerini vermem gerekirse: Şu ana kadar ulaşanlar arasında 5 bin adet battaniye, 3 bin civarında gıda kolisi, 20 bin tıbbi malzemedan oluşan koli, buna benzer... Bunlar Mısır'a ulaştı, Mısır makamlarıyla iş birliği içinde muhafaza ediliyor, Refah Kapısı'ndan imkân verildiği ölçüde Gazze'ye ulaştırılacak. Gazze şeridinde dün itibarıyla yaklaşık 700 kişi tahliye beklemekteydi; bunlardan 322'si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 104'ü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı, 214'ü Türk vatandaşı yakını Filistinli -evli olanlar var, kuzen, yeğen gibi yakınlık olanları var- Anadolu Ajansı, TRT ve Sağlık Bakanlığı personelimiz gibi 55 kurum personelimiz.

Gazze'deki yaralıların ülkemizde veya bölgede kurulacak bir hastanede tedavisine yönelik hazırlıkları da yürütüyoruz.

Tabii, bazı ülkelerin haklı olarak, Refah sınırının açılmasının İsrail'in Gazze'yi boşaltma planına hizmet edeceği yönünde, yeni bir "Nakba" yaşanacağı yönünde endişeleri var. Bu nedenle, şu anda Gazze'den

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :19

geçişler ve insani yardımın ulaştırılması maalesef sorunlu durumda. Buna benzer şekilde Mısır'ın beyanları var, ayrıca, Ürdün Kralı Abdullah da Ürdün'e ve Mısır'a mülteci gelmemesinin kırmızı çizgilerini teşkil ettiğini açıkladı. Bunları insani yardımların ulaşmasındaki sıkıntıları anlatmak için söyledim. Bunların bazıları haklı olabilir, bazıları sadece o ülkelerin pozisyonunu yansıtıyor olabilir. Özetle, Refah Kapısı henüz insani yardımlar için tam olarak açılmadı. Bugün itibarıyla, dün Biden ziyaretinden sonra 20 tır için bir izin alındığı bilgisini siz de gördünüz.

Sayın Başkan, tabii, siyasi olarak bakarsak Hamas'ın İsrail'e saldırısından sonra değişik ülkelere farklı mesajlar geldi. Arap ülkeleri ve diğer birçok ülke bunun aslında İsrail'in uygulamalarının bir sonucu olduğunu, işgal uygulamalarının sonucu olduğunu belirtirken bazıları bunun sadece bir saldırı, terörizm vakası olarak görmeyi tercih ettiler. Dolayısıyla, Birleşmiş Milletlerde de aynen sizin belirttiğiniz gibi bir tıkanma oldu, uluslararası örgütlerin işleyişinde. Hem Rusya Federasyonu'nun öncü olduğu hem Brezilya'nın öncü olduğu iki ayrı karar tasarısı da Güvenlik Konseyinde kabul edilmedi. Biliyorsunuz, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı dün İsrail'i ziyaret etti, İsrail'e her zamanki gibi -bence- yine ölçsüz destek beyanlarında bulundu. Maalesef, Amerika'nın tavrı hiçbir şekilde dengeli değil ve barışa hizmet etmiyor, her zaman İsrail'e açık çek şeklinde algılanıyor. Bu nedenle de biliyorsunuz, Filistin Devlet Başkanı Mahmud

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :20

Abbas, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Biden'la görüşmedi.

Sayın Başkan, bu konuda benim görüşümü veya Bakanlığımızın görüşünü üyeler merak ediyor diye düşünüyorum. Tabii ki sivillere saldırı kabul edilemez -televizyonlarda gördük- hele bu şekilde hedef alınmaları. Biz bir ay önce Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantıları nedeniyle New York'taydık, o zaman daha bu saldırı yoktu. Filistin'le ilgili bütün toplantılarda, Batılı ülkeler dâhil herkes, Amerika Birleşik Devletleri hariç, artık, İsrail'in uygulamalarının barış müzakerelerini anlamsız kıldığını özellikle vurguladılar ve bunun tehlikelere yol açabileceğini özellikle vurguladılar. Dolayısıyla, hadiseler bu yandan bakmak, Filistinlilerin artık haklarının kendilerine verilmesinde iki devletli çözümden ümidi kestikleri, İsrail'in hiçbir şekilde bunu telaffuz etmediği, Amerika Birleşik Devletleri'nin dâhil, bir dönemde bu saldırının gerçekleşmiş olması tabii ki tutum almayı da herkes için biraz hassas kıldı. Tabii, sadece bu değil, İsrail'in uygulamaları, son dönemde özellikle yerleşimlerin artması, yeni Filistin topraklarının ilhak edilmesi demeçleri, Mescid-i Aksa'ya yönelik tecavüzlerin artması ve bunlardan en önemlisi de onur kırıcı bir şekilde maalesef, Yahudi yerleşimcilerin yerli Filistin halkına olan şiddeti... Dolayısıyla, bu, hakikaten, herkesin beyan ettiği bir husustu. Açıklamalarımızda belirtildiği üzere, inşallah, yakın zamanda şiddet durur ve iki taraf iki devletli çözüm temelinde -esasen 1948'den beri uluslararası

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :21

toplumun tavrı bu- görüşmelere başlar.

Sayın Başkan, Suriye'ye gelecek olursak, biliyorsunuz, o konunun içeriğine geleceğim ama DEAŞ'la mücadele konusu uluslararası gündemde çok önde. Türkiye, bu koalisyonun kuruluşundan bu yana aktif bir üyesi. Bu doğrultuda, Silahlı Kuvvetlerimiz tarafından Suriye ve Irak'ta yaklaşık 4.500 DEAŞ teröristi tarafımızdan etkisiz hâle getirildi. Bunların hepsini biz Birleşmiş Milletler şartı ve kararları temelinde yaptık. Bunlar arasında tabii ki Fırat Kalkanı Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı harekâtı, bunlar önemli operasyonlar ve önemli neticeler aldığımızı da düşünüyoruz.

1 Ekimde Ankara'da gerçekleşen terör saldırısı sonrasında, meşru müdafaa haklarımız doğrultusunda Irak ve Suriye'de PKK-YPG terör hedeflerine yönelik Silahlı Kuvvetlerimiz ve İstihbarat Teşkilatımız tarafından kapsamlı operasyonlar yapıldı. Bu çerçevede, Tel Rıfat, Cezire ve Derik bölgelerinde bölücü terör örgütünün yetenek ve gelir kaynakları sistemli bir şekilde hedef alınarak imha edildi.

Suriye bağlamında özellikle rejimle görüşme süreci hakkında sorular gelebileceğini tahmin ettiğimiz için ona değinmek gereğini duydum. Suriye'nin toprak bütünlüğü ve birliğinin korunması temelinde Suriye ihtilafına siyasi çözüm bulunması, terör unsurlarının ortadan kaldırılması, Suriyelilerin gönüllü, güvenli ve onurlu bir şekilde ülkelerine geri

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :22

dönüşlerinin sağlanması için çabalarımız sürüyor. Bu amaçlara yönelik olarak Suriye rejimiyle görüşme süreci esasen başlamıştır. İlk olarak 28 Aralık 2022 tarihinde başlayan temaslar, toplantılar yapıldı. Rusya ve İran'ın da dâhil olduğu dörtlü sürece ön koşulsuz bir şekilde devam edilmesi yönünde irademiz sürüyor. Takdir buyurulacağı üzere bu sürecin devamı ve başarıya ulaşması için ilgili tarafların gerçekçi bir tavır sergilemesi, iyi niyeti elzemdir.

Öte yandan, deprem sonrası dönemde aralarında Suudi Arabistan ve Mısır'ın da bulunduğu bazı Arap ülkeleri rejimle temaslarını artırmışlardır. Çeşitli temasların devamında, 1 Mayıs'ta Arap Ligi Amman bildirisiyle Suriye'yi Arap Ligine davet etmiştir ancak rejime bazı beklentilerini ön şart olarak koymuştur, rejim henüz bu şartları karşılamadığı için ilerleme sağlanamamıştır. Arap Liginden bu toplantılara katılan ülkelerin bize söylediği şu anda budur. Bu şartlar arasında, tabii, Suriyeli göçmenlerin, mültecilerin geri dönüşü için gerekli ortamın yaratılması da vardır. Biz bu konuda Arap Ligiyle de temas ve iletişim içindeyiz.

Tabii, Sayın Başkan, Suriye konusundaki görüşmelerde ilkeli tavrımız sürüyor. Suriye de benim görev alanımda olduğu için şunu söylemek isterim: Suriye rejimi gerçekçi davranmalıdır. Görüşmelerin ilk maddesi Türk askerinin çekilmesi olamaz. Tabii ki bizim Suriye'nin toprağında gözümüz yok ama önce çekilmeyi kolaylaştıracak, çekilme sürecine gidecek

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :23

adımların atılması konuşulmalıdır. Bizim sürece dair görüşümüz bu şekildedir yani görüşme sürecinde bizden kaynaklanan bir tıkanma yoktur, rejimin her zamanki gibi gerçekçi olmayan beklentileri görüşme sürecini şu anda bekleme almış görünmektedir.

Irak'ta görece bir istikrar sağlanmış durumdadır. İlişkilerimizi olumlu bir gündem temelinde her alanda ilerletmeyi hedefliyoruz. Bu anlayışla karşılıklı temaslarımız da ivme kazanmış durumdadır. Son iki ayda Dışışleri Bakanımız ile Ticaret ve Ulaştırma Bakanlarımız Irak'ı ayrı ayrı ziyaret ettiler. AK PARTİ Büyük Kongresi vesilesiyle ülkemize gelen Iraklı liderler de Cumhurbaşkanımız tarafından kabul edildiler. İlişkilerimizi mümkün olduğu mertebe kurumsal bir zemine oturtmak için cidden çaba sarf ediyoruz. Başbakan Sudani'nin altyapı yatırımlarına önem veren, yeniden imar çalışmalarına önem veren yaklaşımını takdir ediyoruz, biz de ona cevap vermek için çalışıyoruz. Bu kapsamda Kalkınma Yolu Projesi öne çıkıyor, bu stratejik bir girişim. Bunun bağlantısallığı artırdığı gibi bölgesel refaha ve istikrara büyük katkıda bulunacağını düşünüyoruz. Projenin doğal ortağı olarak Irak'ı destekliyoruz.

Türkmen kardeşlerimizin Irak'taki haklarını statülerini yakinen takip ediyoruz. Ben de geçmişte bu dosyada çoğunlukla çalıştığım için günbegün izliyorum. Hiçbir şekilde oldubittilerle Türkmenlerin haklarının çiğnenmesine izin veremeyiz.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :24

Maalesef, bugün Irak topraklarının önemli bir bölümü ya PKK'nın işgali altında ya da etkisi altında, Süleymaniye'deki durum bu konuda çok üzücü. Biz bu konuda bazı müeyyideler getirdik biliyorsunuz uçuş, hava sahalarıyla ilgili. İnşallah KYB yönetiminin bu tavrını değiştireceğini ümit ediyoruz. Irak Anayasası uyarınca Irak Hükûmetinden ve bölgesel yönetimden gerekli tedbirleri almasını bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; Ukrayna'daki savaşın en başında durdurulması, daha sonra sona erdirilmesi için Türk Hükûmetimizin ve Cumhurbaşkanımızın yaptığı girişimleri ve alınan neticelerin bir kısmını Sayın Başkan özetledi, ben bunlara değinmeyeyim. En başında İstanbul'da bir araya getirildiler biliyorsunuz, daha sonra tahıl anlaşmaları imzalandı. Cumhurbaşkanımız Lviv'i ziyaret etti. Esir takası çabalarımızdan kısmen netice alındı. Değişik seviyelerde iki tarafla dengeli görüşmeler yapıldı. Tabii, ben burada NATO Parlamenter Asamblesinde ve Avrupa Konseyinde de Meclis adına görev yaptığım için dengeli tutumumuzun orada gördüğü takdire de yakinen Parlamento olarak şahit oldum.

İlkeli tutumumuz bellidir. Ukrayna'yı bir yandan desteklerken Rusya'yla da pragmatik ilişkilerimizi muhafaza etmenin gayreti içindeyiz. Montrö'yü ruhuna ve lafzına uygun olarak hâlâ uygulamaya devam ediyoruz, öyle de devam edeceğiz.

Terör konusuna gelince; bölgesel ve küresel güvenliğe tehdit

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :25

oluşturan terörle tüm biçimleriyle mücadelemizi aralıksız sürdürüyoruz. Ülkemiz ABD'yle birlikte Terörizmle Mücadele Küresel Forumunun kurulmasına öncülük yapmış ve 2011-2016 döneminde Eş Başkanlığını yapmıştı. Ayrıca Terörizmle Mücadele Küresel Forumu kapsamındaki “Horn of Africa” yani Afrika Boynuzu Çalışma Grubunun Eş Başkanlığını da AB'yle birlikte yürüttük.

Ülkemiz yabancı terörist savaşçılardan kaynaklanan tehdide karşı uluslararası düzeyde alınan güvenlik önlemlerinin artırılması çalışmalarına etkin katkı sağlamaktadır. Ayrıca DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonunun etkin bir üyesi olup bu Koalisyon bünyesindeki YTS Çalışma Grubuna yani Yabancı Terörist Savaşçılar Grubuna Eş Başkanlık yapmayı da sürdürmekteyiz.

Yurt dışında FETÖ yapılanmasıyla mücadelemiz kararlılıkla sürmektedir.

Tabii, çok önemli meselelerimizden Yunanistan'la ilişkilerimize de gelince; son dönemde yakalanan olumlu ikliminin sürdürülmesi hem iki ülke hem de bölgemiz için yararlı olacaktır. Her iki ülkedeki seçimlerin ardından kurulan Hükûmetlerin, istikrar ortamının bir fırsat penceresi sunduğunu düşünüyoruz. İlişkilerimizi olumlu gündem temelinde, samimi ve yapıcı bir diyalogla ilerletmeyi arzu ediyoruz.

Cumhurbaşkanımız ve Yunanistan Başbakanı Miçotakis BM Genel

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :26

Kurulu marjında, 20 Eylülde görüştüler. Önümüzdeki dönemde iki ülke arasındaki temasların sıkılaştırılması konusunda mutabakata vardılar. Bu doğrultuda, Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi 5'inci Toplantısı'nın yani Cumhurbaşkanı ve Başbakan tarafından Başkanlık edilen bu toplantının 7 Aralık 2023'te Selanik'te düzenlenmesi için anlaşmaya varıldı. Bu doğrultuda, iki gün önce ilgili Bakan Yardımcımız başkanlığında bir heyet Yunanistan'a giderek istişari görüşmelerini sürdürdüler.

Tabii, ülkemizdeki Rum Ortodoks azınlığının durumunu iyileştirmek için son yıllarda atılan adımlarla ilgili daha önce bu Komisyona sunum yapılmıştı. Ben de katıldım, diğer üyeler vardı ama gerekirse tekrar yapılır. Biz bu adımların Yunanistan'daki Türk azınlık için de karşılık bulmasını, etnik kimliklerin ifadesini, dini özgürlükler ve ilim, eğitim alanlarındaki sorunların çözülmesini Yunanistan'dan bekliyoruz. Bunu hem ikili olduğu gibi hem de biliyorsunuz, bu konuda Avrupa Konseyinde AİHM'in bir kararı var, onun uygulanması yönünde de çabamızı sürdürüyoruz.

Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynakları meselesinin biri doğrudan Kıbrıs meselesi, diğeri ise bölgedeki deniz yetki alanlarının ilgili tüm kıyıdaşlar arasında uluslararası hukuka uygun olarak sınırlandırılması olmak üzere 2 boyutu var. Deniz yetki alanlarının hakkaniyet ilkesi çerçevesinde -ki bu ilke Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde var- sınırlandırmasını savunuyoruz. Kıbrıs Türklerinin meşru hak ve çıkarlarının

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :27

savunulması her zaman önceliğimiz, her hâlükârda diyalog ve iş birliği kanallarını açık tutmaya gayret ediyoruz.

Tabii, ben de geçmiş dönemde, değişik seviyelerde Yunanlı muhataplarla birlikte görev yaptığım için; Türkiye ile Yunanistan arasında Parlamentolar arasındaki ilişkiler maalesef çok sınırlı kalıyor. Bunda da Yunan Parlamentosunun vaktiyle aldığı bir karar var. Onu biliyorsunuz, Türkiye'nin bu karasularıya ilgili tavrına cevap olarak. Biz bunu hiçbir şekilde doğru bulmuyoruz, tam tersine, eğer dostluk grupları kurulursa iki Parlamenteoda bunun ilişkilere olumlu yansıyacağını, faydası olacağını anlatıyoruz. Onlar da bunu kısmen anlamakla beraber şu anda bu konuda bir irade göstermediler. Dileyelim, önümüzdeki dönemde de dostluk grupları ve diğer şekilde iki Parlamenteo arasında ilişkiler başlasın.

Sayın Başkan, değerli üyeler; dün bir İtalyan heyetiyle beraberdik. Orada da söylediğim şeyi burada da söylemem de fayda var; onlara söyledim. Uluslararası toplumun, özellikle Avrupa Birliğinin bu konuda Türkiye'ye bir teşekkür borcu var. Libya'da bizim sağladığımız istikrar hakikaten herkesin, Libyalıların ve bölgenin yararına oldu. Şimdi, artık Libya'da seçimleri konuşuyoruz, başka projeleri konuşuyoruz. Önümüzdeki dönem inşallah devlet kurumlarının birleştirmesini konuşuyoruz, millî orduyu konuşuyoruz yani birleşik orduyu konuşuyoruz. Seçimlerin yapılarak Libya halkının kendi iradesinin yansıması ve kendi işlerini kendi eline

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :28

almasını inşallah sağlayacağız ve bu da Türkiye'nin uluslararası topluma, dünya barışına bir hizmeti olarak bence tarihe geçecek.

Libya meselesinin geçmişine değinmiyorum ama bu çabaları, bunları söylememin bir hedefi var. Maalesef, birçok aktör hâlâ Libya'da seçim yapılmaması için çalışıyor. Bunda iyi niyetli olanlar var, kötü niyetli olanlar var, şüpheli olanlar var ama biz kendi tavrımızın doğru olduğuna inanıyoruz.

Kıbrıs'a gelince; bu konuda tabii geçmişi çok anlatmama gerek yok artık. En azından Annan Planı'ndan sonra Kıbrıs Rum tarafının bölgede eşitlik temelinde bir çözüm istemediği anlaşıldı. Dolayısıyla bence o zamandan itibaren federal çözüm sorgulanmaya başlanmış olmalıydı ki başlanmıştı. Crans Montana ve son gelişmeler ışığında da artık Kıbrıs Türkleri iki devletli çözümü gündeme getirdiler, biz de onları destekliyoruz. Bu konuda, zaman zaman uluslararası toplantılarda bize soru yöneltiliyor. Tabii, biz, geçmişte Kıbrıs'ta iki bölgeyi çözümü de destekledik ama şu anda Kıbrıs Türkünün iradesi iki devletten yana ve bu konuda çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sayın Başkanım, zamanımız var ise Balkanlar'a geçeceğim. Türkiye ile Balkanlar arasındaki ilişkileri köklü, geçmişe dayanan ortak değerlerimiz ve aslında coğrafya belirliyor, bazılarıyla ittifak bağlarımız da var. Bu nedenle, Balkanlar'daki istikrarı Avrupa güvenliğinin de temel

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :29

dayanaklarından biri olarak görüyoruz, verilere girmeyeyim. Bunun bir örneği, tabii, üçlü mekanizmalar -az önce söyledim- üçlü, dörtlü mekanizmalar bölge ülkeleriyle ama en somut örneğini şöyle ifade edebilirim: Biliyorsunuz, Bosna-Hersek Dayton'dan kaynaklanan sorunlarla boğuşuyor. Bizim Avrupa Birliği sürecimiz her ne kadar sekteye uğramış olsa da biz Bosna-Hersek'in Avrupa Birliği üyeliğini desteklediğimizi her zaman söylüyoruz. Bu, zaman zaman sorgulanıyor, "Türkiye kendisi Avrupa Birliğinde değilken neden Bosna'nın Avrupa Birliğine girmesini desteklesin?" Bu, bizim ilkeli tutumumuzdan kaynaklanıyor. Biz "Euro-Atlantic" dediğimiz yani Avrupa-Atlantik sürecinin bu ülkelerin, Batı Balkan ülkelerinin yararına olduğuna inanıyoruz ve bu saikten hareketle bu süreçleri destekliyoruz. Kurumlarımız -birçoğunuz ziyaret etmiş olabilirsiniz- Balkan ülkelerinde, özellikle Batı Balkanlar'da son derece önemli projeler yapıyorlar; bunların içinde okullar var, sağlık projeleri var, eğitim projeleri var ve bunlar da başta Avrupa Birliği olmak üzere aslında bütün bölge ülkeleri tarafından ve dünya ülkeleri tarafından takdirle karşılanıyor.

Kafkasya'ya geçecek olursam, İkinci Karabağ Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte Güney Kafkasya'da kapsamlı bir normalleşme için fırsat penceresi oluştuğuna inanıyoruz. Son üç yıl boyunca Ermeni tarafının İkinci Karabağ Savaşı'nı bitiren Üçlü Bildiri'yi tam anlamıyla uygulama

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :30

konusunda isteksiz davrandığına, zaman zaman da bunun aksine beyanlarda bulunduğuna şahit olduk. Bunların sonucu olarak Azerbaycan kendi topraklarının güvenliğini ve istikrarını korumak için egemenlik hakları çerçevesinde son operasyonu başlattı ve başarılı oldu. Bu operasyon sonrasında Karabağ'daki yasa dışı militan gruplar silahlarını tamamen teslim ettiler ve ayrılıkçı sözde yönetim feshedildi. Böylece, bölgede otuz yıldır devam eden adaletsizliğe son verilmiş oldu. Zaman zaman, Azerbaycan tarafından etnik temizlik yapıldığına dair ileri sürülen iddiaları haklı bulmuyoruz, bu iddialar barış çabalarına da katkı sağlamıyor. Nitekim Karabağ'da sivillere yönelik herhangi bir baskı ya da şiddet vakası olduğunu bilmiyoruz, bölgedeki uluslararası gözlemciler de bu yönde bir teyitte bulunmadılar. Azerbaycan ile Ermenistan arasında egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkeleri çerçevesinde kapsamlı bir barış anlaşmasının imzalanması büyük önem taşıyor. Esasen üç yıllık sürede Ermenistan bu konuda gayret gösterseydi belki bu operasyona da gerek kalmayabilirdi.

Stratejik ortağımız Gürcistan'la ilişkilerimizin daha da derinleştirilmesi ve çeşitlendirilmesini hedefliyoruz. Gürcistan'ın toprak bütünlüğü meselesindeki ilkeli tutumumuz da hepinizin malumu.

Sayın Başkan, değerli üyeler; 2005 yılında Afrika Birliğine gözlemci üye olan ülkemiz kıtanın stratejik ortağı ilan edilmiş, aynı yıl İstanbul'da Birinci Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi düzenlenmiş ve bazı mekanizmalar

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :31

kurulmuştu. Malabo'da da daha sonra 2014 yılında ikincisi yapılan zirveye ben de Cumhurbaşkanımızla katılma imkânı bulmuştum. Daha sonra da İstanbul'da üçüncü zirveyi yaptık. İnşallah, dördüncü zirveyi de 2026 yılında planlandığı gibi yapacağız.

Türkiye'nin bu ilgisine Afrika ülkeleri de kayıtsız kalmadılar. 2008'de 10 olan Ankara'daki Afrika büyükelçiliklerinin sayısı hâlihazırda 38'e yükseldi. Bizim büyükelçilik sayımız da şu anda, yanlış hatırlamıyorsam, sadece 3 ülke dışında bütün Afrika'da büyükelçilik açmış olduk, onların da kararnameleri hazırlanmış durumda.

Son beş yıllık dönemde yapılan karşılıklı ziyaretler 500'ü aştı. Maarif Vakfımız Avrupa'nın dört bir yanında 154 eğitim kurumu ve 17 öğrenci yurdu işletiyor, 17 bin civarında öğrenciye eğitim veriyor. 54 Afrika ülkesinden bursiyerlerin sayısı ülkemizde 13 bine ulaşmış vaziyette. Türkiye'de eğitim gören bursiyerler Afrika'da önemli makamlara geliyorlar. TİKA'nın Afrika'daki temsilcilik sayısı ise 22'ye ulaştı. Zaman zaman önünüze geliyor, Afrika'daki 30 ülkeyle yatırımların teşviki ve korunması anlaşması, 13 ülkeyle çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması, 5 ülkeyle serbest ticaret anlaşması imzaladık.

Tabii, en büyük yatırımımız, gayretimiz Somali'de. Somali'nin ihtiyaçları nedeniyle, Somali'nin önemi nedeniyle Somali hükûmetine bugüne kadar verdiğimiz desteği sürdürüyoruz. Bunun bir ayağı terörle

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :32

mücadele ama esas, Somali devletinin yeniden inşası, kurumlarının inşası. Dolayısıyla, burada, Somali güvenlik güçlerine -asker, polis dâhil- eğitim veriyoruz ve inanıyorum ki yani biz neticelerini de alıyoruz. Bunu kendi değerlendirmelerimizde olduğu gibi, Somali tarafından ve uluslararası toplumdan gelen değerlendirmelerde, bize geri dönüşlerde de görüyoruz.

Maalesef, Afrika'da, az önce Libya'dan bahsettim; inşallah, orası istikrara kavuşuyor ama bazı başka ülkelerde yeni çatışmalar var. Sudan'daki çatışmaların bir an önce sona ermesi, barış ortamının tesisi için çaba gösteriyoruz. Burada da dengeli bir politika izliyoruz. Bu, hem ülkenin, Sudan'ın çıkarına dayalı hem de meşruiyete dayalı. Biliyorsunuz, Egemenlik Konseyi Başkanı Burhan, geçen ay Türkiye'yi ziyaret etti ve Sudan'da sadece biz değil, uluslararası toplumla birlikte de bir şeyler yapma gayreti içindeyiz.

Avrupa Birliği üyeliği hedefimiz devam ediyor. Ben, tabii, otuz beş yıllık bir diplomat olarak bu hedefi ben de çok önemsiyorum, bütün meslektaşlarımız aslında öyle. Tabii, şu anda süreçte milletimizi rencide eden bazı durumlar var, bir an önce onların düzeltilmesini bekliyoruz. Fasılların açılması, tabii, önemli ama öncelikle vize serbest sürecinin başlaması... Bu, 2016'da yaptığımız göç mutabakatında da hızlandırılması gereken bir husustu; diğeri de gümrük birliğinin güncellenmesi. Bu da uzun süredir masada olan bir konu; maalesef iş adamlarımıza, şirketlerimize ve

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :33

ekonomimize haksız sonuçlar doğuran; vaktiyle iyi olan ama şu anda güncellenmesi gereken bir konu.

NATO'yu, tabii dünyanın, tarihin en güçlü ve başarılı savunma ittifakı olarak görüyoruz. NATO, Avrupa-Atlantik güvenliğinin belkemiği. Savunma, güvenlik politikamızın belkemiğini oluşturan NATO'da ülkemiz, farklı coğrafyalardaki misyonlara en fazla katkı sağlayan ilk 5 müttefik arasında yer alıyor. 2'nci büyük orduyuz. NATO ortak bütçesine katkı sağlama bağlamında da 8'inci sıradayız. NATO'nun bütün üyelerinin karşı karşıya olduğu güvenlik tehditleri ve endişelerini eşit oranda gözetmesi için çaba sarf ediyoruz. Bu çerçevede, bazı NATO ülkelerinin Suriye ve Irak'ta PKK'yle olan açık ve örtülü iş birliğine hemen son vermeleri gerektiğini; terörizmin, NATO'nun karşı karşıya olduğu iki ana tehditten biri olduğunu her vesileyle yineliyoruz.

Ankara'da -biraz önce bahsettiğim- yaşanan terör eylemini hayata geçirenlerin Suriye'de eğitim aldıkları tespit edilmişti. Bu durum, terörizmin sınır aşan boyutuyla, bununla mücadelede iş birliği ve dayanışmanın önemi kadar, terör örgütleriyle çıkar temelli ilişkiye girmenin yanlışlığını da bir kez daha ortaya koydu. Tabii, bu konu, biliyorsunuz, bizim İsveç'in NATO üyeliği müracaatı konusundaki tutumuza da esas teşkil ediyor. Biz, imzalanan mutabakatın arkasındayız. İsveç yükümlülüklerini yerine getirdiği takdirde aynen Finlandiya'da olduğu gibi gerekli onay süreci

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :34

başlatılacaktır. Esasen NATO'nun genişlemesi konusundaki ilkemiz geçerlidir. Biz, NATO'nun Batı Balkanlara da ve uygun olan, kriterleri yerine getiren diğer müracaatçılara da açık olması gerektiğini savunuyoruz. Bu tavrımızı 1990'lı yıllarda net gösterdik, son derece ciddi ihtilaflarımızın olduğu ülkelerin dahi NATO'ya girmesini veto etmedik, hatta birçoğunu teşvik ettik. Aynı durumumuz geçerlidir ama maalesef, İsveç'teki uygulamalarda şu günlerde buna pek müsait değil.

Türk Devletleri Teşkilatının ileri entegrasyon aşamasına taşınmasına önem veriyoruz. Bu bağlamda Türk Devletleri Teşkilatı hakkında da bilgi arz etmek isterim. Buradaki mekanizmaları kurumsallaştırıyoruz, çeşitlendiriyoruz. Türk Devletleri Teşkilatı üyelerinin kendi aralarındaki ticaret 15 milyar doları geçti. Biz, bu bölgede yani TDT ülkeleri içinde en büyük 5 yatırımcı arasındayız. Bazılarında müteahhitlik sektörümüz ön planda, 84 milyarı aşan 2 bin dolayında projeyi müteahhitlerimiz tamamladılar. Üçlü mekanizmalarla bölgede ulaştırma ve enerji alanlarındaki iş birliğini güçlendirmeye çalışıyoruz. Türk Devletleri Teşkilatı teşkilat olarak da Orta Asya ve Türk dünyasıyla ilişkilerimizin çok taraflı çerçevede geliştirilmesi için bir platform hizmeti görüyor. TDT yani Türk Devletleri Teşkilatı tüm katılımcıların gayretiyle uluslararası alanda faaliyetleri yakından izlenen bir örgüt hâline geldi. Bunu şuradan görüyoruz: Üçüncü ülkeler de bir şekilde bilgi almak, gözlemci olmak,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :35

çalışmalarına katılmak konusunda bizlerle temas ediyor. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de biliyorsunuz, anayasal adıyla ve bayrağıyla bu Teşkilata gözlemci üye oldu, onun detaylarına çok girmeyeyim. Teşkilat bünyesinde kurulan Türk Yatırım Fonunun önemli bir işlevi yerine getireceğini düşünüyoruz çünkü ekonomi her zaman entegrasyonda bir birleştirici rol oynuyor, bu konuda da öyle olacağını düşünüyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Toparlayabilirsek memnun olurum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Tamam.

Sayın Başkan, biliyorsunuz, 30 ülkeyle yüksek düzeyli istişare, iş birliği -bazılarına “stratejik” diyoruz, bazılarına “yüksek düzeyli” diyoruz- mekanizmaları kurduk. Bunlar -az önce bir kısmını bahsetmiş olduğum, hiçbir sunum dış politikanın tamamını kapsayamaz- hedeflerimize ulaşmakta bize önemli imkân sağlıyorlar.

Enerji konusuna gelecek olursam, biliyorsunuz, TANAP Doğal Gaz Boru Hattı, Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor gibi enerji ve ulaştırma alanlarında yani bağlantı ve enerji projelerinde ülkemiz öncü rol oynuyor.

Uluslararası alana yeni katılan, literatüre yeni giren konular var, yeşil enerji buna benzer, onlara da ilgisiz kalmıyoruz.

Sayın Başkanım, Asya’yla ilişkilerimizi hem ikili hem çok taraflı bazda geliştirmeye çalışıyoruz. Yine, bunun bir yansıması olarak, Asya ülkeleri değişik ikili siyasi dairelerimizin konusu olmakla beraber, Asya’yı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :36

bir bütün olarak izlemek, süreçlere katılmak ve dışarıda kalmamak için ayrı bir Asya Genel Müdürlüğümüz kuruldu, ona “Yeniden Asya” diyoruz aramızda ama. Dolayısıyla, burada gelişen bütün inisiyatiflere ve ikili iş birliği imkânlarına yakinen vâkıfız ve o konuda gayret sarf ediyoruz.

Aynı şekilde, Latin Amerika ve Karayipler ülkeleriyle de ilişkilerimizi çeşitlendirdik, diplomatik temsilcilik sayımız 16’ya ulaştı ama olmayanlarla da birçok istişare mekanizmasını hayata geçirdik.

Sayın Başkanım, tabii, bir diğer konu, biz, cumhuriyetimizin 100’üncü yılı ama Hariciye olarak da Hariciyenin 500’üncü yılını kutluyoruz, gururluyuz. Bir de bu yıl vatandaşlarımıza, özellikle yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza hariciye tarafından verilen hizmetleri de bir gözden geçirdik; bunların başında tabii, özellikle konsolosluk hizmetleri geliyor. Dış temsilcilik sayımızın artmasıyla birlikte ki bugün 260 dış temsilciliğimiz var; temsilcilik sayısı bakımından dünyada 5’inci sıradayız, hâlâ daha açacağımız yeni temsilcilikler var, belki 4’üncü sıraya yükseleceğiz. Aynı şekilde konsolosluk temsilcilikleri sayımızda böylece artmış oldu. Vatandaşlarımızdan çok önemli teşekkür mesajları alıyoruz. Tabii, neticede bu bir hizmet, teşekkür gerekmiyor ama meslektaşlarımızı motive ediyor. Temsilcilik rakamlarını verecek olursam; büyükelçilik sayımız 146, daimi temsilcilik yani uluslararası kuruluşlardaki temsilciliklerimiz 13, başkonsolosluk sayımız 98, 1 konsolosluk, 1 konsolosluk ajansı ki bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :37

Süleymaniye, 1 de ticaret ofisimiz tanınma imkânı olmayan Tayvan'da faaliyet gösteriyor.

Sayın Başkanım, bir diğer konu tabii, Afganistan, Hindistan, Güney Asya. Afganistan'la tanıma olmadan, Taliban'ı tanımadan Afganistan'ın yararına pratik bir işbirliği yürütüyoruz; zaman zaman haberlere de yansıyor. Yaptırım rejimini de ihlal etmeden, bunları da gözeterek -bir yandan basına da yansıyor son dönemde- Türkiye'deki kaçak Afgan göçmenlerin ülkelerine gönderilmesi ama öbür taraftan da Afganistan'a insani yardımların, ekonomik projelerin yapılabilmesi için hem biz hem STK'lerimiz hem de inanın özel sektör ciddi bir gayret gösteriyoruz.

Sayın Başkanımın, önümüzdeki dönemde ilgili genel müdürlerimiz, genel müdür yardımcılarımız, dostluk grupları başkanlarıyla tanışacaklar, değişenlerle değişenler ve parlamenter diplomasinin en iyi şekilde yürütülmesi için meslektaşlarımız, ben ve Bakanımız elimizden geleni yapacağız.

Dediğim gibi bu koltuğun acemisiyim, sürçülisan ettiysem, sunumumuz genel kaldıysa, atladıysak affola. Bir şeyler daha vardı ama kısa kestim soru-cevaba vakit ayırma arzumuz nedeniyle.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Evet, çok teşekkür ediyorum. O koltuğun acemisi olabilirsiniz de bu koltukların tecrübelisisiniz diye biliyoruz. Ben tekrar, bu geniş kapsamlı sunumdan dolayı teşekkür ederim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :38

Şimdi varsa soru, görüş ve önerileri açıyorum.

Buyurun Namık Bey.

NAMIK TAN (İstanbul) - Sayın Başkanım, öncelikle, bugün burada bulunan meslektaşlarımı Sayın Ahmet Yıldız Başkanlığındaki Dışışleri heyetini hem hasretle hem de sevgiyle selamlıyorum; hepsine teşekkür ediyoruz. Gerçekten uzun süre ayrı kaldığımız arkadaşlarımızı burada görmek beni çok mutlu etti, bizleri çok mutlu etti. Bunu söyleyerek sözlerime başlamak istiyorum.

Sayın Başkanım, toplantının başında dış politikanın bir millî politika olarak ele alınması konusundaki hassasiyeti vurguladınız. Bunun için size teşekkür ediyorum. Zira partimizin Adalet ve Kalkınma Partisi hükûmetlerinin dış politikasına yönelik son on beş yıllık eleştirilerinin merkezinde politikaların eskiden olduğu gibi meşveret anlayışına dayanmaması, tek bir siyasi partinin görüşüne göre şekillendirilmesi bulunuyordu. Cumhuriyet Halk Partisi olarak vurgulamak istediğimiz en önemli hususlardan biri, iç politika ve dış politikanın ayrı değerlendirilmesi ihtiyacıdır. Dış politika meseleleri iç siyasetteki kutuplaşma için malzeme hâline getirilmemelidir. İç politikada birbirimize ne kadar karşı olursak olalım dış politika meselelerinde bir araya gelebilmeliyiz. Biz, maalesef, bu konuda uzun zaman dışlandığımız duygusunu taşıyoruz; sadece biz değil, bütün muhalefet partileri dış politika yapım sürecinde uzakta kaldılar. Bu durumun mutlaka değişmesi gerektiğine inanıyoruz. Sizden en büyük

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :39

beklentimiz Değerli Başkanım, ileride büyük ihtilaf yaşayacağımız anlaşma metinleri önümüze gelirse Türkiye'nin tamamının, hepimizin ortak çıkarları için yapmak istediğimiz yapıcı eleştirilerimize kulak tıkanmaması. Komisyondaki kararları mümkün mertebe oy çokluğuyla değil de oy birliğiyle Genel Kurula indirebilmemiz. Önceki yasama dönemlerinde bazı komisyon başkanları maalesef bu anlayışı göstermedi. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bu Komisyonda sizlere yapıcı muhalefet sözü veriyoruz fakat bunun karşılığında büyük sakıncalar gördüğümüz bir metin önümüze geldiğinde de sizden anlaşma metinlerini bir kez daha gözden geçirmenizi, gerekirse yeniden incelemek için geri göndermenizi, hatta Komisyon gündeminden geri çekmenizi bekliyoruz. Karşılıklı anlayışa göre hareket ettiğimiz takdirde Komisyonda kararlı, sağlıklı bir şekilde kararları çıkarabileceğimize inanıyoruz. Demokratik anlayışa uygun olarak biz burada hak ettiğimiz saygıyı gördüğümüz takdirde size elimizden gelen desteği vereceğiz. Bizler farklı görüşleri ve kesimleri temsil eden siyasi partiler olsak da her birimizin fikirlerinin bu toplumda karşılığı var. Biz bu karşıtıllıklardan ne kadar çok uzlaşma çıkarırsak Türk dış politikasına o kadar katkı verebileceğimize inanıyoruz.

Dışışleri Bakan Yardımcımız Sevgili Yıldız'a sunumu için teşekkür ediyoruz. Uluslararası sorunların ve çatışmaların barışçıl yolla çözümü, çatışmalarda sivillerin şiddetten korunması gibi hususlar Türk dış politikasının temel ilkelerinden olagelmıştır. Bu anlayışı gerçekten

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :40

sürdürebildiğimiz takdirde daha güçlü ve sözüne güvenilir bir Türkiye olabileceğimize inanıyoruz.

Sayın Yıldız'ın popülist milliyetçilik ve nefret söylemi konusundaki görüşlerini de ilgiyle dinledik. Bu görüşlere sonuna kadar katılırken, sağ popülizm ve nefret söyleminden kendi ülkemizin de muzdarip olduğunu not düşmek isteriz. Batı'da maalesef yükselen bir İslamofobiya dalgası mevcut. Biz de Türkiye olarak bu İslamofobiye karşı mücadelemizi bir yumuşak güç olarak en etkin şekilde vermeliyiz, bunda hiçbir şüphe yok. Öte yandan, kendi ülkemizde geleneksel medyada ve sosyal medyada da en az İslamofobi kadar çirkin bir antisemitizm dalgasının yükseldiğini de unutmamak lazım. Hamas'ın son saldırısı çerçevesinde gelişen olaylar bu konuda daha dikkatli olmamız gerektiğini bize adeta dikte ediyor diye düşünüyorum. Siyasetçilerimiz söylem ve eylemlerinde dikkatli olmalı ki Türkiye'de toplum, ırkçılığın bir başka çeşidine kapılmasın. Biz dünyada İslamofobiye karşı konuştuğumuz zaman birileri de bize “Siz, önce kendi kapınızın önünü temizleyin, kendi toplumunuzdaki Hristiyan ve Yahudi düşmanlığı bu kadar ciddi boyuttayken siz kime ne anlatıyorsunuz!” demesinler. Ve bunları, bu tür eleştirileri veya tepkileri aldığımız takdirde zira sözümüzün ağırlığı azalacaktır; bu sözleri kimseye söyletmemeliyiz.

Partimizin İsrail-Filistin çatışmasında iki devletli çözümü ve özgür bir Filistin'i desteklediğini kayda geçirmek isterim. Türkiye'nin de bu aşamada ara bulucu olması konusunda hükûmetin çabaları bizi memnun ediyor ama

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :41

bundan sonuç alınabilmesi için çok daha dengeli hareket etmemiz gerektiğine inanıyoruz. Bu ara buluculuğun yürütülmesi sırasında laik dış politika ilkelerinden ayrılmadan yol alabilirsek hem İsrail, hem Filistin hem de dünyanın geri kalanı nezdinde sözümüzün ağırlığının artacağına inanıyoruz.

Biz, Filistin'in resmî ve meşru temsilcisi olarak Filistin Kurtuluş Hareketi'ni yani El Fetih'i görüyoruz. Filistin'de kalıcı barışın sağlanabilmesi, İsrail'in mevcut hükûmetinin hukuka aykırı yayılmacı yaklaşımının engellenebilmesi, dünyada Filistin'e yönelik desteğin artması için de El Fetih'le daha güçlü ilişkiler kurulması gerektiğine inanıyoruz. Hamas'la temasların çok dikkatle sürdürülmesi gerektiğine dikkat çekmek istiyoruz.

Bunları açıkladıktan sonra Sayın Yıldız'a birkaç sorum olacak. Bu sunuşunuzda, sizin de daha önce heyet başkanı olarak görev yaptığınız, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde Kavala hakkında alınan karara ilişkin herhangi bir yorumunuz olmadı. Bunun büyük önem taşıdığını düşünüyorum. Sizin de hassasiyet göstereceğinize yürekten inandığım, Türkiye'nin Avrupa Konseyinden dışlanması sürecinin önüne geçilmesi konusunda neler yaptığınızı öğrenebilir miyim? Zira Bakanlığımızın açıklamasının benim kırk yıla yakın meslek hayatımda gördüğüm -hani bir diplomatik ifade bulmaya çalışıyorum ama bulamıyorum- en kötü açıklamalardan biri olduğuna inanıyorum. Orada Osman Kavala'nın isminin

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :42

zikredilmemesinin sebebi nedir? Neden böyle bir şeyi uygun gördünüz ve “Bir kişi.” dediniz? Hani kimden, neyi saklamaktasınız? Yahut saklanmakta... Ben sizleri tenzih ediyorum çünkü bu işlerin içinde, elbette, tabii iktidarın talimatlarıyla ve onların, efendim, gösterdiği istikamette ilerliyorsunuz ama bunun sebebini merak ediyorum. Yani size bu bir şekilde... Hani bu açıklamayı yapmaya... Dışarıda hazırlanmış bir açıklama önünüze kondu, öyle bir yaptınız? Çünkü ben o açıklamayı sizlerin yazabileceğine asla inanmıyorum.

İkincisi bizim Hamas’la bir temasımız var mı? Hamas lideri Halid Meşal’ın saldırısı sırasında Türkiye’de olduğuna dair birtakım haberler ve yayınlar çıktı, bu yöndeki haberler doğru mudur?

Kıbrıs’la ilgili olarak bir soru sormak istiyorum, ondan sonra da bir başka soru daha var ve bitireceğim. Biz Kıbrıs’ta Birleşmiş Milletler gözetiminde ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde herhangi bir müzakere yürütecek miyiz? Yani, şu anda, bizim Kıbrıs’la ilgili çözüm planımız veya önerilerimiz nedir? Bu konuda ne düşündüğünüzü veyahut ne öngördüğünüzü, ne gibi çalışmalarınızın olduğunu merak ediyorum.

Son olarak da çok kısa bir süre sonra, NATO’da, bir NATO üyesi olarak, İsveç’in NATO’ya üyelik sürecine onay verme yolunda, işte, belki de hazırlayacağınız bir kararı burada görüşeceğiz. Bu konudaki gelişmeleri anlatmanızı yahut bize bu konuda bilgi vermenizi rica ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :43

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, toparlayabilirsek memnun olurum.

NAMIK TAN (İstanbul) – Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Şimdi, buradaki sunuşunuzun başlığı şöyle: “Türkiye Yüzyılı Dış Politikası.” Bundan önceki dış politikalarımız bizim hangi ülkenin politikalarıydı da şimdiki yüzyılda Türkiye Yüzyılı politikaları, dış politikası oluyor, bunu sormak istedim.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Yıldız, size en son söz vereceğim, tüm üyelerimizin görüş ve önerilerini, sorularını alabilirsek... Siz notlarınızı alın lütfen, hepsine toplu cevap verebilirsiniz.

Ben sadece bir konuda -belki Sayın Tan onu ifade etmek istemedi- yanlış anlaşılmayı önlemek adına bir düzeltme yapmak istiyorum. Bu “Kendi toplumumuzdaki Yahudi ve Hristiyan topluluklarının durumu ne ki?’ konumuna gelmeyelim.” şeklinde... Türkiye'deki azınlık haklarıyla alakalı veya farklı inanç gruplarına ait topluluklarla ilgili -Yahudiler ve Hristiyanlar buna dâhildir- Türkiye kadar bu hakları gözeten başka bir ülke var mı, bunu bilmiyorum. Bunu, geçmiş görevinizden dolayı en yakın bilen de sizsiniz diye düşünüyorum. Daha, en yakın dönemde Sayın Cumhurbaşkanımızın açtığı bir kiliseden bahsediyoruz, Yunanistan'da karşılığında azınlık haklarının hiçbir şekilde gözetilmediği ve her fırsatta da yine sadece

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :44

Yahudi ve tek bir Yahudi ve Hristiyan değil, hemen hemen tüm grupların temsilcileriyle, en üst düzeydeki temsilcilerle doğrudan Sayın Cumhurbaşkanı ve yine, ilgili bakanlarımızın, gerek İçişleridir gerek Dışışleridir ve Cumhurbaşkanı Yardımcılığı dönemimde şahsen ben de dâhil her birimizin ayrı ayrı görüştükleri, istedikleri zaman bize çok rahat ulaşabildikleri ve birinci ağızdan da laf olsun diye değil gerçekten bütün samimiyetleriyle teşekkürlerini ilettikleri bir süreci, bir iletişim sürecini yaşıyoruz. Dolayısıyla, hani, bir başkasının gelip de bize “Kendi toplumunuzdaki Yahudi ve Hristiyan topluluklarının durumu nedir ki?” diyebilecek bir soruya muhatap ülke olmadığımızı düşünüyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Evet, teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Tabii, Dışışleri Komisyonunun, gerçekten, diğer komisyonlarla kıyaslandığında, daha ortak hareket etme zeminine vâkıf ve bu iradeyi çok rahat bir şekilde temsil eden bir Komisyon olması hasebiyle söyleyeceklerimizi tabii ki bu minvalde değerlendirmek gerekir diye düşünüyoruz.

Şimdi, tabii, öncelikle, Sayın Başkan, bu demokratik tavrınızdan dolayı gerçekten sizi tebrik ediyorum ama bu Komisyonda üçüncü dönemim

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :45

benim, zaman zaman, bazen bu hakları, böyle, abartılı bir şekilde kullanma eğilimleri görülüyor. Bence, bundan sonra da zati alilerinizin ve Komisyon üyelerimizin böyle bir hak mağduriyetine uğramaması açısından, usulle ilgili kısa bir hatırlatmada bulunarak ben sözlerime başlamak istiyorum. 6 partiyi temsilen burada çok kıymetli ve Komisyon temsilcileri var. Ya kısa kısa herkese, belki bir girizgâh babında, sunulan ya da amaç edinen meseleler gündemde neyse onlarla ilgili kısa bir konuşma hakkı verilir, buna da bir zaman tahdidi, zaman süresi kısıtlaması getirerek ki farklı şekillerde yorumlanmasın. Bu, benim âcizane bir düşüncem, daha önce de ifade etmiştim.

Şimdi, ben, ikinci olarak da Kıymetli Bakanım teşekkür etmek istiyorum, çok verimli bir sunuydu. Yasamada aldığınız bütün görevlerdeki o katkınızın, üstün başarılarınızın fevkindeyiz, şahidiyiz. Ben o koltukta da çok acemi gibi durmadığınızı çok net bir şekilde söyleyebilirim, tebrik ediyorum meselelere vukufiyetiniz açısından.

Şimdi, Ahmet Bey, Sayın Bakanım, çok güzel genel bir değerlendirmede bulundu, ben de 2 sayfa not aldım. Şimdi, Suriye'den, Suriye, Irak, efendim, genel jeopolitik ve jeoekonomik rekabetten dolayı bizim "Türkiye Yüzyılı" deme ihtiyacı hissettiğimizi ben anladım çünkü dışışleri ve uluslararası ilişkiler yeni bir düzene, yeni bir hareketliliğe, bir sisteme doğru evriliyor; bunun siyasette de yansımaları var, diplomaside de

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :46

yansımaları var ve üzülerək söylüyorum, özellikle savunma ağırlıklı meselelerde de yansımaları çok açık görülmektedir.

Suriye ve Irak ilişkilerimizdeki düşünceleriniz, yorumlarınız gayet güzel. Ukrayna'yla olan şeylerde şu ana kadar Türkiye'nin tavrı elbette ki bireysel olarak takdire şayan bir şekilde ifade edildi birçok mecralarda, buna biz de birebir tanıklık ettik; NATO toplantılarında, AGİT toplantılarında, AKPM toplantılarında ama maalesef bunun sistematik bir söylem hâline geldiğine de şahitlik edemiyoruz yani bir Kavala mevzusunda gösterilen direncin... Olumlu olacak şeylerin bireysel bazda kalmasına, bunun hiçbir zaman bir kitlesel ya da kurumsal bir olumlu geri dönüş olarak verilmemesine de tanıklık ettik; bunu da bir çifte standart olarak bir kenara not etmekte fayda var. Dolayısıyla, terörle mücadele ve Afrika bağlamında aldığımız gerçekten o güzel bilgiler bu kadar not almamıza vesile oldu.

Şimdi, bir başka mesele... Bir kere, bizim siyasetin içeride ve dışarıda yeknesaklık ihtiva etmesi lazım. Doğru, hedefe odaklı ve başarılı bir siyasetin içeride başka dışarıda başka olma ihtimali sıfır; bunu zaman zaman geçmişte yaşadık. Mesela, öğrencilik yıllarımdan bir anımı hiç unutamıyorum: Bir Avrupa başkentindeyiz, Türkiye'nin aleyhine o kadar tezvirat var ki her gün yürüyüşler var. Başbakan kimse, geliyorsa tacize tecavüze uğruyor, ertesi günü bütün gazeteler manşet yapıyor; bu, ister Kıbrıs bağlamı olsun ister Yunanistan'la ilişkilerimiz bağlamı isterseniz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :47

Ermenistan'la 24 Nisan bağlamlı meseleler olsun. Biz bunu bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, bir genç olarak çok kabullenemeyip zaman zaman elçiliklerimize gidip de “Ya, Sayın Büyükelçim, siz bu misyonla buradasınız, Türkiye’nin ali menfaatlerini uluslararası bağlamda gözetlemek, savunmak, cevap gerekiyorsa cevap verme sorumluluğunuz var.” dediğimizde aldığımız cevap aynen şu olmuştu, hâlâ içimde ukdedir: “Siz karışmayın, bunlar sizi aşar; siz öğrencisiniz, öğrenciliğimize bakın.” Ama mesela, biz aynı mukavemeti muhatabımız olan -tacize uğradığımız- uluslararası temsilcilikleri olan yapılardan görmüyorduk; onlar ertesi günü bir tekzip yayınlardı, mutlaka bir organizasyon sağlardı ve buna bir tepki gösterirdi. Şimdi, Allah'a şükür, o günlerden bugünlere geldik. Nereye geldik? Sayıları 250’yi aşkın dış temsilciliğimiz var; artık Türkiye’nin aleyhine neredede, nasıl, hangi formatta bir şey söz konusu oluyorsa buna karşı o günkü uluslararası anlaşmaların da imkân verdiği enstrüman neyse o enstrümanlar kullanılarak cevap veriliyor yani şunu ifade ediyorum: Artık “Yurtta sulh, cihanda sulh.” ete kemiği büründü yani “Türkiye Yüzyılı” dememizin nedeni şu: İçeride neyse dışarıda da o olacağız yani içeride millî, yerli, ülkenin ali menfaatlerini önceleyen bir politika ama dışarıda ete kemiğe, suya sabuna dokunmayalım; orada, bakalım, görelim, ona göre tavır takıalım... Bu ikircikli siyaset aslında Gazi Mustafa Kemal’in de öngördüğü bir siyaset değildi ya da bana göre, yüz elli yıllı aşan bir

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :48

diplomasi geleneğimizin nihai bir hedef noktası değildi. Bugün artık biz temsil ettiğimiz siyasi partilerin de görüşlerini ifade etmekten bir imtina görmüyoruz ve Milliyetçi Hareket Partisi Uluslararası İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olarak biz diyoruz ki “Biz Ankara merkezli bakacağız meselelere, uluslararası meselelere ve olaylara da yine aynı mantıkla, Türkçe okuyarak bakacağız yani benim Türkçe okumadan kastım Türkiye’nin ali menfaatlerini gözeterek meselelere bakıp ona göre çözüm üretme düşüncesine kapılacağız. Bunu söylerken tabii ki uluslararası birliktelikleri, uluslararası bağlı bulunduğumuz yapıları reddi ifade etmiyoruz, tam tersine onlara da hatırlatacağız; zaten Ahmet Bey’e belki o minvalde birinci sorumu soracağım.

Efendim, bakınız, bir Ukrayna-Rusya savaşı yaşandı, orada insan hakları ihlallerinin bazı örneklerini gördük. Mesela, nedir? “Efendim, sivile, çoluk çocuğa, konutlara zarar verme ve kamusal alanda hizmet veren ibadethaneler, hastaneler, okullar gibi yapılara taciz, mütecaviz şeklinde davranışlar asla kabul edilemez.” denildi ve biz de gerçekten bunların reddi için el kaldırdık birçok toplantıda. Bu kabul edilemez bir şey nerede, nasıl, kim tarafından yapılırsa yapılsın. Aynı şey Karabağ’ın otuz yıllık esareti sonlandığında dahi, bakın, benim odamda Hocalı katliamının The Guardian’da çıkan resmi hâlâ duruyordu. Yavrusunu kucağına almış paramparça, yüzüne tırnaklarını geçirmiş bir annenin resmiydi o; altı yıl

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :49

odamda, duvarımda durdu o. Oradan bırakılan izler -Allah korusun- kin, nefret, intikam duygusundan ari bir şekilde bu karşı, teröre karşı mücadele. İkinci Karabağ meselesinde inanın bunların yaşanmadığına tanıklık ettik ve Birleşmiş Milletlerin yetkili birimleri, oradaki görevlileri gitti, yerinde baktı, “İnsan haklarını, uluslararası sözleşmeleri ihlal eden herhangi bir şey yok.” demesine rağmen; bunun arkasında maalesef biz de yayma, anlatma, paylaşma adına üzerimize düşeni çok yapamadık Sayın Bakanım. Ama bunun tezviratı için uğraşanlar yine baktık ki Batı medyasında öncelikli pozisyonlarını aldılar aynen BBC muhabirinin Gazze'deki olayları, hastaneyi hedef göstermesinde olduğu gibi. Farkındayız değil mi? Dedi ki: “O hastanenin altında tüneller var, oradan saldırılar olacak.” Ertesi günü 500 evladımızı, yavrumuzu... Yahudi-Müslüman fark etmez, hepsine “yavrumuz” diyoruz biz inancımız gereği. Öldürülen her çocuk masumdur, hiç kimseye bu hakkı da vermez ama içimiz yandı yani. Bunu, hedef gösterilen bir mantık var, öbür tarafta tam tersine takdire şayan bir davranış söz konusu ama bunu bir türlü -Sayın Bakanım- kabullenip, uluslararası platformlarda bunun birinci dereceden müsebbibi, sorumluluğu, ali görevi size ait. Bunun yayılması, paylaşılması, dağıtılması ve takibinin yapılması çok elzemdir. Bu konuda lütfen, ben düşüncelerinizi istirham ediyorum.

Bir de ikinci bir mesele: Tabii, biz Dışışlerini uluslararası bağlamda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :50

orkestra şefi olarak görüyoruz metaforik olarak ifade etmek gerekirse ya da takım kaptanımız bizim. Yani dış misyonlarda kurumun adı ne olursa olsun, temsilcinin üstlendiği görevin mahiyeti ne olursa olsun ama genelde üst çatı olarak biz Hariciyeyi görüyoruz. 250'nin üzerindeki bu büyükelçiliklerimiz, konsolosluklarımız ve başkonsolosluklarımızın, Türkiye adına dışarıda faaliyet gösteren kurumlardaki yetkililerin zaman zaman vizyon ve misyon dışına çıkarak bireysel birtakım uygulamalara düşmesi hem bizim o ülkedeki gerçekten imajımıza, düşüncemize, duruşumuza bir hanel getirmekte hem de amaç edindiğimiz hizmeti sunmakta zorlandığımızı ifade ediyoruz. Bu, çok bağlamlı yani ifade etmek gerekirse bu eğitim bağlamlı olabilir, kültür bağlamlı, sağlık bağlamlı olabilir, ticaret bağlamlı olabilir; siz bizden daha iyi biliyorsunuz. Buradaki atanan insanların yetkinlikleri, uzmanlıkları ve faaliyetleri Dışışlerimiz tarafından, o takım kaptanı tarafından gerçekten çok dikkatli bir değerlendirmeye tabi tutulmalı; bir aksaklık, bir eksiklik söz konusu olduğunda da gereği yapılmalıdır diye düşünüyorum. Âcizane bu ama siz nasıl takdir ederseniz öyle cevaplırsınız.

Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Burada, tabii ki...

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Başkanım...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :51

BAŞKAN FUAT OKTAY – Söz vereceğim.

Bizim toplantı yönetimindeki benim arzum şu idi: Olabildiğince tüm konularda tüm arkadaşlarımız rahatlıkla görüşlerini paylaşabilsinler, anlatabilsinler çünkü biz aslında Genel Kurulda belki yapamadığımız şeyi burada çok daha rahat, karşılıklı görüşleri burada konuşalım, burada tartışalım, burada olgunlaştıralım. Dolayısıyla “Genel Kurula indiğimizde de orada herkes yine kendi siyasi parti grubuna bunu orada ifade ediyor olabilsin.” şeklinde dolayısıyla hadi görüşleri ifade ederken de yine süre sınırlaması konusunu da yine kendimizin dikkate alabileceğimiz varsayımıydı çünkü hepimiz o olgunluktayız ama bu önerinizi ben dikkate alacağım, görüşeceğiz, belki yine bir sonraki kendi aramızdaki o istişare toplantısında da bunu gündeme getiririz, alırız. Belki bir süre sınırlaması tüm siyasi parti gruplarının görüş ve önerilerini ifade etmesiyle alakalı, aynen diğer komisyonlarda olduğu gibi bir süre sınırlaması arzu edilirse yapılır yani orada da bir sorun görmüyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun Asuman Hanım.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Kıymetli Başkanım, çok Kıymetli Bakan Yardımcım, çok kıymetli Dışışleri Komisyonu Üyelerimiz; ben de hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Çok teşekkür ediyorum öncelikle Bakan Yardımcımıza bu güzel sunum için, gayet verimli oldu.

Ben ufak bir yorum ve katkı sunmak istedim. Namık Bey’i çok dikkatli

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :52

dinledim, kendisiyle seyahatte de uzunca sohbetlerimiz oldu. Yalnız, çok üzüldüm, çok tedirgin oldum söyledikleri konusunda. Bu kadar canlı, bu kadar acıyı hissettiğimiz bir dönemde tutup da hani, Türk insanının asla buluşmayacağı bir noktada bir endişesini dile getirmesi hakikaten beni sarstı. Bizim insanımız hiçbir şekilde, bırakın antisemitizmi... Yani gördük, Kıbrıs'a gittik, Kıbrıs'ta olan biteni gördük, oradaki insanların çocukluktan itibaren Rum kesiminin aşıladığı nefreti ki bizde hiç yoktur, ben hiç görmedim, karşılaşmadım. Bu kadar sıcaklığı sıcaklığına bütün dünyanın ayağa kalktığı bir dönemde, bir durumda, bir acıda o yavruların bedenlerinin paramparça olduğu yani artık söyleyecek hiçbir sözün kalmadığı bir zamanda bunları konuşmak ya da söylemek belki gerçekten bu işi küçümsemek ve bu işi sanki silmek ya da hedef şaşırtmak gibi garip geldi yani gerçekten benim bu konudaki tepkimi göstermem lazım. Kaldı ki yani bizim gerçekten... Antisemitizm nedir yani? Öyle bir şey bizim topraklarımızda olmuş mudur? Ben Boğaziçi mezunuyum, benim en yakın arkadaşım bir Yahudi'ydi yani bizim topraklarımızda böyle bir şeyin esamesi okunmaz. Yani bunu söylemek sanki böyle, hani, bir şey aramak, öküzün altında buzağı aramak gibi bir şey geldi yani bu olamaz, bunun telaffuzu, sözü. Ukrayna-Rusya Savaşı'nda her türlü yapılan adaletsizlik, zulüm, çocuklara, sivillere yapılanlar karşısında hepimiz durduk; Ruslara karşı böyle bir şey dendi mi acaba? Hani "Rusları aman hedef almayın, aman onlara karşı..." Böyle bir dünyadayız ve bunu yapmakla bir vebal işliyoruz yani oradaki çocukların, o masumların katledildiği bir yerde bunları söylemek bir vebaldir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :53

Şunu söylemeliyiz: Sivil olarak orada Yahudi vatandaşları ellerinde silahlarla köyleri basıyorsa -sivil- ve insan yerine koymadıklarını en üst yetkililer bile bas bas bağırarak söylüyorsa hangi şeyden bahsedilebilir ki? Yani tutup da işte, Hamas'tan bahsetmek ya da başka şeyden bahsetmek... Tabii ki her tür zulmün, terörün karşısındayız, yapılan adaletsizliklerin, yanlışların ama tutup da bunları konuşmak hakikaten Batı'da bu kadar, bütün vatandaşların ayağa kalktığı, gösteriler yaptığı yerde söylemek Türkiye olarak yani yüzde 98-99'u Müslüman bir ülke olarak ben açıkçası kesinlikle kabul edemiyorum ve bunun söylenmesinin böyle bir süreçte kesinlikle doğru olmadığını, haksızlık olduğunu, vebal olduğunu söylemek istiyorum. Bu çocuklara karşı bizim için çok büyük bir yanlıştır, yapamayız ve onların sesi olmalıyız, şu dönemde onların sesi olmalıyız; yaşadıkları zulmün sesi olmalıyız, yaşadıkları açlığın, susuzluğun, ondan geçtik, direkt hedef olmanın sesi olmalıyız; başka şeylerle gündemi konuşmayı bence yapmamalıyız.

Çok küçük bir şey daha söyleyeceğim: Bu, birlik beraberlik çok önemli hakikaten ama belki AKPM'deki arkadaşlar daha ayrıntılı anlatır, orada sergilenen tavır benim tüylerimi diken diken etti. Bununla hiç bağdaşmayan -eminim, burada konuya çok daha hâkim arkadaşlar vardır- CHP Grubunun yaptıklarını anlattığımızda inanın -ben de anlattım birkaç kişiye, hatta CHP'ye oy veren insanlara- şok oldular. Kabul edilebilir değil, bunun da Grubunuzca gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :54

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Asuman Hanım, kötü timsal, emsal teşkil etmez; onlar yapar ama biz asla yapmayız, yapamayız.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Propaganda gayet iyi de biraz ileri dönelim.

NAMIK TAN (İstanbul) – Böyle karşılıklı konuşacak mıyız?

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Propaganda gani.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yok, zaten şu anda herkes kendi görüşünü ifade ediyor, karşılıklı değil lütfen. Zaten siz görüşünüzü ifade ettiniz, arkadaşlar da görüşlerini ifade ediyorlar, diğer arkadaşların da görüşlerini alalım ve soruların cevaplanmasına geçelim.

Buyurun.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Dışışlerinden gelen arkadaşlara hoş geldiniz diyorum, Ahmet Bey başta olmak üzere diğer arkadaşlarla, bazılarıyla geçmişte beraber çalıştık. Sunum çok güzeldi, Ahmet Bey'e de, Sayın Bakanımıza da bu arada teşekkür ediyorum.

Ben Filistin'den başlamak istiyorum, Filistin konusuyla girdi kendisi de. Şöyle söyleyeyim: Hamas özelinden başlayarak kamuoyunun bir kesiminde şöyle bir anlayış var: “Ya, her şey -sanki- güllük gülistanlıktı, her şey iyi gidiyordu. Bu beyinsizler tuttu, İsrail'i kıskırttı ve üzerlerine saldırttı.” Şimdi, arkadaşlar, yetmiş beş yıldır bir işgal var. Bunun son kırk altı yılında... İlk başta, belli bir miktarda toprak işgal edilmiş, devlet

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :55

kurulmuş; sonrasında, kırk altı yılda da kalan topraklar işgal edilmiş Birleşmiş Milletlerin bütün rezolüsyonlarına rağmen. Devamında, Oslo’da kendilerinin imza attıkları anlaşmaları kendileri uygulamamışlar, Batı Şeria’da ısrarla “yerleşimci” dedikleri toprak işgallerine devam etmişler. Sadece şuraya geleyim: Ben son iki yıldır Hamas’ın hiçbir saldırısını hatırlamıyorum. Peki, son iki yıldır İsrail barışa yönelik bir şey mi yapmıştı? Hayır. Hiçbir şey yapmadı, yapmadığı gibi İsrail, 200’ün üzerinde sivil insanı Batı Şeria’da öldürdü. Kimsenin gıkı çıkmadı. Çünkü her gün 1, 2 kişi; 1, 2 kişi. Bu düşük yoğunluklu savaşa devam ettiler. “Yerleşimci” dediğiniz adamlar omuzlarında kalaşnikofla gezen aslında milis kuvvetleridir. Devamını söyleyeyim, son iki yıl içinde, bütün bunlar olurken “Ya, Filistin’de artık çatışma yok, tamam; bari barış yapalım.” diyen kimse de yoktu. Yetmedi, Arap ülkelerinin hepsi Filistin’le ilgili en ufak bir şart koşmadan, Filistin’in adını ağızlarına almadan İsrail’le normalleşmek için sıraya girdiler. Sonuçta, orada yaşayan insanların “desperation”ını, çaresizliğini de anlamak gerekiyor. Sivil ölümlerine yüzde 100 karşıyım, terörist saldırıya da muhatap olmuş bir insan olarak konuşuyorum. Yani, elbette ki terör saldırısı yanlıştır, sivil ölümleri yanlıştır ama oradaki direnişin de psikolojisini anlamak gerekiyor.

Devamında olanlara gelince... İsrail bu bahaneyle... Bildiğiniz gibi şu anda 3 bini geçti sivil ölümü. Son hastane bombalanması zaten kabul

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :56

edilemez bir şey. Burada Amerika'nın başta olmak üzere Batı dünyasının iki yüzlülüğünü de konuşmamız gerekiyor. Amerika, kendisi yıllarca Afganistan'da ve Irak'ta yüz binlerce sivil öldürmüş ve bunlara "colleteral damage" demiş yani sadece kâğıt üzerinde "colleteral damage" deyip geçmiş; şimdi, orada İsrail'de Hamas'ın öldürdüğü -sayı önemli değil- sivililer üzerinden hastane saldırısını bile meşrulaştırabiliyor. Yani, şu anda İsrail'in her yaptığı kendini savunma sayılıyor, bu kabul edilemez. Dünyanın en asimetrik savaşı sürüyor bugün o topraklarda. Dünyanın tek süper gücünü arkasına almış bir askerî devlet. Askerî bir devlet her şeyiyle, son yıllarda gitgide de aşırı derecede ırkçı, faşist, aşırı dinci özelliğe sahip -şunu söyleyeyim- su borularından füze imal etmeye çalışan bu yapı, öbür taraftan da "concentration camp" hâline gelmiş bir Gazze. Bunlara bakınca bu konularda biraz daha empati yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Ve özellikle burada, tekrar Batı ülkelerinin Filistin'e yönelik bu tavrı... Çok basitçe, diyelim, Kur'an yakma, Müslümanların kutsallarına yönelik hareketi fikir hürriyeti çerçevesinde görenler, Filistin bayrağını taşımayı suç ilan ediyorlar. Bu, kabul edilemez bir şey.

Buradan, özellikle, Batı'da başlayan İslamofobi konusuna geçeceğim. Evet, İslamofobi Batı'da başlamış bir şeydir ancak son zamanlarda bu aşırı sağ görüşlüler, maalesef, Türkiye içinde de alan bulmaya başladı. Burada alan bulduğu konu antisemitizmden çok göçmen ve mülteci düşmanlığı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :57

üzerinden. Türkiye’de bir yabancı düşmanlığı geliştiriliyor, Mecliste temsil edilmeyen bir ırkçı parti tarafından kışkırtılıyor bu. Türkiye’de bu kadar sayıda mültecinin olması elbette ki sıkıntı, bunun bir yumuşak karın olduğunu ve devletin de bu kışkırtmalar konusunda daha uyanık davranması gerektiğini düşünüyorum. Bu kadar açık, net bir şekilde yabancı düşmanlığı yapıp nefret suçu işlemenin hukuki bir karşılığının olması gerektiğini düşünüyorum.

Sayın Bakanımız Balkanlarla ilgili konuşmada Yunanistan’daki Türk azınlığın durumundan bahsetti. Yunanistan’da, Bulgaristan’da, Kosova’da ve Makedonya’da yaşayan Türklerin birtakım hakları -işte, Türkçeyi kullanma, Türkçe eğitim vesaire konularındaki hakları- konusunda titiz olunmasını gayet takdirle karşılıyorum. Ben bu konuda Hükûmetimizin, özellikle, bu ülkede azınlık olmayan, ülkenin kurucu unsurlarından biri olan Kürt halkının hakları konusunda da daha dikkatli olmalarını, özellikle ana dil konusunda ve Kürtlerin kendini birinci sınıf vatandaş saymasını sağlayacak adımlar atılması... Bir dönem bunlar çok yapılmıştı bu Hükûmet tarafından, bu konular biraz tavsadı, bu konuda da yeniden bir inisiyatif alınmasının iyi olacağını düşünüyorum kendi insanımızın, kendi vatandaşlarımızın da mutlu olması için.

Son olarak, Avrupa Konseyiyle ilgili alınan karar... Aslında, Avrupa Konseyinin aldığı karar gerçekten Türkiye için sıkıntı. Eğer yıl sonuna

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :58

kadar bir gelişme olmazsa Kavala davasında muhtemelen Türkiye'nin Avrupa Konseyinden çıkarılması söz konusu. Ben ödeyeceğimiz bedelin çok yüksek olduğunu düşünüyorum. Bu konuda Anayasa Mahkemesinin önüne gelen kararda daha dikkatli davranması ve Türkiye'nin bu bedeli ödememesi diliyorum. Çünkü bu sadece Avrupa Konseyinden çıkarılma olmayacak, Türkiye'yi ekonomik anlamda ve uluslararası anlamda sıkıntıya sokabilecek, özellikle uluslararası fonlar vesaireler... Yani parayla alakalı konularda da biliyorsunuz, Avrupa Konseyi ile Batı'daki kurumlarla olan ilişkiler önemli. Bu açıdan, bu bedelin ödenmemesi açısından Anayasa Mahkemesinin daha makul bir karar almasını ümit ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun lütfen.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Teşekkür ederim.

Öncelikle sunum için teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Bir de yeni görevinizin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Geçen dönemde de beraber çalıştık, inşallah, bu Bakanlık zamanında da daha güzel şeyler yapacağınızı umuyorum.

Sayın Başkanım, bizim bölgemizin en büyük sorunlarından bir tanesi Suriye sorunu. Sunumda Suriye sadece birkaç kelime üzerinde geçirildi ve bu konuda, biliyorsunuz, aslında bu görüşmeler ve Suriye'yle barış

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :59

süreci konularında da özellikle biraz daha bilgi verilmesi konusunda...

Bir de Hatay'ımızın Suriye'yle 138 kilometrelik sınırı var, ne yazık ki sınır delik deşik. Üzülerek bunu söylüyorum ve biliyorsunuz, Ankara'daki son terör saldırısında 2 kişinin Suriye'den geldiği basında da açıklandı ve bu konuda da oradaki sınırın daha da kontrol altına alınması için Dışışleri Bakanlığının yaptığı bir çaba var mı?

Bir de bizim 14 ülkeye açılan bir kapımız var, Yayladağı Sınır Kapısı. Cilvegözü Sınır Kapısı, tamam, güvenlik bakımından orada bir sıkıntı var ama özellikle, Orta Doğu'yla ve Suriye'yle bir barış sürecinde bu Yayladağı Sınır Kapısı'nın çok önemli olduğunu ben ehemmiyetle vurgulamak istiyorum. O sınır kapısı için "Geçici bir süreliğine kapandı." dediler ama on yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ kapalı. Diğer ülkeler tüm sınır kapılarını açtılar Suriye'yle ama Yayladağı Sınır Kapısı -fiziki şartların hazır olmasına rağmen ve 14 ülkeye ihracatımızın çok daha fazla artacağını umarak- bu kapı ne zaman açılacak? Ben bu konuda bir cevap almak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Buyurun Sayın Çakırözer.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, sizin açılış konuşmanızdaki çizdiğiniz çerçeve...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :60

Sayın Bakan Yardımcısı Ahmet Yıldız'ı Meclisten Bakanlığa uğurladık. Biz yine orada dış politika konusunda her zaman irtibatta olacağımız bir dostumuz olarak da görüyoruz, geldikleri için kendisine, heyetine teşekkür ediyorum.

Birkaç konuya değinmek istiyorum: Birincisi, tabii ki Sayın Tan kendisi yanıt verecektir ama belki bir yanlış anlaşılma olabilir diye düşünüyorum çünkü ben doğru anladıysam -tutanaklara da bakılabilir istenirse ama- sizin ifadenizi tamamlamak bağlamında söylemişti yani dengeli bir şeye ihtiyaç olduğu bağlamında söyledi ifadelerini.

İkincisi de bizim Cumhuriyet Halk Partisinin tavrı bence konuşmasının bütününde hep vardı ama bu antisemitizm konusunda değerli Komisyon üyesi arkadaşımız Asuman Hanım da "Türkiye'de bu yoktur, böyle bir şey yoktur." derken... Ben şunu söyleyeyim, siz de şunu biliyorsunuz, aslında hepimizin bahsettiği şey şu: İsrail'in kabul edilemez, insanlık dışı, hukuk dışı hareketleri dönem dönem olduğunda ya da -az önce Sayın Cemalettin Torun da aktardı- sıradanlaştığında vesaire bu, dünyada İsrail'e karşı bir tepki doğuruyor; bu, doğal ama Türkiye'de o dönemlerde bu tepki antisemitizme yol açıyor. Bunu ben söylemiyorum, arzu ederseniz, Google'a yazın "Türk Yahudileri endişeli" "Türk Yahudileri kaygılı" diye kendi sözcüleri söylüyor. Bu, Türkiye'de antisemitizm yapıldığı anlamına gelmiyor ama bu endişe oluyor doğal olarak. Yani nasıl

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :61

ki Sayın Ahmet Yıldız ya da bizler de dünyada, bir yerde bir şey yapıldığında İslamofobiden bahsediyoruz. O yüzden, mesela, dönem dönem siz de biliyorsunuz, sinagoglara saldırı yapıldı ülkemizde maalesef. Dönem dönem sayının hep azaldığından bahsedilir değişik toplantılarda, analizlerde vesaire. O yüzden ben mi yanlış anladım diye şey yaptım ama eminim, Namık Bey de çerçevesini kendisi de çizecektir. Ben o yüzden böyle bir şey yokmuş gibi... Böyle bir kaygı var bu ülkede. Tabii ki -siz de söylediniz- Yahudi toplumunun aramızdaki temsilcileri, onlar bizim vatandaşlarımız, ayrılmaz parçamız ama bu dönemlerde hep bu kaygı yaşıyor. Sadece onlarda da yaşanmıyor, ben eminim ki hepimizde de yaşıyor, özellikle devletimizi yönetenlerin birinci kaygılandığı nokta bu oluyor. "Aman bir şey olmasın." "İsrail tepkisi kendi vatandaşlarımıza, onların ibadet yerlerine aman dönüşmesin." gibi bir kaygı duyuluyor. Bunu hatırlatmak istedim. Ben böyle algıladım açıkçası konuşmayı ve bunu da söylerken Ahmet Bey'in sunumunda "Biz yapıyoruz ama kendi içimizde de bunlara dikkat edelim." diye başta söylediği yapıcı muhalefet ve katkı sunan muhalefet bağlamında söyledi.

Kamil hocamın görüşlerine, onun görüşlerine Komisyon Başkanımızın süre sınırlaması konusunda... Şimdi, her şeye süre sınırlaması getirebiliriz Sayın Başkanım, Türk dış politikası konulu sunumda bence süre sınırlandırılması getiremeyiz. Belki bugünün bir şeyi... Bizim parti

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :62

sözcümüz de hazırlık toplantısında size destek vermiştir, ben tabii ki ona katılıyorum ama Türk dış politikası konulu sunum varsa 15 tane anlaşma koymamak lazım birincisi.

İkincisi: Size Komisyonumuzdan değerli arkadaşlar, yönetiminizdeki arkadaşlar süre sınırlaması diyebilir diğer komisyonları örnek göstererek ama eğer bu noktaya gidilirse o zaman şöyle oluyor, madem örnekten çıkacağız yola: Plan ve Bütçe Komisyonuna bir madde ya da kanun geldiğinde genelinde yirmi dakika her üye, maddelerinde on dakika, beş dakika...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Her üye değil de grup adına veriliyor.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Yani o iş çok istenirse demokrasilerde muhalefet “filibuster” yapma imkânlarını bulabilir, bence ona gerek yok. Biz burada sizinle gayet bu şeyi yani bulduğumuzu düşünüyorum ilk şeyden beri. Burada da yani bizim bu kaçınıcı toplantımız, hani bu tür konuşmaları yaptığımız... Genelde böyle genel sunumlarda yapıyoruz. Bence bunlarda bile sınırlama düşünmemek lazım. Ben her söylenen sözün -yani kimine değerli gelir kimine değersiz- dış politikamızı, devletimizi hep birlikte korumaya çalıştığımız, ali menfaatlerine katkı sunacağı düşüncesiyle yani konuşanlarda, dinleyenlerde... Doğrudur, başka işler olabilir ama Komisyon üyeliği bizim asli meselemiz. İşimiz varsa zaten biliyorsunuz diğer arkadaşlarımıza devrediyoruz, katılmıyoruz ama katıldığımızda bu mesele

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :63

bizim asli meselemiz. Sizleri de bizler, bizleri de sizler birlikte sabırla dinleyeceğiz ki katkı sunalım.

Ben de öncelikle Sayın Cemalettin Torun'a teşekkür ediyorum, Kavala konusundaki görüşünü önemişiyorum ve bu konu keşke Anayasa Mahkemesine bırakılmasaydı yani Anayasa Mahkemesine bırakıyor, Anayasa Mahkemesinde bu iş çözülebilsin diye. Oysa -tekrarın tekrarı oluyor ama- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve onun kararları -sizlerde biliyorsunuz, aramızdaki hukukçular en iyi şekilde biliyor- bizim AK PARTİ döneminde birlikte muhalefetle çıkardığımız Anayasa değişikliğinin sonucudur. Bunu en iyi bilenlerden biri de Sayın Ahmet Yıldız, AKPM'deki geçmiş dönemdeki Türk Heyetinin Başkanı. O yüzden bu konudaki Anayasa'mızın üstünde gördüğümüz bir sözleşme, onun doğal sonucu olan mahkeme kararları konusundaki, uymama konusundaki isteksizlik bu bence doğru değil ve Türkiye'nin evrensel hukuk ilkeleriyle çakışmasına neden olmakta. Bu bağlamda da ben Dışışleri Bakanlığının Avrupa Birliği ya da Avrupa kurumlarıyla ilişkiler noktasında daha fazla inisiyatif alması gerektiğini düşünüyorum.

Sanırım AKPM'de geçmiş dönemde... Ali Bey burada galiba, Ali Şahin burada galiba değil mi? Bir karar, bir "resolution" çıkarttırmıştınız değil mi? Doğru mu hatırlıyorum? Siz miydiniz, Ziya Bey miydi AKPM'de?

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :64

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Yok.

ZİYA ALTUNYALDIZ (Konya) – Neyle ilgili?

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Vize meselesi.

ZİYA ALTUNYALDIZ (Konya) – Doğru.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Hatırlarsanız bundan bir iki hafta önce Meclise bir araştırma önergesi verdik Cumhuriyet Halk Partisi olarak, orada da referans da verdim. Dedik ki: “Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde çıkarttığımız karar tasarısı önemlidir. Bunun takibi bağlamında Meclisimizde bir araştırma komisyonu kuralım Avrupa Birliğiyle vatandaşlarımızı yakından ilgilendiren konuların, özellikle vize konusunun çözümü için.” O dönem yani genelinde olduğu gibi reddedildi ama Komisyonumuzda da belki Sayın Başkan sizin aracılığınızla ama bu bir araştırma komisyonuna dönüşebilir ama kendi Komisyonumuzun içinde bir alt komisyona da dönüşebilir biz bu vatandaşlarımızın vize çilesine son verecek adımları aramalıyız birlikte yani bu net. Buna siyasi meseleler vardır doğrudur ama teknik kolaylıkları araştırmalı ve olabildiğince muhataplarımıza da hani bunun bizlere vatandaşların aktardığı, milletimizin aktardığı baskıyı onlara yansıtacak bir resmî mekanizma bulmamız lazım. O konuda aracılığınıza ihtiyaç var yani Genel Kurulda bu evet, eller kalktı, indi şeklinde reddedildi ama AKPM’de karar noktasına gelen bir şeyin ben Mecliste takibinin yapılması gerektiğini Dışışleri kurumlarıyla, kendi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :65

kurumlarımız, Avrupalı muhataplarımızla. Bu konuyu önemsiyorum ve Avrupa Birliğiyle ilişkiler, bunun doğal sonucu olarak işte bizim ulusumuzun, ülkenin çıkarları noktasında adımlar atılması gerektiğini düşünüyorum.

Burada belki bir kaygılanmamız gereken konu: Avrupa Birliğiyle ilişkiler olsun, genel anlamda Batı kurumlarıyla ilişkiler, işte NATO'daki yeni üyelikler bağlamında. Şöyle bir noktaya gidiyor ülkemiz ben belki diplomat dostlarımız kadar doğru anlatamayabilirim ama gördüğüm gözlemi aktarayım: Yani bir meseleyi çözelim, sonrakine bakalım yani İngilizcesi galiba “transactional” dediğimiz bir ilişki tarzı. Ben bunun bugünkü AK PARTİ iktidarına, genel anlamda Türkiye'nin ulusal çıkarlarına aykırı olduğunu düşünüyorum. Çünkü o zaman dostlarımız ne diyor? “Hadi, bunu bir halledelim ondan sonra öbürüne bakarız.” Ama o zaman genel çerçeveye... Sizin az önce söylediğiniz hani “Benim en fazla önemsendiğim konu.” dediniz, çok da takdir ettim, o işte bir kenarda kalmış oluyor. O yüzden ben bu adının ne olduğunu bilmiyorum, Türkçesinin yani “transactional” denen şeyden kurtulmamız lazım çünkü o zaman artık bütün herkes bize böyle bakıyor yani “Türkiye'yle şunu bir halledelim, ondan sonra bakarız.” diye. İşte, sorularım arasında olan, örneğin, mesela, Yunanistan'la, İngiltere'yle bir geri iade, geri kabul anlaşması imzalanması hazırlıkları var mı? Bunlar talihsizlik, bunu söylediğimiz için de yani siyasi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :66

eleştiri olarak almayın, sizler de rahatsız oluyorsunuz. Emniyet teşkilatımızın içinde bir birim kurulacağını İngiltere’den biz bakanın açıklamasıyla öğreniyoruz yani. “Emniyet teşkilatının içinde göçle mücadele için biz birlikte bir birim kuracağız, oraya para vereceğiz, personel göndereceğiz.” diyor İngiltere’nin göçten sorumlu bakanı. Muhalefetin Genel Başkanı sonra “Bu, nedir?” diye soruyor, yirmi dört saat ya da otuz altı saat sonra bizim İçişleri Bakanlığından soruya da yanıt vermeyen, o birim kuruluyor mu, kurulmuyor mu, ona da yanıt vermeyen bir kuru açıklama yapılıyor. Bunlar doğru değil. Benzerini şeyde yaşadık biz -tabii, sunumuzda o noktalara o kadar inilmemesi doğaldır- Suriye’de SİHA düşürüldü. Önce “Yok böyle bir şey.” denildi -bakın, herkes burada- yalanlandı.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Toparlayabilirsek Utku Bey.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Tabii, Sayın Başkanım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkürler.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Arkasından ABD doğruladı, arkasından Dışışlerinden bir açıklama geldi; hem ilişkileri toparlamaya çalışan bir açıklama ama alt perdeden, alttan alan bir açıklama. Peki, ama biz ne yaptık yani? O düşürülen SİHA insansız diye belki daha rahat konuşabiliyoruz, pilotlu bir uçak olabilirdi, bir helikopter olabilirdi -yani aklınıza ne geliyorsa- bir birlik olabilirdi Rusya’nın daha önce maalesef

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :67

şehit ettiği askerlerimiz gibi. Ne yaptınız? Yani bir nota... “Nota” hani çok teknik laflar ama ne yaptınız yani? Önce “Hâlloldu.” denildi, sonra Sayın Cumhurbaşkanından, en üst perdeden bakın bugünlerde açıklamalar geliyor. O zaman o gün niye o açıklamalar yapılmadı? Yani “Bunu teknik hallediyoruz.” vesaire denildi biliyorsunuz. Mesela, bu konularda biz... Bu bir örnek ama bir başka örnek...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet yani soruları alabilirsek, dağılmaya başlıyoruz, konuyu tamamlayalım.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Tabii, örnekler aslında soru anlamında Sayın Başkanım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun lütfen.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Amerika’da bekleyen F-35 uçakları; yani biz bunlar için nasıl bir süreç izliyorsunuz? Yani bakın -normalde sorularım arasında o da- komşumuz Irak ne yaptı biliyorsunuz? “Ya, siz benim iznim olmadan benim petrolümü dünyaya satıyorsunuz.” diye tahkime gitti, bizi mahkemeye verdi, kazandı. Mesela, biz bu konuda ne yapıyoruz? 6 tane uçağımız orada; tamam, bizi projeden attılar -o hatalı, bu hatalı, vesaire- ne yapıyoruz? Mesela, düşürülen SİHA konusunda ne yaptık? Sadece nota vermekten bahsetmiyorum, tazmin edecek misiniz bunu? Mesela, bu petrol anlaşmasının bedeli Türkiye Cumhuriyeti’ne ne kadara mal oldu? Bu tazminat bizim vergilerimizden -bakın, Ahmet Bey,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :68

sizin de verginiz, Sayın Başkanım, sizin de verginiz, benim de vergim bu verdiğiniz para- peki bunun hesabı kitabı yapılmadı mı, anlaşması niye yapılmadı? Gibi bu soruları da yönlendireceğim.

Konuyu yakından bildiğinizi hissettiren şekilde Libya'dan olumlu bahsettiniz ama ben hatırlıyorum, burada Libya Parlamentosundan geldiklerinde -siz katılmış mıydınız bilmiyorum o toplantıya- milletvekilleri geldiğinde... Mesela, biz burada birisinde oy birliğiyle ve daha bir bütünleştiktik, birisinde farklı görüşlerimiz vardı hatırlarsınız. Çizgilerin çizilmesi anlaşmasını oy birliğiyle çıkarmıştık ama asker gönderilmesine biz karşı çıkmıştık hatırlarsınız. Ama Libya'lı mevkidaşlarımız bize dedi ki: "Bunlar ülkemizde Parlamente'ya bile gelmediler." Şimdi, doğru, biz burada seviniyoruz Libya'yla şunu yaptık, Yunanistan'ı engelledik, ya da egemenlik haklarımızı soruduk diye ama onlar diyor ki: "Yani bunlar gelmedi ki bize. Biz ancak bu ihtilaf bittiğinde, parlamento kurulursa, gelirse önümüze bakacağız." Şimdi, bu durumda biz kendi kendimize sanki gelin güvey olmuş gibi oluyoruz. Tabii ki bizim haklarımızın korunmasına katkı sağlıyorsa o ekonomik şey destekliyorduk, hâlâ da o noktadayız ama onun Libya'da ele alınmamış olması hani kabul edilebilir değil yani Türkiye'nin ağırlığı bağlamında.

Ben sunumunuz için teşekkür ediyorum. Çok fazla konu var konuşulacak. Bir de hep böyle sunumlarda daha ayrıntılı olunca önemsiz gözüküyor.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :69

Daha önce de sohpetimsi bir toplantıda Sayın Başkana şifahi olarak aktarmıştım ama bu resmî kayda geçsin diye bir daha söylüyorum: Yurt dışındaki vatandaşlarımızın sorunları konusunda -onu sorumuyorum o konuya girin diye ama- daha geçmiş dönemde bu Komisyonun bir alt komisyonu vardı, bunun tekrar açılması gerektiğini düşünüyorum. Keşke aslında Mecliste ayrı bir komisyon olabilse. İnanın benim ailem var, her birinizin komşusu ailesi vardır, hepsinin çektiği sıkıntıları parti ayrımı gözetmeksizin sizler, hepiniz biliyorsunuz. Bizlerin bu sıkıntılarla da mutlak surette yakından ilgilendiğimizi, çözme konusunda gayretimiz olduğunu - iktidar, muhalefet ayrımı yapmadan söylüyorum- hissettirecek şekilde Mecliste bu çalışmaları yapmamız lazım. Yoksa oradan bakıldığında Almanyası olsun, neresi olursa olsun inanın, hep kendilerini ikinci sınıf görüyorlar, ötelendiklerini, unutulduklarını düşünüyorlar. Bu konularda bizim sorumluluğumuz olduğunu düşünüyorum. Elimizden ne geliyorsa, komisyonsa komisyon, alt komisyonsa alt komisyon, gerekiyorsa brifing alıp kanun değişikliklerini önermekse onları da yapmamız gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

Ben, yine, müsaadenizle, bir konuya açıklık getirmek istiyorum, antisemitizm konusunda, olay sadece antisemitizm değil aslında. Biz Türk

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :70

milleti olarak ne tarihimizde ne de bugün -ben inanıyorum ki- ne de gelecekte herhangi bir etnisiteye veya dinî gruba veya coğrafi gruba veya şu veya bu temelli hiçbir konuda bir ön yargıyla herhangi birisini mahkûm eden veya ona karşı bir nefret suçuna dönüşebilecek boyutta tepki alan bir toplum olmadığımızı, hele devlet hiç olmadığımızı; devlet böyle yapsa toplumun engelleyeceği, toplum böyle yapsa devletin engelleyeceği böyle güzel de bir dengenin olduğu, mazlunun yanında olan bir ülke olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Beş yüz yıl önce de bu böyleydi yani bugün Filistin için dile getirilen, dile getirdiğimiz ve aldığımız tavrı beş yüz yıl önce Yahudiler için almıştık. Şunu ben çok net olarak ifade etmek isterim: Eğer bugün İsrail'in Filistin'e yaptığını şayet Filistin İsrail'e yapmış olsaydı biz aynı tepkiyi Filistin'e İsrail'in yanında durarak verirdik. Yani eğer bir zulüm varsa biz zulüm neredeyse onun karşısında oluruz, mazlum neredeyse onun yanında oluruz; onu söylerken de herhangi bir endişemiz, bir korkumuz da olmaz, bedeli varsa da ödemeye razı olan bir millettir bu. Ben bunu özellikle ifade etmek isterim.

Hani, "Google'a yazın, bu bir endişedir." dediğinizde de orada özellikle sosyal medyanın gerçeklerin değil de daha çok algıların yönetildiği bir mecraya dönüşmüş olduğunu da ifade etmek isterim. Dolayısıyla, orası, bizim dış politikamızın belirlenmesi veya politikaların oluşturulmasında kullanabileceğimiz -özellikle eğer olay araştırma konusu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :71

ise- bir mecra olmadığını ifade etmek isterim.

Sayın Salıcı...

NAMIK TAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, ismim söylenerek çok sevdiğim ve saygı duyduğum bir arkadaşımın bir eleştiri geldi. Bunu benim cevaplama hakkım var herhâlde.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Salıcı’ya da bir söz verelim... Bence bir toparlayabilsek memnun olurum.

Yani burada özellikle antisemitizm konusunu ifade etmek istedim veya bir başka şekilde...

NAMIK TAN (İstanbul) – Ben de ona değindim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Türkiye’de böyle bir endişe söz konusu olamaz, hiçbir zaman da olmamıştır. Dolayısıyla, bu endişeden kaynaklı, bizim, mazlumun yanında olmamamız...

NAMIK TAN (İstanbul) – Böyle bir şey söylemedik.

BAŞKAN FUAT OKTAY – ...veya bununla ilgili “ama”lı, “fakat”lı düşünce içerisinde olabileceğimiz veya zulme rıza gösterebilecek şekilde ifadeler kullanmamız dış politika anlamında olmamıştır, olmayacaktır da, son derece net tavrımız olacaktır, belki birazdan Sayın Bakan da bu konuyla ilgili görüşlerini ifade edecektir.

Ben tekrar teşekkür ediyorum.

Sayın Salıcı...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :72

NAMIK TAN (İstanbul) – Sayın Başkan, müsaade ederseniz, çok kısa...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Çok kısa, çok çok kısa...

NAMIK TAN (İstanbul) – Çok kısa değineceğim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun.

NAMIK TAN (İstanbul) – Ben bir kere değerli arkadaşımızı üzdüğüme üzıldüm, neden üstüne alındı, onu da anlamadım; benim kastettiğim o değil.

Hepinizin bildiği gibi, ben üç sene İsrail’de büyükelçilik yaptım, antisemitizm nedir, ne değildir birçoğunuzdan daha iyi bildiğimi düşünüyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yani ben ona katılmıyorum.

NAMIK TAN (İstanbul) – Türkiye’de antisemitizm yoktur ama...

(Uğultular)

NAMIK TAN (İstanbul) – Müsaade buyurun.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Arkadaşlar...

Buradaki her bir üyemizöi her konuda kendisini yetiştiren arkadaşlarımızdır burada.

NAMIK TAN (İstanbul) – Türkiye’de antisemitizm yoktur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yani büyükelçi olmak öncesinde her konuyu diğerlerinden daha iyi bildiğiniz anlamına gelmiyor.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :73

NAMIK TAN (İstanbul) – Peki, kabul ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun, bunu düzeltelim.

NAMIK TAN (İstanbul) – Diğer arkadaşlarım çok daha iyi biliyorlar, onlara da saygıyla söylüyorum.

Ben şunu söylemek istiyorum: Türkiye’de antisemitizm yoktur ama Türkiye’de antisemitizm, antisemitizmin ne olduğunun bilinmemesinden yoktur fakat bilinmeden antisemitizm yapılıyor. Bugün...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Antisemitizmi dünyanın her yerinde besleyen tek ülke var, İsrail’in kendisidir.

NAMIK TAN (İstanbul) – Ya, bir dakika, müsaade buyurun; ben sizin sözünüzü kesmedim.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Bu kadar nefreti ancak bir İsrail zulmü tetikleyebilir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Bir dinleyelim, gerekirse size söz veririm.

NAMIK TAN (İstanbul) – “Türkiye’de antisemitizm dalgası yükseliyor.” dedim ve burada kastettiğimin ne olduğunu dün, evvelsi gün, daha önceki günlerde yapılan gösterileri eğer izlerseniz, oradaki tehlikeli durumu anlayabilirsiniz. Birçok kimse bu konularda hakikaten bilgisiz olduğu için halk nezdinde, çok önemli bir tahrik ortaya çıkıyor ve bu bizi, toplumumuzu yaralıyor. Güvenlik güçlerimizle İstanbul’da cereyan eden o göstericiler arasındaki çatışma, hepinizin malumu. Oralarda söylenen şeylerde Hitler’e

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :74

övgüler düzen insanlar mı istersiniz, hilafetten bahseden insanlar mı istersiniz; son derece çok ciddi bir şey. Neticede...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Arkadaşlar, bizim şu andaki konumuz, eğer şu anda konu görüşüyorsak yani Gazze’de bir zulüm vardır, Gazze’de insanlık suçu işlenmekte, onu konuşuyoruz. İsrail’de şu anda devam eden bir tarih, bir olay yaşandı; zaten Türkiye bununla ilgili net görüşün ifade etti, hepimiz ifade ettik. Şu anda devam eden bir şey varsa ona ilişkin görüşleri ifade edebiliriz ama ortada bir zulüm var ve Türkiye Cumhuriyeti devleti de bununla ilgili üç günlük...

NAMIK TAN (İstanbul) – Ben bir şey söylemedim Sayın Başkanım. Bakın, değerli arkadaşımız bana söyledi, beni hitap alarak söyledi. Dolayısıyla ben buna cevap vermek durumundayım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yok, yok, cevap verin ama yani burada Türkiye’yi mahkûm edici şey yapmayalım yani. Yani Türkiye’yi mahkûm ettirmek istemiyorum.

NAMIK TAN (İstanbul) – Neyse, ben bu eleştiriyi reddediyorum. Benim hiçbir şekilde kimseyi hedef alacak bir söylemim olamaz, böyle bir kişiliğim yoktur zaten. Dolayısıyla, ben asıl yadırgadığımı ve üzüldüğümü söylemek isterim. Benim söylediklerim ortada, biz her türlü, efendim, ırkçılığa da antisemitizme de her şeye karşı olan bir partiyiz; kişisel olarak da parti olarak da. Dolayısıyla, bu eleştirileri reddediyorum ve hakikaten

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :75

de üzüldüğümü kayda geçirmek istiyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Sayın Salıcı...

Sonrasında da toparlayalım artık.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) - Sayın Başkanım, konu bağlamından koptu; Komisyona değil, dışarıya konuşuyor arkadaşlarımız, bence buna gerek yok. Burası Dışışleri Komisyonu, Dışışleri Komisyonunun bir ağırlığı var, bu ağırlığa uygun bir şekilde davranılsın.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Sayın Başkan...

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) - Müsaade ederseniz, ben bitireyim hanımefendi.

Sayın Bakan Yardımcısı, güzel bir sunum yaptı, her zaman olduğu gibi detaylara girmedi ama detaylara girilebilecek bir şey olursa... Yani bütün Türk dış politikasının aynı anda konuşulduğu bir ortamda detaylara girmek zaten mümkün değil ama daha konu bazlı sunumlar olursa belki daha faydalı olur. Özellikle şu anda İsrail ve Gazze arasındaki bu savaşı konuşuyoruz, İsrail'in zulmünü de konuşuyoruz, belki daha güncel bir konu olur.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Anlatmaya çalıştığım...

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Evet, Boğaziçili Hanımefendi izin verirse ben de konuşacağım.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :76

Benim 2 tane başlıgım var, bir tanesi soru.

Bir tanesi řu: Bu ortak dış politika meselesi kıymetli bir şey. Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının daha önce yapmadığı bir şey, bunu da kayda geçsin diye söylüyorum. Fakat ortak dış politika meselesinin dış politika yapım aşamasında bir ortaklığa ihtiyacı var ki ortaya politika çıktıktan sonra “Gelin, buna ortak olun.” dili yapıldı şimdiye kadar; hâlbuki, dış politika yapım aşamasında bir ortaklaşma ortaya çıkarsa, o zaman ortaya çıkan dış politika daha millî bir dış politika hâline gelir, tartışmasız biz de bu konuda mutluluk duyarız.

Bir diğer konu, bu dış politika meselelerinin günlük siyasetin bir parçası olmaktan çıkarılması lazım. Yani bütün konulardan bahsetmiyorum, bazıları çok yakıcıdır; işte, İsrail- Filistin meselesi yıllara sari bir meseledir, insanlık suçuna da savaş suçuna da dönüşmüş durumda, maalesef, öyle görünüyor işin gidişatı. Ama bütün meselelerin günlük siyasetin bir parçası yapılmadığı bir ortamda dış politika meseleleri daha soğukkanlı bir şekilde konuşulabilir; öbür türlü, günlük sıcak siyasetin bir parçasına dönüşüyor, ondan dolayı sıkıntı yaşıyoruz.

Bazen şöyle cümleler kullanılıyor: “Sivillere saldırı kabul edilemez ama...” “Sivillere saldırı kabul edilemez, nokta.” demek lazım. Hiçbir zaman hiçbir sivile saldırı kabul edilemez. Dışışleri Bakanlıgından yapılan açıklama da ki açıklamalar da genelde bu minvalde ki bence doğrusu bu,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :77

“Kimin tarafından yapıldığını gözetmeden, kabul edilemez.” deyip geçmek lazım, vurgulamak lazım daha doğrusu.

Esas şey şu, esas sıkıntı şu: Filistin davası konusunda aslında Türkiye’deki neredeyse bütün siyasi partiler, bütün siyasi gelenekler, ortak bir bakışa sahip. Herkes Filistin’deki davanın haklılığı konusunda mutabakat içindedir. Bu mutabakatı zedeleyecek bir davranıştan kaçınılmalı Türkiye siyasetinde. Kimisi Hamas tarafından bakar, bu mutabakatın bir parçası olduğunu düşünür; kimisi İslami Cihat tarafından bakar, bir parçası olduğunu düşünür; kimisi El Fetih tarafından bakar, bir parçası olduğunu düşünür. Beni ilgilendiren şey, ortak mutabakat, bir dava konusu olmasıdır yani Filistin davasının haklılığıdır. Çünkü Hamas da değişir, umarım o kadar uzun sürmez Filistin davasının çözülmesi ama El Fetih de değişebilir, başka birisi de değişebilir ama Filistin davasının haklılığı değişmez, dolayısıyla bizim buradan bakmamız lazım.

Sorum şu Sayın Bakan Yardımcım: Hani İsrail’i kınama, yaptıklarının yanlış olduğu, bunu birçok arkadaşımız söylediği için ben oraya tekrar tekrar dönmek istemiyorum ama bu savaşın yayılma riski nedir? İran’ın bu işe dâhil olma ihtimali nedir? Eğer böyle bir durum söz konusu olursa bunun Türkiye’yi etkileme riski nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum Sayın Salıcı.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :78

Buyurun lütfen Derya Hanım.

Anlaşıyor ki tartışmalar devam edecek.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Başkanım, çok teşekkür ederim sizin açıklamalarınızdan dolayı, Bakan Yardımcınız da yine açıklamalarından dolayı, tüm Dışışleri ekibine de çok teşekkür ediyorum, çok geniş çerçevede değerlendirmede bulundunuz.

Tabii, geldiğimiz süreçte Ukrayna-Rusya savaşı önemli bir süreçti. Türkiye'nin, Sayın Cumhurbaşkanımızın burada pek çok diplomasi alanında yürüttüğü çalışmalar önemli ve kıymetliydi çünkü Covid pandemisi dönemi olmuş, pandemi döneminin üstünde tahıl, gıda anlamında ciddi bir zincirde kopuş vardı ve bu anlamda sadece zengin ülkelerin değil, tüm dünya ülkelerinin de bundan eşit şekilde yararlanabilmesi için önemli bir diplomasi yürüttü. Zaman zaman aksamalar oldu ve bunlarının da yine çözümü Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından oldu. Ben Güney Doğu Avrupa Ülkeleri Parlamenterler Asamblesindeydim geçen dönemde o beş yıllık süre boyunca. Tabii, Covid pandemisi dönemi oldu ve Covid pandemisi döneminde Türkiye, Balkan ülkelerine sağlık anlamında çok ciddi, önemli destekler sağladı; maskeler, dezenfektanlar ve aşılar anlamında. Yine, bu toplantılarda çok sık görüştüğümüz, ticaret, ulaştırma ve güvenlik anlamında da çok ciddi bağlantılar ve destekler sağlandı, Türkiye tarafından projesinden yapımına kadar ve eğitimlerine kadar çok önemli

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :79

destekler sağlandı.

Ben bunları şu anlamda belirtmek istedim: Latin Amerika'yla, yine Karayipler'le bağlantı olsun, bugüne kadar bütün dünya ülkelerinin Afrika'dan bir şeyler aldığı, içinden bir şeyleri kendi ülkesi lehine kullandığı bir süreç yaşandı. Tarih boyunca bugüne kadar ilk defa bir kişi onlara destek sağlayan, bugün büyükelçilikler, hepsini anlattı Bakanlığımız ve biz bir destek veriyoruz bu anda, onların insanca yaşamaya hakkı olduğunu, insani yaşantısına neler sunulması gerekiyor; oraya gidiliyor, istişareler yapılıyor ve o istişarelerde biz neler yapabiliriz, onlara insanca yaşamayı sunuyoruz. Hep insani yaşamdan bahsediliyor ama hiçbir zaman bu imkânların sağlanmadığı, onların farklı şekilde kullanıldığı dönemler yaşanmış ve dünya ülkeleri ilk defa bunu görmeye başladı. Yunanistan yine GDAÜPA'nın içerisindeydi ve orada da çocuklarımız gittiğimiz görüşmelerde eğitim anlamında, eğitimciler anlamında hep çok farklı kısıtlamalar ve engellemelerle karşılaşıldığını ama buna rağmen Türkiye'nin burada hep yapıcı bir rol oynadığını hem dinî anlamda hem eğitim anlamında her zaman işin içerisinde yapıcı bir şekilde, yine Cumhurbaşkanımızın yapıcı tavır ve duruşuyla bugün bu ilişkiler sağlanmaya başlandı. Ben bu kadar işin... Ayrıca, yine Ukrayna-Rusya savaşı sonrası Avrupa ülkelerinde enerjiyle ilgili ciddi sıkıntılar yaşandı ve yine Sayın Cumhurbaşkanımızın destekleriyle bu geçişlerin sağlanması,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :80

ulaşım anlamında, enerji geçişleri anlamında çok önemli yol katedildi. Bütün bunlar yapılırken etrafımıza baktığımızda şu gerçekten kafama takıldı: Yani bu “‘Türkiye Yüzyılı’ denilecek.” kelimesi gerçekten beni üzdü burada çünkü çok ciddi, olağanüstü... Bugün İsrail-Filistin konusunda da üst düzeyde, inanılmaz derecede, Sayın Cumhurbaşkanımız gece gündüz demeden farklı üst düzey diplomasi bağlantılarıyla, görüşmeleriyle konunun önemini dünya ülkelerine anlatmaktadır. Çünkü Ukrayna-Rusya savaş dönemini de gördük ama burada Cumhurbaşkanımız, İslam İşbirliği olsun, diğer ülkeler olsun ciddi bir bağlantı içerisinde. Antisemitizm de gerçekten ben de takıldım çünkü Azerbaycan-Ermenistan olayında da Türkiye, kendi ülkesindeki Ermenilerle de bunu ortaya koyan hiçbir olay yaşamadı şu ana kadar. Türkiye'nin gelmiş olduğu bu noktada hiçbir ayrımcılığın yapılmadığı, tüm insanlara eşit davranıldığı... Ayrıca, şunu da duydum: İsrail'den de Türkiye'ye bu savaş döneminde geçişlerin olduğunu biliyorum yani demek ki o insanlar burayı güvenli bir liman olarak gördükleri için bugün, buraya geldiler; bunu da belirtmek istedim.

Bir de Sayın Güzelmansur Vekilimiz, Hatay'da zaten daha öncesinde savaş olmadan da kendi vatandaşlarının zaten Suriye'yle çok ciddi akrabalıkları var; Suriye'dekiler Hatay'a gelir kalırlar, Hatay'dakiler Suriye'ye gider kalır. Çok ciddi yakın akrabalıklar var çünkü akrabanın yarısı orada kalmış, yarısı burada kalmış, o ilişkiler daha önce de

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :81

sürüyordu ama zaten Suriye'de güvenli bölgenin oluşturulması için, kendi ülkemizdeki o sınır güvenliğinin oluşturulması için bu tezkere geldi iki gün önce ve buna da CHP “hayır” oyu kullandı; bunu da biliyorsunuz, bunu da belirtmek istedim. Ayrıca, Sayın Cumhurbaşkanımız on dört yıl önce tarihe geçen Davos konuşmasında da “Siz öldürmeyi çok iyi bilirsiniz, plajdaki çocukları nasıl öldürdüğünüzü çok iyi biliyorum.” demişti. Hepimiz çok iyi biliyoruz masum çocukların yıllardır öldürüldüğünü. Çocukların bir yaşam mücadelesi verdiklerini de biliyoruz, yıllardır süren bir katliam da burada bulunmakta. Hastaneleri bombalayarak insanlık suçu işleyen, soykırım yapan, masum insanları katleden İsrail'i de ben buradan kınıyorum. İsrail'in bu feci saldırılarıyla çocukların, kadınların, masum Filistin halkının değil insanlığın öldüğünü görüyorum burada. Burada insanlığın değerlendirilmesi gerekiyor. Tüm kalbimiz ve dualarımızla Filistin halkının yanındayız. Bu vahşetin son bulmasını, bir an önce insani ateşkes ve kalıcı istikrarın sağlanmasını diliyorum. Saldırıda hayatını kaybeden Filistin halkına da Allah'tan rahmet, yaralılara da şifa diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY - Evet, teşekkür ediyorum, biraz daha zamana dikkat ederek bunu tamamlayabilirsek. Bu karşılıklı konuşmalar artık sunumdan ziyade başka bir şeye dönüştü, Genel Kuruldaki görüşme moduna dönüştü. Yeteri kadar sizlere söz verildi, söz almayan

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :82

arkadaşlarımız var.

Buyurun Sayın Şahin, ondan sonrasında da bu işi toparlayalım.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Antisemitizm politikalarının temelini bugüne kadar İsrail oluşturur ve İsrail devlet politikası antisemitik bir devlet politikasının üzerinde inşa edilmiştir. Yani bugünkü İsrail'i aslında var eden şey, İsrail'in seksen senedir uyguladığı antisemitik politikalarıdır. “Neden?” dersanız; İsrail'i bugün var eden sebeplerden birincisi, bugünkü İsrail'i kurarken dünya üzerindeki bütün Yahudi toplumlarını bir felsefe üzerinden İsrail'de toplamaya çalıştı ve bütün dünya üzerinde yaşayan Yahudi toplumlarına “Dünya üzerinde yaşayabileceğiniz tek güvenli bir toprak var, tek bir güvenli ülke var, o da İsrail.” diyerek bir korku politikasıyla dünya üzerindeki Yahudileri seksen seneden bu yana onlardan başka bir nefretle, antisemitik politikalarla, kendi ürettiği antisemitik politikalarla dünya üzerindeki Yahudileri İsrail'de toplamaya çalıştı. Yani antisemitizmle alakalı bir suçlu arayacaksa bu, asla ve asla Türkiye ve dünyanın bir başka ülkesi olamaz, İsrail'in bizatihi kendisidir ve kendisinin ürettiği bu politikadır.

Sayın Tan'ı 2009 yılından bu yana tanırım, kendisi beni hatırlar mı bilmiyorum. İsrail'in antisemitik politikalarına bizatihi ben muhatap olmuş birisiyim, kendisi de bunun tanığıydı. 2009 yılında, o zamanki Aileden

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :83

Sorumlu Devlet Bakanımız Nimet Baş Hanımefendiyle İsrail'e bir ziyaretimiz vardı ve Sayın Herzog da o gün, o dönemde İsrail Aileden Sorumlu Devlet Bakanıydı, siz de bize eşlik etmiştiniz ve ben İsrail Havalimanında üç saat o heyette olan biri olarak tutuldum, Sayın Bakanın uçağı uçamadı, slot alamadı ve biz üç saat bir Bakanın heyetinde, Bakanın da bulunduğu ortamda rehin alındık Ben Gurion Havalimanı'nda. Bu bir antisemittik politika mıdır değil midir sizin şahitliğinizde? Bu böyle bir nefret iklimi midir değil midir Sayın Tan? Sayın Tan'ı ben bugün dinledikten sonra, hele hele geçen günkü 500 hastanın; çocuğun, kadının katledildiği, paramparça edildiği, Holokost sınırlarının aşıldığı, katliam sınırlarının ve eşiklerinin aşıldığı bu katliamın ardından İsrail'de üç yıl kalarak İsrail'i en fazla tanıyan bir Türkiye Büyükelçisinin, en fazla tanınması gerektiğine inandığım Büyükelçisinin ve İsrail'de Tel Aviv'de Türkiye'nin Büyükelçiliğini yaptığına inandığım ve düşündüğüm birini bugün burada sanki Tel Aviv'in sözcülüğüne soyunmuş gibi gördüğüm beni çok üzdü açıkçası. Bu, asla kabul edilebilir bir şey değil. Eğer dışarıdan biri bugün bu oturumu izliyor olsaydı, bu konuşmalara tanıklık ediyor olsaydı bugün Sayın Tan'ın o açıklamalarını İsrail'in Dışışleri Komisyonun Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Dışışleri Komisyonuna savunma yapmak için gönderdiği bir temsilci olarak algılardı; o kadar.

TALİH ÖZCAN (Düzce) – Başkanım, bir de ben söz almak istiyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :84

BAŞKAN FUAT OKTAY (Ankara) – Evet, şimdi, Sena Hanım düğmeye basmış aslında. Ben görmeden kifayetimizakere diyecektim ama her konuşma cevap haklarını tekrar beraberinde getiriyor. Yani bir an önce bitirsek... Yani zaten gruplardan hemen hemen herkes konuştu.

Sena Hanım, buyurun lütfen.

SENA NUR ÇELİK (İstanbul) – Evet, Başkanım, teşekkür ediyorum; öncelikle bu toplantıyı düzenlediğiniz için teşekkür ediyorum, çok faydalı bir bilgilendirme toplantısı oldu, Sayın Bakanımıza ayrıca teşekkür ediyorum, kendisini özlemiştir, burada görmekten de memnun olduk, onu da ifade edeyim. Gazze’de yaşanan dehşete yönelik yürütölen diplomasi trafiğı ve özellikle insani yardımlar konusunda Bakanlığımızın yürüttüğü çalışmalarla alakalı da yine kendisine, Bakanlığımıza teşekkür etmek istiyorum.

Burada önemli bulduğum birkaç hususa da değinmek istiyorum; Kani Bey değindi aslında, onun bu söylediklerine de katılıyorum, onu da ifade edeyim, özellikle Batı medyasında ve Batılı siyasetçilerin söyleminin, büyük bir çoğunluğunun söyleminin tamamen İsrail ordusunun propagandasını tek taraflı bir şekilde yansıttığını maalesef görüyoruz. Sanki bu mesele 7 Ekimde gerçekleşen Hamas saldırısıyla başlamış gibi, bir nevi bir 11 Eylölmüş gibi ve her türlü intikamı, her türlü saldırıyı meşrulaştırıyormuş gibi tek taraflı söylemi maalesef bütün ana akım Batı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :85

medyasında ve Batılı siyasetçilerde ve devlet liderlerinde görüyoruz. Bu, tabii, dehşete düşüren bir durum çünkü daha önce en azından şöyle bir söylem vardır “Taraflar... Taraflar... Tarafları itidale çağırıyoruz.” Şu anda onu bile görmüyoruz, şu anda tamamen tek taraflı bir söylem görüyoruz. Tabii, bu söylemi uluslararası alanda görmek bizi şaşırtmıyor ama maalesef medyayı takip ediyoruz, işte Türkiye'deki belli siyasetçilerin söylemlerinde de bu söyleme meyleden birtakım ifadeler görmek gerçekten üzücü, onu ifade etmek istiyorum. Sanki altmış beş yıllık işgal yokmuş gibi, sanki Gazze'deki abluka on altı yıldır sürmüyormuş gibi, İsrail sanki her türlü savaş suçunu işlememiş gibi, uluslararası hukuku, Birleşmiş Milletler kararlarını sürekli olarak ihlal etmemiş gibi bir yaklaşım, bir ayrıma gitme ihtiyacı görülüyor. Tabii, bu gerçekten endişe verici. Çünkü bu argümanları öne süren kişilere şunu da hatırlatmak lazım: Hamas'ın hiç olmadığı Batı Şeria'da işlenen suçlara, İsrail'in işlediği suçlara bir bakmak lazım. Yani hani her şey Hamas yüzündendi ya, peki Batı Şeria'da o zaman neden yıllardır insanlar katlediliyor, neden son bir yıldır 200 Filistinli masum sivil katledildi, neden binlerce Filistinli çocuk yargılama hakkı dahi verilmeden İsrail hapishanelerinde tutuluyor? Bunların hepsinin bu argümanları öne süren kişilere sorulması gereken meseleler.

Burada şunu söylemek istiyorum: Şiddet, şiddeti doğuruyor. İsrail, yıllardır Filistin halkına karşı terör uygulayan bir devlet maalesef ve İsrail ayrıca

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :86

ırkçı bir devlet yani bizim Güney Afrika'da gördüğümüz, “apartheid” dediğimiz rejimin bugün biz İsrail’de sürdürüldüğünü görüyoruz. İsrail’de yaşayan Arap vatandaşlarının ikinci sınıf vatandaş olduğunu, hiçbir hakka, hiçbir İsraili vatandaşın sahip olduğu hakka sahip olmadığını görüyoruz. Bu da tabii ki, hiçbir zaman barışa hizmet eden bir yaklaşım olmuyor. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde geçtiğimiz hafta genel kurul toplantımız vardı. Burada İsrail-Filistin meselesi görüşüldü. Tabii, burada gördüğümüz tablo gerçekten dehşet vericiydi, tek taraflılığın boyutu ciddi manada dehşet vericiydi. Ya, burada şunu söylemek lazım: Gerçekten aşırı sağın, Avrupa’da artan aşırı sağın, aslında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin, işte, oradaki temsil eden milletvekillerine de zaten yansıdığını biliyoruz, görüyoruz. Özellikle aşırı sağla ilgili, İslam karşıtlığıyla ilgili tartışmalarda bunu zaten görüyoruz fakat bu İsrail-Filistin tartışmasında da gerçekten aşırı sağın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde nasıl konuşlandığını, nasıl arttığını görmüş olduk.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet.

SENA NUR ÇELİK (İstanbul) - Şunu söylemek istiyorum: Burada Batılı siyasetçilerin, liderlerin İsrail’e verdiği kayıtsız şartsız destek İsrail’deki vahşetin boyutunun büyümesine sebep olan ve İsrail’in, işte, soykırıma varan savaş suçlarını işlemesini sağlayan bir durum ve bize her durumda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde de, işte, parmak sallayan, ülkemizdeki insan hakları durumundan bahseden milletvekillerinin

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :87

kalkıp da bu konularda bir duruş gösterememesi, sesini yükseltememesi aslında kendilerinin insan hakları konusundaki kredibilitesini de yok ediyor, yani bu arkadaşlarımızın kredibilitesi Gazze'de ölen çocuklarla toprağa gömülmüş durumda. Şunu da söylemek istiyorum: Yani, Azerbaycan'ın Karabağ'ı işgali Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde görüşülürken...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Ermenistan'ın.

SENA NUR ÇELİK (İstanbul) – Pardon, yok, kusura bakmayın evet.

Ermenistan'ın Karabağ'ı işgali Konseyde görüşülürken Azerbaycan'a karşı hazırlanan raporda kendi istekleriyle bölgeden ayrılan Ermenilere ilişkin kuvvetli etnik temizlik şüphesi olduğu belirtildi ve bu karar tasarısı kabul edildi Konseyde fakat aynı Konsey mesela İsrail'in gözlemci statüsünün iptaliyle ilgili hiçbir adım atmadı. Bunlar, tabii ki, biraz önce arkadaşlarımızın da bahsettiği çifte standartların bir sonucu. Tabii, Konseyden bahsetmişken Kavala davasıyla alakalı da görüşümü ifade etmek istiyorum, Başkanım müsaadenizle.

Şimdi, Kavala davasıyla ilgili düşüncemizin, işte, yargı süreciyle ilgili veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararının uygulanmaması meselesiyle alakalı görüşümüzden bağımsız olarak Konseyde Parlamenter Mecliste alınan karar tasarısı gerçekten Türkiye'ye karşı çok orantısız maddeler içeriyor, bunun farkında olmamız lazım. Yani burada, bir, Türk

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :88

heyetinin yetki belgelerinin iptal edilmesi; iki, burada ÷lkemize karşı, işte “tamamlayıcı ortak prosedür” dediğimiz Avrupa Konseyinden atılmaya kadar gidecek sürecin başlatılması. Ki bu süreç zaten daha önce yoktu ama yani Rusya'nın Kırım ilhaknya dahi Rusya'nın Konseyden çıkarılması görüş÷len, konuşulan bir durum değildi yani Rusya Ukrayna'ya girene kadar bu düşün÷lmemişti; hani orantısızlığın boyutunu buradan anlayabiliriz. Bizim hâkimlerimize, polislerimize, savcılarımıza Kavala davasına bir şekilde dâhilî olan yetkililerimize Magnitsky yaptırımlarının uygulanması gibi... Yani egemenlik haklarımıza saldırı olan bir madde komisyonda, hukuk komisyonunda görüş÷ldü ve ben gerçekten burada muhalefet partisinden milletvekillerimizin bu maddenin rapora girmesine onay vermelerine ciddi manada çok, çok şaşırđım çünkü bu gerçekten Kavala davasının sürecinden bağımsız ÷lkemizin egemenlik haklarına bir saldırı ve bu, çok orantısız bir tepki. Kaldı ki, Genel Kurulda rapor tartışılırken İsviçreli bir milletvekili kalktı ve dedi ki: “Ya, polisler, gardiyanlar... Bu ne kadar aşırı bir tepki, burada biz bu maddeyi kısıtlayalım; sadece savcılarla, hâkimlere uygulayalım.” Yani İsviçreli bir parlamenterin gösterdiği hassasiyetin daha fazlasını biz, kendi milletvekillerimizden görmek isteriz. Bu tasarıda bu kadar orantısız maddeler olmasına rağmen yine onay oyunun verilmesi de beni gerçekten üzdü.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :89

Sekiz yıldır uluslararası parlamentolarda ölkemizi temsil eden heyetlerde görev aldım. Kesinlikle, tüm muhalefet partisi milletvekillerimizin hepsini kolektif olarak, burada, hassasiyetsiz davranmakla ya da millî meselelerimizle ilgili yanlış yerlerde durmakla itham edemeyiz. Gerçekten, bu konularda düzgün duruş gösteren arkadaşlarımız da var fakat ciddi manada bireysel olarak bazı arkadaşlarımızın kalkıp işte, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde hiçbir ölkenin milletvekilinin yapmadığı şekilde kendi ölkesini şikâyet ediyor olması, bu konumda olması cidden üzücü. Ben, burada, Namık Bey'in söylediğı ifadeyi de...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, toparlayabilirsek memnun olurum Sayın Çelik.

SENA NUR ÇELİK (İstanbul) – Toparlıyorum.

Namık Bey'in söylediğı ifade, açıkçası, bana umut verdi, sorumlu muhalefet, işte, dış politikada birlikte davranma, millî meselelerde beraber hareket etme. Umuyorum ki inşallah, bu dönem böyle bir çalışma tarzımız olur, olması gereken de budur.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Özcan, buyurun lütfen.

TALİH ÖZCAN (Düzce) – Ben Dışışleri Bakanımıza çok teşekkür ediyorum. Ben yurt dışında çok uzun süre kaldım, Türk Dışışleri yurt dışına

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :90

gittiğimiz zaman hemen telefonlarımıza ne düşüyor? Numaralar düşüyor. İşte, elçilik binalarımız “Bunlar telefonlarımız, yardım edilecek bir şeyiniz olursa varız.” diyorlar. Ben teşekkür ediyorum, ben bunu çok dikkate aldım.

Burada da Sayın Başkanım, size de çok teşekkür ediyorum. Biz, şimdi, dış işleriyle ilgili çok önemli bir şeyi halletmeye çalışmıyoruz, gelecekle ilgili bir şey yapmaya çalışıyoruz. Onun için çok kısa konuşuyorum. İsrail'i lanetle, nefretle kınıyorum ben; partim adına, insanlık adına, halk adına, hukuk adına kınıyorum. Bunun konuşulacak hiçbir tarafı yoktur. Bunlar katildir, bunlar kan emicidir, bunlar sülüktür. Ben her türlü varım Cumhuriyet Halk Partisinin biri vekili olarak. Cumhurbaşkanımızın bu konuda barış süreciyle ilgili aldığı kararları canıgönülden destekliyorum. Ukrayna'yla ilgili savaştaki bu tavırları doğru buluyorum.

Burada, Namık Bey'in anlatmak istediği... Bir şeyi ima etmeye çalışıyoruz, biz mazlum milletlerin hep yanındayız yani kimseyi ayırıştırmak istemiyoruz. Biz, hepimiz aynı gemideyiz, beraber de bu işi halledeceğiz. Sanki bir suçlu bulup da bir an evvel her şeyi yükleyelim diye uğraşmayalım, biz kardeşiz sonuçta. Namık Bey de Türk Dışışleri adına bir sürü işler yapmıştır; ülkesini, milletini seven insandır; vardır Dışışleriyle ilgili. Birbirimizi kaybetmeyelim, böyle ufak tefek yani “Ben bir puan alırım, artı bana geçer.” yapmayalım. Ben nasıl Cumhurbaşkanının yaptığı politikaları doğru destekliyorum, destekleyeceğim de, bunlar doğru

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :91

şeylerdir. Var olan şeyi doğru şey yapacağız. Burada, Namık Bey'in anlatmak istediğinin ortasından, yanından, sonundan bir şey çekip illa bir şey getirmek doğru değil. Biz beraber de oradayız, Dışışlerinde görev alıyoruz, burada da çalışıyoruz. Sizleri hep ben de takdir ediyorum, güzel şeyler söylüyorsunuz. Başkanımız yürekten bunu söylüyor yani bir şey yok mu onun altında. Gelecekte böyle bir tehlike olmasın, amaç bu, onu uyarmaktır, başka bir şey değil.

Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Çok çok teşekkür ediyorum değerli katkılarınız için.

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Başka bir cümle de ben ifade edebilir miyim?

BAŞKAN FUAT OKTAY – Son olsun mu o zaman?

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Nasıl uygun görürseniz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun lütfen Süreyya Hanım, size verelim sözü ve bu da son olsun, Bakanımız artık soruları unutmaya başladı, o kadar çok not aldı ki.

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Başkanım, teşekkürler.

Sayın Bakan Yardımcım, çok güzel bir sunumdu, teşekkür ederiz. Bunları acaba yazılı metin hâlinde alabilecek miyiz, temin edebilecek miyiz? Çünkü ben, bende bulunsun isterim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :92

Başkanım, sanıyorum, bugünkü Komisyon toplantısı toplantı amacının dışına çıktı. Hepimizin aynı tarafta olduğunu hatırlatmak isterim çünkü Dışışleri Komisyonu bütün ideolojilerin üstünde olması gereken bir Komisyon. “Kim daha İsrail’i sevmiyor, kim daha Hamas tarafında” yarışmasının kimseye fayda getirmeyeceğini düşünüyorum. Zira elbette ki Sayın Cumhurbaşkanımızın çok takdir ettiğimiz yöntemleri ve dış politika bulunmakla birlikte, eleştirilerimiz de elbette ki var.

Bununla birlikte, biz, Türkiye Cumhuriyeti devleti olarak İsrail devletiyle uzun zamandır yakın ilişki içerisindeyiz, menfaatlerimiz gereği de devletimiz uygun görürse bu ilişkiler de devam edecektir. Dolayısıyla, burada, popülist yaklaşımlardan uzakta, devletin menfaatleri için çalışmanın hepimizin faydasına olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben çok teşekkür ediyorum.

Bence, son derece güzel konuşmalarla bu süreci burada tamamlayalım.

Son cümle güzeldi, ben de onunla tamamlamış olayım: Dışışleri Komisyonu olarak hepimiz aynı taraftayız. Zaten, Türkiye'nin en büyük özelliği, sorumlu olan taraflarla aynı anda görüşebilme özelliğidir ve sorumlu olan her iki tarafın da hakemliğini kabul edebileceği boyutta dengeli duruşudur. Dolayısıyla evet, Komisyon olarak aynı taraftayız, farklı görüşlerimiz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih: 19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa : 93

olabilir; bu da son derece tabiidir.

Ben hepinize tekrar teşekkür ediyorum.

Sayın Yıldız, söz sizde.

Buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, ben de yüce Meclisin dış politikaya ilgisine verdiğim önem çerçevesinde elimden geldiği kadar net bir şekilde cevaplamaya çalışayım. Bazı sorular ortak, onun için hani tek tek cevap vermek yerine bir defada değinebilirim bazı konulara.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; öncelikle, bir, Türkiye, Avrupa Konseyinde kalmalıdır. Biliyorsunuz, üç yıl orada Türk Heyeti Başkanlığını yaptım ama şimdi de otuz beş yıllık bir diplomatım. Avrupa Konseyi, İnsan Hakları Sözleşmesi ve uygulamaları itibarıyla dünyada en ileri insan hakları standardını ülkelerde yürüten, izleyen bir organ. Tabii, biz hep AİHM'i duyuyoruz ama AİHM onun bir organı evet, yargısal bir organ ama onun bünyesinde işte, işkenceyi önleme komitesi var. Az önce konuştuğumuz İslamofobi, antisemitizm gibi konularda içtihat yaratan bir komite var, bütün Avrupa'da kabul gören: ECRI yani ırkçılık ve ayrımcılığa karşı Avrupa Komitesi. Buna benzer diğer organları da var.

Şimdi, Kavala ve yargı konusuna gelince, tabii, benim görevim son büro toplantısıyla son buldu, o diğer toplantılara katılamadım, Türkiye'ye

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :94

döndüm. Bu 18'inci madde mahkûmiyetleri, AİHM tarafından ve bunun uygulamasıyla ilgili 46'ncı madde uygulaması Konseyde çok yeni gerek bakanlar komitesi tarafından gerek parlamenter kanatta. Dolayısıyla bizim de bazı acemiliklerimiz olmuştur, karşı tarafta da bazı siyasi kötü niyetler olmuştur ama en sonunda Avrupa'nın dayandığı birlikte yaşanan uzlaşa temelinde sonuçlara varılacağını umuyorum. Görevim süresince de şimdi de ne AİHM'i ne bizim ulusal yargı organlarımızı eleştirmedim bu konuda, eleştirilmesini de doğru bulmuyorum yabancılar tarafından da bizim. Türk yargısına ümidimi her zaman söyledim orada da gene de ümitliyim aynen Kemalettin Bey'in dediği gibi. Fakat buradaki yani bizim tarafımızdan -dediğim gibi- sürecin ilk defa yaşanıyor olması, bizim özellikle çoğunluğu oluşturan heyetimizin gruplarda yer almaması bir süredir; bunlar bizim acemiliklerimiz oldu ama karşı tarafta da bazen yargı usulleriyle bağdaşmayan proaktif tutumlar oldu gerek Bakanlar Komitesi tarafından gerek mahkeme tarafından. İşin özünü etkilemiştir demiyorum AİHM'de ama onlar burada soru işaretleri yarattı. Bu yetki belgelerinin gözden geçirilmesi son raporda, ocak ayında ve diğer yaptırımlar konusunda ben buna karşı bütün vekillerimizin Avrupa Konseyinde çalışacaklarına inanıyorum çünkü neticede bu süreç olumsuz sonuçlanırsa Türkiye'deki yargı standartlarının geliştirilmesine önemli katkısı olan AİHM'den vatandaşlarımız yararlanamayacak. AİHM her zaman var yani iktidar

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :95

değişiyor, başka şeyler geliyor. Yurt dışındaki vatandaşlarımız bulundukları ülkede uğradıkları haksızlıklara karşı AİHM'e sıkça başvuruyorlar, önemli kararlar çıkıyor ve orada önemli bir içtihat geliyor. Ben ve meslektaşlarım yani biz Türk diplomatları, Türkiye'nin Konseyde olmasının önemini müdrükiz, elimizden geleni tabii ki yapacağız ama Avrupa Konseyinde olmadığımız takdirde diğer forumlarda da rolümüzün aşınacağını da biliyoruz. Dolayısıyla biz, Parlamentomuz, yargımız inşallah bu saikle hareket edecektir diye düşünüyorum.

Sayın Başkan, tabii Filistin sıcak konu. Hani o konuda diyeyim yani Osman Kavala'nın isminin zikredilmemesinin bir kastı olduğunu hiç düşünmüyorum, meslektaşlarım öyle düşünmezler ki önceki açıklamalarda vardı, bunda da olabilirdi ama hukuki bir terminoloji kullanmak güdüsüyle herhâlde kişi diye yani hukuk kişisi olarak geçtiğini düşünüyorum. Burada ben de zikretmekten kaçınmadım gördüğünüz gibi.

Şimdi, Filistin'e gelince Sayın Başkan, ben geçen gün Al Jazeera'ye Arapça bir mülakat verdim, vermek zorunda kaldım, tutumumuzu anlatmak için. Şimdi tabii, İsrail'in yaptıkları, uygulamaları hiçbir ölçüde sığmıyor. Tabii, İsrail barış isteseydi aslında yani en az yirmi yıl önce bu sorun çözüldü. Değişik zamanlarda biliyorsunuz çözülme aşamasına geldi, Rahmetli Arafat ile Barak arasında daha sonra değişik... Fakat bugün buradayız maalesef. Son dönemdeki söylemler, uygulamalar İsrail'in artık

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :96

hani daha önce Amerika'nın da bir şekilde kabul ettiğı ve çalıştığı iki devlet uygulamasından, çözümünden vazgeçtiğini, bunun yerine diğer Arap ülkeleriyle barış anlaşması imzalamayı seçtiğini gösteriyor. Ama bütün bunlara rağmen müsterih olunuz ki biz politikamızı, temaslarımızı İsrail karşıtlığı üzerine yapmıyoruz, devletimize yakışan bu değildir. İsrail'in yanlışlarını, Filistinlilerin haklarını, çözümün ne olması gerektiğini söylüyoruz ama bu İsrail değil de başka bir devlet olsaydı gene aynı şey ama tabii ki halkımızın duyguları baki bu konuda. Doğru yolun da bu olduğunu düşünüyoruz.

Hamas'la temasımız var mı? Tabii ki var çünkü biz çok defalar Filistin Ulusal Yönetimi ile Hamas'ı Türkiye'de bir araya getirdik; Filistin'deki iç bölünmenin davaya verdiği zararı biliyoruz, onu aşmak için çok defalar bir araya getirdik. Tabii ki biz de Filistinlilerin temsilcisi olarak Filistin Ulusal Yönetimini ve Cumhurbaşkanı Mahmud Abbas'ı görüyoruz ama Hamas da sahada bir realite, Gazze'de özellikle. Dolayısıyla Hamas'ı tamamen devre dışı bırakmak ki bu İsrail'in ısrarıdır, doğru bir yaklaşım değil, sonuç da vermiyor. Dolayısıyla Hamas temsilcileri de zaman zaman ülkemize değişik vesilelerle geliyorlar. Önümüzdeki günlerde temas tabii ki olacak çünkü özellikle rehinelerin, sivillerin serbest bırakılması konusunda Hamas'la çalışmaya gerek var. Saldırının olduğu gün Halid Meşal'in Türkiye'de olmadığını biliyorum yani olduğuna dair hiçbir bilgi yok bizde.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :97

Tabii, bizim temasımız Hamas'ın siyasi kanadıyla sürüyor.

Sayın Büyükelçi Tan'ın diğer sorularına gelince, bunları... Atladığım sorular olursa Başkanım, anlaşmalar için sık sık burada olacağım. İkili oturarak veya kulislerde her zaman veya ofisimde, ziyaretlerde her zaman detaylandırmaya hazırım.

Sayın Başkan, değerli üyeler; tabii, Kıbrıs konusu aslında Crans-Montana görüşmelerinde... Eğer o turda Rum tarafının Yunan ve Rum tarafının uzlaşmazlığı nedeniyle çözüme kavuşmazsa sonucun ne olacağını hem onlar hem de Birleşmiş Milletler biliyordu yani artık federal, ikili bölgele bir çözümün değil de iki devletli çözümü getireceğimizi onlar biliyordu. Onlar için sürpriz olmasa gerek ama şu anda tabii ki onlar bu fikre alışmış değil, müzakereler için ortak bir zemin yok. Kıbrıs halkının egemen eşitliği temelinde bir müzakereye hazır olduklarında ki ona hazır değiller, müzakerelere başlamanın bir sakıncası yok. Tabii, altmış yıldır müzakere edilen bir konu, çok detaylı bir konu, ayrı bir oturum yapılırsa orada gerekirse detaylandırırız Sayın Başkanım.

Şimdi Sayın Kamil Aydın'ın sorusuna gelince... Çok teşekkür ederim övgüleri meslektaşlarımızdır, halkımızdır ama kendimizi anlatamamamız konusu; bu, uzun süredir bizde maalesef bir eksiklik. Bunda bizdeki eksiklik kadar tabii anlamak istemeyenler de var ya da uluslararası networkte yani hâkim olan grupların rolü var. Biz de son Bakanlık

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :98

yapılanmasında ve kurumlar yapılanmasında -işte, İletişim Başkanlığı bunlardan bir tanesi, devletimizin bütün iletişimini sağlayacak- bunu gözetiyoruz, personel alımında, uygulamalarda. Misyonlarımızın çalışmasında Dışışleri Bakanlığının özellikle misyon şeflerinin, büyükelçi ve başkonsolosun patronajı doğru. Devletten maaş alan herkes orada büyükelçiye ve başkonsolosa sorumlu olmalıdır. Bunda zaman zaman aksaklıklar yaşanıyor, bunda da zaman zaman kurumsal gerekçeler ileri sürüldüğü oluyor. Tabii, meslek memurlarımız ve şimdi diğer kariyer konsolosluk memurlarımız uzun süredir bir joker gibidirler; misyonlarımızda bir alanda personel eksikliği varsa ticaret müşaviri yoksa onun vazifesini görürler, askerî ataşe yoksa onun da vazifesini görürler, eğitim yoksa onu görürler; bu, merkezde de böyledir. Bunun bir örneği, tabii, geçmişte dış ekonomik ilişkileri yönetmekle görevli bürokrasimizin yetersizliğinde mesela biz Dışışleri olarak hep ekonomik konulara eğilmek zorunda kaldık çünkü çok eksikti, ihtiyacımız vardı, şimdi ekonomi bürokrasisi yetişti mesela ikili ekonomik daireleri kaldırdık, ekonomik işleri aynen siyasi dairenin bünyesine aldık, şimdi başka öncelik alanları gelişti. Son Bakanımızla yaptığımız egzersizlerde de artık bundan sonra diğer kurumlardan atanan personelin Bakanlığımızla bağını güçlendirici bazı mevzuat çalışmalarını Meclise getirmeyi düşünüyoruz. Aksi takdirde şimdi yazılıda sicil yok ama kişinin kariyerinde, terfisinde amirinin rolü yoksa o

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :99

şey kolay işlemiyor; bunun farkında olunduğu için de çok teşekkür ediyorum Kamil Hocama. Kıbrıs'a bir nebze değindim.

Suriye, tabii, en önemli meselemiz, doğru. Yani o da benim görev alanımda şimdi. Dediğim gibi bizim rejimle görüşmemizde bir şey yok, sıkıntımız yok ama rejimin bizimle görüşmekte sıkıntıları olduğu anlaşılıyor. Onlar daha çok, çok taraflı görüşmelerde, Rusya'nın olduğu ortamlarda görüşmeyi tercih ediyorlar, bunu önümüzdeki dönemde kıracağımıza inanıyorum. Tabii, rejim, içinde bulunduğu durumun çok farkında değilmiş gibi hareket ediyor gerek Anayasa Komitesi müzakerelerinde gerek Suriye muhalefetiyle ilişkilerinde gerekse bizimle ilişkilerinde; bunun da geçeceğini ümit ediyorum.

Sınır kapıları konusunda tabii muhataplık sorunu var. Biliyorsunuz, Suriye rejimi son Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi oturumlarında Suriye'ye insani yardımların Güvenlik Konseyi kararı çerçevesinde yapılması uygulamasını Rusya'yı yanına alarak yani vetoyu kullanarak durdurdu. Dolayısıyla onlar şimdi rejimin rızasıyla yapılmak durumunda. Bu, Suriye'de muhalefet üzerinde büyük bir hoşnutsuzluk yarattı. Yayladağı Kapısı'nda da rejim kontrolü var, o konuda bir muhatap sıkıntısı var yoksa bizim açmak konusunda bir sıkıntımız yok.

Hatay, tabii, Türkiye-Suriye sınırı her zaman -geçmişte de ben 2 defa büyükelçiliğimizde görev yaptım- sorunlu oldu, özellikle kaçakçılık motifli

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:100

ihlaller çok yaşıanıyordu hep. İlişkilerimizin iyi olduğı dönemde burayı elektronik sistemlerle gözetleme projemiz vardı; oradaki mayınları kaldırarak bütün sınır boyunca, hemen tamamı boyunca buranın ziraate açılması, ekonomiye açılması, bunun karşılığında da sınır gözetleme sistemleri kurulması; maalesef o süreçler geride kaldı, şimdi de duvar var. Ben tabii, Hatay özelinde şimdi Sayın Mahmut Bey'den duydum yani mutlaka ihlaller oluyor yoksa bu kaçak geçişler neden olacak? Bu kadar vahim olduğunu... Ben güvenlik makamlarımızı da kontrol edeyim, bir dahaki toplantılarımızda inşallah kendisine cevap veririm.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, toparlayabilirsek Sayın Yıldız...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, tabii, zaman zaman yani şöyle, bunu söyleyeyim, bugün bir açıklama yapıyorsunuz iki saat sonra başka bir olay gelişiyor, yarın başka bir olay gelişiyor; bunlara o gözle bakmak lazım. Yani orada niye vardı, burada niye yoktu; özellikle Suriye politikamızda da sahadaki şartlar değıştikçe uyarlamalar oluyor. “Bunlarda acaba bir izleme eksikliği mi ihtimam eksikliği mi var?” diye düşünmemek lazım. Bu tür konuları hiçbir zaman atlamamaya tabii ki çalışıyoruz.

Tabii, dış politika... Biz diplomatlar her zaman ortak olmasını isteriz, bütün konsensüsle olursa dış politika konuları biz de rahat ederiz. Onun için hani ulusal konularda özellikle işin başında eşgüdüm yapılması bizi memnun

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:101

eder, özellikle siyasilerimiz arasında. Bu Komisyon da bu Meclis de onun için yani bir platformdur diye düşünüyorum. F-35 konusunda tabii, alacağımız bakidir yani o konuda... F-35'e döneceğimizi de ümit ediyorum. Şu anda F-16'lar konusu var, onu halletmeye çalışıyoruz; haksız bir yaptırımdır Türkiye'ye karşı. Dolayısıyla isteklerimizi son derece kuvvetli bir şekilde vurguluyoruz. Afrika'da hakikaten hem bizim diplomatlarımız çok heyecanlı hem Afrikalılar çok heyecanlı. Şunu Afrikalılar görüyor: Bizim orada sadece Büyükelçiliğimiz yok, özel sektörümüz var, kurumlarımız var ama ondan önemlisi de halkımızda Afrika'ya karşı büyük bir ilgi ve sempati var. Yani neredeyse hiç... Anadolu'nun ücra köyünde, benim köyümde mesela, insanlar orada su kuyusu açtırıyor, ahır yaptırıyor, sağlık ocağına para gönderiyor. Biz de bu ivmeyi kazan-kazan ilkesi çerçevesinde bu ülkelerin yararına geliştirmek için elimizden geleni yapıyoruz.

Tabii, Irak tahkim konusu; bu aslında bizden değil, Irak'ın iç meselelerinden kaynaklanan bir sorun. Biliyorsunuz, çok alevli günler yaşandı, Irak iç siyasetinde referandum oldu, başka konular oldu, Irak Hükûmetinin bölgesel yönetiminin bütçesini vermediği dönemler oldu, o zaman geliştirilmiş formüller, ikinci tahkim davası da sürüyor. Biz gerek boru hattının işlemesi, bu konuların da çözülmesi... Bizim de onlardan alacaklı olduğumuz konular var. Bunlar çok ince detaylı konular ve bizim gerek Enerji Bakanlığımızın son derece vakıf olduğu konular, 2 ülke

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:102

kardeşliği çerçevesinde netice alacağımızı umuyorum. Tabii, konuların tahkime götürülmesi diğer siyasi yolların tükenmesinden sonra olur. Bizim de ileride tahkime götüreceğimiz veya uluslararası örgütlere götüreceğimiz konular olacaktır.

Dediğim gibi, Başkanım, atladığım varsa daha sonra ikili veya kulislerde telafi etmeye çalışırım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, çok çok teşekkür ediyorum hem sunumunuz için hem de sorulara açık yüreklilikle cevap verdiğiniz için.

Cevaplanmayan sorular olursa yine, Bakan Yardımcımızla gerek doğrudan görüşerek gerek gelecek toplantıda yine devam edecek şekilde cevapları alabiliriz.

Gündemimizin 2'nci maddesine geçmeden önce on dakikalık bir ara verelim. On dakika sonra görüşmek üzere.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 14.17

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.40

BAŞKAN: Fuat OKTAY (Ankara)

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:103

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)

SÖZCÜ: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

KÂTİP: Derya BAKBAK (Gaziantep)

-----0-----

BAŞKAN FUAT OKTAY – Çok değerli üyelerimiz, Komisyonumuzun 28’inci Dönem İkinci Yasama Yılı 3’üncü Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam edeceğiz. Gündemimizin ikinci sırasında uygun bulma kanun teklifleri kapsamında 14 teklifin görüşülmesi öngörülmektedir. Öncelikle bu tekliflerden İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş tarafından havale edilen ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 77’nci maddesi kapsamında yer alan 8 teklifin görüşülmesi ve sonrasında kalan 6 teklifin görüşülmesinin yine daha isabetli olabileceğini düşünüyoruz. İlk etapta gündeme alacağımız söz konusu 8 anlaşma-sizlerin önünde de bulunmakta bu anlaşma listesi- geçtiğimiz yasama döneminde Komisyonumuzda görüşülmüş, rapora bağlanmış, Genel Kurul gündemine girmiş ancak seçim süreci nedeniyle görüşülemeyerek kadük kalmıştır. Bu anlaşmalar ülkemizin menfaatleri anlamında onaylanması elzem olan, ikili ilişkilere önemli katkılar sağlayacak anlaşmalardır. Aslında baktığımızda bir anlamda da yine rutin anlaşmalar. Dolayısıyla 28’inci Yasama Döneminde yenilenen ve tekrar gündemimize gelen bu anlaşmalar 27’nci Yasama Döneminde oy birliğiyle Komisyonumuzdan

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:104

geçen, üzerinde muhalefet şerhi bulunmayan anlaşmalar. Bugün de aynı temenniyle bu anlaşmaları görüşeceğimizi umuyorum. Kanun tekliflerinin görüşülmesine geçmeden önce uygun bulma kanunu tekliflerinin tümü üzerinde görüşülme usulüne ilişkin kısa, çok kısa bir bilgi vermek istiyorum. Gündemimizde yer alan diğer uygun bulma kanun teklifleri genel görüşme usulüne göre yapılacaktır. Bu çerçevede ilgili kanun teklifinin tümü üzerinde görüşme açarak Dışışleri Bakanlığı temsilcimize, ardından ihtiyaç hâlinde anlaşmayı imzalayan kurumun temsilcisine söz vereceğiz şayet ihtiyaç olursa. Akabinde Komisyon üyelerimizin görüşlerini alarak tümü üzerindeki görüşmeleri tamamlayacağız. Geçen dönem oy birliğiyle geçen ve muhalefet şerhi bulunmayan bu kanun teklifleri için İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem Komisyon raporunun benimsenmesinin uygun olacağı kanaatindeyim. Bu kapsamda ilgili kanun teklifinin tümü üzerinde görüşme açarak görüşmelerimizi yapacağız. Ardından önceki dönem Komisyon raporunun ve metnin benimsenmesini oylarınıza sunacağız.

Bahse konu 8 uluslararası anlaşmaların ilk sırasında (2/35) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Angola Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi bulunmaktadır.

Dışışleri Bakan Yardımcımız Sayın Yıldız'a teklifle ilgili çok kısa bilgi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa :105

vermesiyle ilgili söz veriyorum.

Buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Teşekkürler.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; Angola Afrika'nın yükselen ülkelerinden birisi ve bizim de öncelik verdiğimiz ülkelerden. Ekonomisi büyük ölçüde ham petrol ve elmas gelirlerine bağımlı. Angola bölgesinde ve genel olarak Afrika'nın tamamında diplomatik ağırlığa sahip ve ülkemizle ilişkileri geliştirme konusunda da siyasi iradesi mevcut. Nitekim Cumhurbaşkanı Lourenço'nun ülkemizi 27-28 Temmuz 2021 tarihli ziyareti sırasında 12, Sayın Cumhurbaşkanımızın 18-19 Ekim 2021 tarihlerinde Angola'ya gerçekleştirdikleri ziyaret sırasında da bu anlaşma da dâhil olmak üzere 7 anlaşma ve protokol imzalanmıştır. Sadece 2021-2022 döneminde iki ülke arasında imzalanan anlaşma protokol sayısı 21'e ulaşmıştır. Ham petrol üretiminde uzun süre dünyanın ilk 10 ülkesi arasında bulunan Angola 2022 yılında 1,17 milyon varil ham petrol üretimiyle Nijerya'yı geride bırakmıştır. Elmas üretiminde ise dünyada 6'ncı sıradadır. Angola'da mevcut yönetim petrolün ekonomideki ağırlığını azaltmak, ekonomiyi çeşitlendirmek, demokrasi, serbest piyasa ekonomisi ve özelleştirme açılımları gerçekleştirme, doğrudan yatırım çekme amaçlı reformlar yürütmektedir. Türk firmalarının gelişen Angola'da madencilik, enerji, müteahhitlik gibi sektörlere yönelik ilgileri artmaktadır. Gerçek potansiyelinin altında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:106

seyreden ikili ticaret hacmimizi kısa sürede 500 milyon dolar hedefine taşımak istiyoruz. Yüce Meclisimizin, ülkemiz ile Angola arasındaki mevcut ticari ve ekonomik iş birliğinde kaydedilen ivme dikkate alındığında, firmalarımızın gümrük alanındaki işlemlerini ve faaliyetlerini mümkün olduğunca seri şekilde sürdürebilmelerine ve gümrük konularında meydana gelebilecek sorunların önlenmesine katkıda bulunacak bu anlaşmanın onaylanması konusundaki desteklerini bekliyoruz.

Sayın Başkanım, bir genel mülahazamı söyleyeyim: Bu ülkeler uzun süreli, tarihî, köklü devletler gibi çalışmıyorlar; bunlar mutlaka işlerinde bir yazılı metin arıyorlar ve bunu da bizim onaylama sürecimizi bekliyorlar. Yüce Meclis bunu onayladığı takdirde bizim de karşı tarafa onay için baskı imkânımız doğacak. Yani, anlaşma sayılarının çokluğu biraz bundan geliyor efendim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen veya sorusu olan üyelerimiz varsa söz verebilirim.

Soru sormak veya söz isteyen vekilimiz yok.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem komisyon raporunun ve metnin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:107

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/35) Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan'ın, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız'ın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın'ın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

Gerekçe:

Önergeyle teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerine Komisyonun özel sözcüler tarafından temsil edilebilmesi amaçlanmaktadır.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İkinci sırada (2/63) esas numaralı İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Filistin Devleti Hükûmeti Arasında Kolluk Eğitimi İş Birliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Yine, sözü Dışışleri Bakanlığına bırakıyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:108

Sayın Yıldız, buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Bu mutabakat zaptı 2022 yılında imzalanmıştı, Filistin tarafında iç hukuk onay süreçleri tamamlandı. Bu mutabakat zaptı personel değişimi, bilgi ve deneyim paylaşımı ile eğitim konularını kapsıyor. Bu kapsamda, mezkûr mutabakat zaptıyla Polis Akademisi Başkanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı tarafından lisansüstü eğitimler, tezli-tezsiz yüksek lisans programları, doktora programları ve benzeri iş birliği alanları çerçevesinde eğitimlerin verilmesi amaçlanıyor. Emniyet Genel Müdürlüğü, Polis Akademisi tarafından düzenlenen eğitim programlarında esasen 1998 yılından bu yana binin üzerinde Filistinli kursiyere eğitim verilmişti. Bu mutabakat zaptının Filistin’le yıllardır devam eden iş birliği faaliyetlerine ve tecrübe paylaşımına ivme kazandıracağını düşünüyoruz. Bu mutabakat zaptının ülkemizde iç hukuk onay sürecinin başlatılmasını, bu kapsamda gerekli belgelerin tamamlanmasını teminen imza yetkisi ve belgesi çıkarılması 9 Haziran 2022’de Cumhurbaşkanlığına bildirilmişti.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; Filistin tarafından da onaylandığını dikkate alarak yüce Meclisin de bir an evvel onaylamasını temenni ediyoruz.

Teşekkürler.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:109

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Bu konuyla ilgili söz almak isteyen veya sorusu olan arkadaşlarımız varsa söz verebilirim.

Soru yok, söz almak isteyen arkadaşımız yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında, önceki dönem komisyon raporunun ve metnin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Yine, İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/63) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız'ın, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın'ın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan'ın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:110

birliğıyle kabul edilmiştir.

Anlaşmalarımızın üçüncü sırasında (2/64) esas numaralı İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Filistin Devleti Hükûmeti Arasında Ulusal Sürücü Belgelerinin Karşılıklı Tanınması ve Değişimine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sayın Yıldız, buyurun.

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, değerli üyeler; Türk ve Filistin vatandaşlarının karşılıklı ziyaretlerinin yoğunlaşması nedeniyle sürücü belgelerinin karşılıklı tanınmasına ve değiştirilmesine ilişkin ikili bir anlaşmanın imzalanması ihtiyacı hasıl olmuştur. 2022 yılında ülkemizi ziyaret eden Filistinli sayısı 100 bin civarında, ikameti bulunan Filistinli sayısı yaklaşık 23 bindir. Bu çerçevede yürütülen çalışmalar neticesinde, iki taraf arasında mutabık kalınan bu anlaşma 24 Mayıs 2022 tarihinde Ramallah'ta gerçekleştirilen ortak komitenin ikinci toplantısında Sayın İçişleri Bakan Yardımcımız Mehmet Ersoy ve Filistinli mevkidaşı tarafından imzalanmıştı. Dolayısıyla, ihtiyaç ortadadır ve bir an önce yüce Meclis tarafından onaylanarak yürürlüğe girmesini ümit ediyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen veya sorusu olan Komisyon üyemiz yok.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:111

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem komisyon raporunun ve metninin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/64) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız'ın, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın'ın, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan'ın özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yine, anlaşmalarımızın dördüncüsü (2/70) esas numaralı İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Romanya Hükûmeti Arasında Uygun Görülen Alanlarda Gerçekleştirilecek Projelerin Finansmanı Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:112

Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sayın Yıldız, buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkan, değerli üyeler; Karadeniz’den komşumuz Romanya’yla ortak tarihî ve kültürel değerlerin yanı sıra çok güçlü ekonomik, ticari ve askerî ilişkilere sahibiz, aynı zamanda NATO’da müttefikiz.

Yaşadığımız deprem felaketleri sonrasında Romanya ülkemize önemli destek sağladı. 2011 yılında ilişkilerimizi stratejik ortaklık düzeyine taşımıştık. Romanya Başbakanının yıl içinde ülkemize öngörülen ziyaretiyle Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi mekanizmasının da tesisi planlanıyor. Romanya’da sayısı 17 bini aşan 7,5 milyar dolayında toplam yatırıma sahip Türk şirketleri kuvvetli bir iş camiası oluşturuyor. Türkiye ve Romanya Balkanlar’da en büyük ikili ticaret hacmine sahip ülkeler. İkili ticaret hacmimiz evvelce belirlenen 10 milyar dolarlık hedefi süratle aştı, 10,5 milyar dolara yaklaştı. 31 Mart 2022 tarihinde Sayın Komisyon Başkanımızın Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak eş başkanlığını yaptığı Karma Ekonomik Komisyon toplantısında bu hedefi 15 milyar dolara yükselttik, gündemimizdeki anlaşma da söz konusu KEK toplantısı kapsamında imzalanmıştı.

TİKA Bükreş Program Koordinasyon Ofisi 2015 yılında faaliyete geçmişti. TİKA Romanya’da bugüne kadar eğitimden sağlığa, sosyal,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:113

kültürel ve ekonomik konulardan idari altyapıların geliştirilmesine kadar birçok alanda çeşitli kurumlarla iş birliği çerçevesinde 150'den fazla projeyi hayata geçirdi. Bu anlaşma TİKA'nın Romanya'da tüzel kişilik kazanmasını ve gerçekleştirilecek proje ve faaliyetleri akdi zemine oturmasını sağlayacak. TİKA'nın kendi logosuyla ve ismiyle görünür olması ülkemizin Romanya'daki görünürlüğünü artıracak, ikili ilişkilerimize katkı sağlayacak ve Türk-Tatar soydaşlarımıza destek kabiliyetimizi artıracak önemli bir adımdır. Anlaşmanın Romanya'daki iç hukuk süreci tamamlandı, yüce Meclisimizin de anlaşmanın onaylanması konusundaki desteklerini bekliyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ederim.

Bu konuda söz almak isteyen veya sorusu Komisyon üyelerimiz var mı? Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem komisyon raporunun ve metnin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/70) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:114

İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan'ın, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız'ın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın'ın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Anlaşmalarımızın beşincisi (2/80) esas numaralı İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Türkiye ve Cezayir'de Kültür Merkezleri Açılmasına ve Faaliyetlerine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sözü Dışışlerine bırakıyorum.

Sayın Yıldız, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Değerli üyeler, dost ve kardeş Cezayir'le kültürel ilişkilerimizi ve iş birliğimizi ilerletmeyi hedefliyoruz. Esasen 2014 yılında Cezayir'deki Cezayir 2 Üniversitesi bünyesinde Yunus Emre Enstitümüz faaliyete geçti.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:115

Bu üniversitenin öğrencilerine hem Türkçe öğretiliyor hem de tarihimiz ve kültürümüz tanıtılıyor. Ancak, herhangi bir tüzel kişiliği bulunmayan bu merkez, bütçe ve personel alımı açısından üniversiteye bağlı ve ne yazık ki üniversite dışında Türkçe öğrenmek isteyen Cezayirlilere hizmet sunamıyor. Cezayir’de çok daha geniş bir kesime ulaşabilmek, kültürel tanıtımımızı hakkıyla gerçekleştirebilmek için bu ülkede tüzel kişiliği haiz bir Yunus Emre Türk Kültür Merkezi kurulmasında büyük fayda görüyoruz. İlk aşamada başkent Cezayir’de bir merkez kurmayı öngörüyoruz, ileride ihtiyaç ve talep olduğu takdirde elbette ülkenin diğer kentlerinde merkezler kurulmasını değerlendireceğiz. Cezayir’de Türkçe öğretimine ilişkin çok ciddi talep, istek ve heyecan var.

Yunus Emre Enstitüsü’nün 2020 yılında dünya genelinde başlattığı çevrimiçi Türkçe kurslarına Cezayir’den 1.851 kişi katıldı. Cezayir, Dünya Bankasının iş yapma kolaylığı endeksine göre 190 ülke arasında 157’nci sırada yer alıyor. Ülke, 2007 yılından bu yana iş yapma kolaylığı açısından son 50 ülke arasında yer alıyor. Ülkedeki tüm gösterge ve tahminler yakın dönemde bu alanda bürokratik bir rahatlama olmayacağına işaret ediyor. Söz konusu anlaşma kurulması öngörülen kültür merkezlerine ve personeline geçici ithalat, vize ve oturma izni kolaylığı gibi bazı ayrıcalıklar tanıyor. Cezayir gibi herhangi bir iş yapmanın katı bürokratik engellere takıldığı bir ülkede Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:116

faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde yürütebilmesini teminen bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi gerçekten büyük önem taşıyor. Cezayir tarafındaki onay sürecinin de bir an önce tamamlanması yönündeki beklentimizi uygun şekilde Cezayir makamlarına sürekli iletiyoruz. Bu kapsamda bizim tarafımızdan da bir an önce onaylanması için yüce Meclisin desteğini bekliyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen veya sorusu olan Komisyon üyelerimiz var mı?

Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem Komisyon raporunun ve metninin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/80) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:117

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Anlaşmalarımızın 6'ncı sırasında (2/1643) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sayın Yıldız, buyurunlütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; gündemimizdeki bu anlaşma 1988 yılında ülkemiz ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan uluslararası kara yolu taşımacılığı anlaşmasının yenilenmesi ve günümüz gerekleri bağlamında kapsamının genişletilmesi amacıyla 6 Kasım 2020 tarihinde Moskova Büyükelçimizce imzalanmıştır. Bu anlaşmayla Rusya'yla kara yolu taşımacılığımıza dair

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:118

süreçlerin ulusal mevzuatımız ve uluslararası yükümlölüklerimiz çerçevesinde basitleştirilmesi hedeflenmektedir. Rusya'yla uluslararası kara yolu taşımacılığı anlaşması yükseliş eğilimindeki ikili ticaretimizdeki ivmeyi daha da güçlendirecektir. Onayınıza sunulan anlaşma sayesinde; bir, toplam yüklü ağırlığı 6 tonun altında kalan taşıtlarla yapılan ikili ve transit taşımalarda geçiş belgesi aranmayacaktır; iki, yeni alınan taşıtların boş olarak ihraçları yine geçiş belgesinden muaf olacaktır; üç, her yılın sonunda artan geçiş belgelerinin müteakip yılın 31 Ocak tarihine kadar geçerli olacağı hükme bağlanmakta ve bunun için her yıl ayrı bir protokol yapılması zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Bu, nakliyecilerimizin çok beklediği bir durumdu. Dört, başta doğal afet ve insani yardım olmak üzere acil durumlarda gerekli tıbbi malzeme ve ekipmanın taşınmasında izin belgesi aranmayacaktır; beş, elektronik geçiş belgelerinin kullanımının önünün açılmasıyla fiziksel evraklardaki basit yazım hatalarından kaynaklanan cezaların önüne geçilecektir. Rusya, anlaşmanın iç hukuk onay sürecinin tamamlandığını 24 Aralık 2020 tarihli notayla bildirmiştir.

Değerli milletvekilleri, Ukrayna savaşı bölgemizdeki kara yolu taşımacılığını olumsuz etkiliyor. Ukrayna üzerinden Rusya'ya yapılan karayolu taşımacılığı akamete uğramış durumda. Gürcistan üzerinden Rusya'ya kara yolu taşımacılığı üzerindeki yük büyük oranda arttı. Gürcistan-Rusya sınırında bulunan Verhniy Lars Kapısı'ndaki altyapı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:119

eksikliklerinin giderilmesi ve geçiş işlemlerinin hızlandırılması amacıyla hem Gürcü hem Rus makamlarıyla yoğun temaslar yürütüyoruz.

Diğer taraftan, savaşın kara yolu taşımacılığında neden olduğu aksamaların giderilebilmesi için limanlarımızdan, Karadeniz üzerinden Rus limanlarına Ro-Ro VE Ro-Pax taşımacılığı başlatılmıştır.

Değerli Başkan, değerli üyeler; bu çerçevede genel olarak ekonomimize katkıda bulunacak, özel olarak ise Rusya'yla ticaretimizin artırılması için ulaştırma alanında önemli kolaylıklar yaratacak bu anlaşmanın onaylanmasını takdirinize sunuyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ederim Sayın Yıldız.

Söz almak isteyen veya sorusu olan Komisyon üyelerimiz var mı?

Buyurun lütfen.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Teşekkür ederim.

Biz bu madde için ne zamandan beri bekliyoruz. Sayın Bakan da biliyor da Sayın Bakanıma sormak istediğim... Biliyorsunuz, bir kota var yani Türk araçlarına Rusya'ya girişte bir kota uygulanıyor ve bundan dolayı ihracatçılar ne yazık ki Rus tırlarını tercih ediyorlardı. Şimdi, bu kota sorunu kaçta çıkartıldı? Çözüldü mü? bu konuda bir bilgi verirseniz teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın vekilim yani arzu ederseniz Ulaştırma Bakanlığından son rakamı alalım çünkü bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:120

sürekli güncellenen bir durum, biliyorsunuz, sıkıntılarla. Özellikle bu, ambargo döneminde uygulamalar oldu Rusya'nın da ihtiyacı olduğu için. Son durumu biz oradan...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ulaştırmadan kimse var mı heyetimizde?

Buyurun.

ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANILIĞI ULAŞTIRMA HİZMETLERİ DÜZENLEME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ UZMANI UFUK CAN AKIN – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; 2012-2022 yılları arasında sabit kalmış bir geçiş belgesi kotamız vardı. İkili taşımalar için 8 bin adet frigorifik, ikililer için bin adet, transit taşımalar için 6 bin, üçüncü ülke taşımaları için 1.500 adet geçiş belgesi kotamız vardı. Uzun tartışmalar ve toplantılar sonunda 16 Mayıs 2020 tarihinde son Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı gerçekleştirildi. O toplantıda bir karara varılamadı ama sonraki görüşmeler sonucunda kotalarımızı arttırmayı başardık. İkili geçiş belgeleri 20 bin adede çıkarıldı. Teklif geçiş belgeleri oluşturuldu. Bu, belli kontrollerde taşımanın ikili veya üçüncü ülke taşıması olduğu tespit edilemediği durumlarda taşımacılarımız zor durumda kalıyordu. Bunun için 6 bin adet bir kota belirlendi. Transit geçişlerimiz için 35 bin adet belirlendi. İçinde bulunduğumuz yılda ikili taşımalarda ve ticaretle önemli bir artış gerçekleşti. Bu nedenle ilave geçiş belgesi talebinde bulunduk, 5 bin adet geldi. Hâlihazırda 2.480 adet kalan

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:121

belge var. Ayrıca her ihtimale karşı 2 bin adet daha ilave geçiş belgesi talebinde bulunduk. Bu nedenle bu durumda geçmiş döneme nazaran kotamızın önemli ölçüde artırıldığını söyleyebiliriz. Daha da artırılmasını arzu ediyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ederim.

Mehmet Bey...

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

Başka sorusu olan arkadaşımız var mı?

Evet, teşekkür ediyorum, yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem Komisyon raporunun ve metnin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1643) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:122

Ercan'ın özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Anlaşmalarımızın 7'nci sırasında (2/1650) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Küba Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sayın Yıldız, bilgi için...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, değerli üyeler; 12 Kasım 2020'de imzalanan bu anlaşma kapsamında Küba'yla iş birliğimizin somutlaştırılarak denizcilik konularında eşgüdümün arttırılması, ikili denizcilik ilişkilerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlaşma iki ülke arasında denizcilik alanında gerçekleştirilmesi planlanan yatırımlar için çerçeve anlaşması olacak ve

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:123

yasal bir zemin oluşturacaktır. Bu kapsamda anlaşma Türk denizcilik sektörünün dünyadaki konumunu da güçlendirecektir. Kübalı yetkililerce anlaşmanın imza töreninde de ifade edildiği üzere Küba tarafı Türk tersanelerinde üretilen gemilere ilgi duymaktadır. Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle ülkemizin Küba'ya yönelik gemi ihracatının önü açılacaktır. Küba, anlaşmaya dair yasal süreci tamamlamıştır. Yüce Meclisimiz tarafından da onaylanması için destek istiyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen veya sorusu olan arkadaşımız var mı? Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

İç Tüzük'ün 77'nci maddesi kapsamında önceki dönem Komisyon raporunun ve metninin benimsenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1650) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:124

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Anlaşmalarımızın 8'inci sırasında (2/1651) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Sayın Yıldız, buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, değerli üyeler; ülkemiz ile Vietnam arasındaki denizcilik alanında ilişkiler ahdi temelden yoksundur. 22 Nisan 1915 tarihinde Ankara'da imzalanan anlaşmanın onaylanması ve yürürlüğe girmesiyle iki ülke arasında denizcilik alanında gerçekleştirilebilecek yatırımlar için çerçeve ve yasal zemin oluşturulacaktır. Anlaşma ayrıca siyasi ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunacak ve özellikle deniz ticaret hacminin artırılmasına imkân

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:125

sağlayacaktır.

Sayın Başkanım, ben şimdi burada da anlaşmanın imza tarihini görünce... Onay tarihi bayağı uzamış.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Alalım bence, imza tarihini alalım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – 2015 görünüyor
Şimdi, bunun...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yani aslında bu belki...

Siz tamamlayın.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sunumun başında da söylemiştim, Anlaşmalar Genel Müdürlüğümüz -yani yeni kurulan- bundan sonra hem anlaşmaların müzakerelerine, metinlerine mukayyet olacak, sicilini tutacak ama bir yandan da inşallah bu onay süreçlerinin zamanında tamamlanması için ilgili kuruluşlarımız ve meclislerimizi sürekli alarmda tutacak; bir görevimiz de bu olacak.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Bu anlaşmayı tamamladıktan sonra ben görüşlerimi ifade edeyim bu konuyla ilgili.

Sorusu olan veya söz almak isteyen Komisyon üyemiz var mı? Yok.

Teklifi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Dolayısıyla yine hani formaliteyi tamamlama adına ben bu kısmı okuyayım müsaadenizle. Onayınıza sunduğumuz konuyla ilgili İç Tüzük'ün

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:126

77'nci maddesi kapsamında önceki dönem Komisyon Raporunu ve metnini de benimsemiş olduk.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1651) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir oy birliğiyle.

Teşekkür ediyorum.

Benim görüşlerimi ifade etmek istiyorum dediğim konu şu: 2015 imzalanan anlaşma aslında bana verilen bilgilerde çok daha öncesinde imzalanıp da henüz gerek Komisyondan veya Genel Kuruldan geçmeyen anlaşmaların da olduğu şeklinde ve ben zaten bununla ilgili de ilgili bakanlıklardan bilgi talebinde bulundum bu anlaşmaların hangileri olduğuyla alakalı. Tabii, bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:127

yürütme boyutuna baktığınızda ilgili bakanlıklar, bürokrasideki ilgili arkadaşlarımız ve ilgili tüm taraflar gerçekten çok yoğun mesai harcıyor, iki taraflı yani burada rutin gibi gözükken birçok anlaşma için diğer tarafta çok ciddi bir mesai harcanıyor. Ama benim gördüğüm kadarıyla, hani belki bizim süreçte yeni olmamız hasebiyle, “işletme körlüğü” derler ya, o oluşmadı henüz, savunma modunda değiliz. Altı ay sonra bunu söyleyemeyebilirim; şimdi söyleyebileceğim için şimdi söylemek istiyorum. Biraz sanki Genel Kurulda kanun teklifi olmadığı zaman, bir boşluk olduğu zaman uluslararası anlaşmalarla bunu dolduralım gibi bir yaklaşımın olduğunu gördüm, böyle bir eğilim var. Bu, son derece yanlış diye düşünüyorum yani tüm gruplarda bunu gördüm. Yani bunun böyle olması en azından burada emek veren Dışışleri Komisyonumuzdaki arkadaşlarımıza saygıyla ilgili bir husustur diye düşünüyorum yani saygısızlık demek istemiyorum. Aynı şekilde, diğer tarafta emek veren tüm arkadaşlarımıza karşı gerçekten çok ciddi bir haksızlık diye düşünüyorum. Bir de anlaşma imzalamışsınız, karşıda bir devlet var, o, bu konuyu geçirmiş, onay süreçlerini tamamlamış, siz beş yıl bekletiyorsunuz. Dolayısıyla, bu defa, ülkenin iş yürütmedeki itibarı boyutunda ve ilişkilerdeki kırılma anlamında ciddi bir sorun... Dolayısıyla benim teklifim şu: Komisyonumuzdaki arkadaşlarımızın, farklı parti siyasi parti gruplarından olan her bir arkadaşımızın kendi grubunu bununla ilgili, bu anlaşmaların

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:128

angarya olmadığı, tam tersi son derece ciddi ve emek verilmiş ve onay süreci tamamlanmadığı zaman da gerek ekonomik gerek siyasi ve gerek diğer alanlarda itibar kaybına... Sadece itibar da değil, onun ötesinde ciddi kayıplara, somut kayıplara sebebiyet vereceğini, dolayısıyla anlaşmaların veya gündemin boş olduğu zaman da değil, diğer kanunlarda olduğu gibi orada çok özel şekilde görüşülmesi gereken, aynı ciddiyetle ele alınması ve bir an önce de bu stoktaki neyimiz varsa temizleyip uygulamaya geçirmemiz gereken bir husus olduğunu, ben özellikle dikkatlerinize getirmek istedim. Bunu ben şahsen de yapacağım ama onun ötesinde Başkan olarak da bunu Meclis yönetimine taşımak da benim görevim olsun. Onunla alakalı yine sizler de kendi gruplarınızda bunu taşıyabilerseniz memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

Kamil Bey, buyurun lütfen.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Başkanım, müsaade ederseniz bu söylediğiniz, açıklamasını çok sarıh bir şekilde yaptığınız meseleye katıldığımızı ifade ediyoruz. Belki çözümü noktasında küçük bir katkı bağlamında algılanırsa mutlu olurum. Tabii ki biz üzerimize düşeni gruplarımız üzerinde yapalım ama siz de zatıalinizle Meclis Başkanı ve Başkanlık makamında bunun için görüşüp, bir kıvama getirip bunu da Grup Başkan Vekilleriyle görüşüp daha somut bir şekle dönüştürülmesi yerinde

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:129

olur. Biz partiler üzerinden, siz de Meclis Başkanlık Divanı üzerinden parti Grup Başkan Vekilleriyle teatide bulunursak daha çabuk çözülr diye düşünüyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ederim Hocam.

Ben de Başkan olarak üzerime düşeni yapacağım Meclis yönetiminde derken onu kastettim zaten. Memnuniyetle.

Evet, diğer gündemimizdeki 6 anlaşmamıza gelince... Bu gündemimizin 9'uncu sırasında (2/1663) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Teklif, 5 Ekim 2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve 9 Ekim 2023 tarihinde esas komisyon olarak komisyonumuza, tali komisyon olaraksa Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilmiştir. Bu, tam da yapmak istediğimiz konu; örnek bir konu. Yani yeni gelen, hiç beklemeden burada görüşölüp sonuca ulaştırmaya çalıştığımız bir anlaşma.

Sayın Yıldız, bilgi için sözü size veriyorum.

Buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, Türk Yatırım Fonunda mıyız?

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Tamam, tabii çok

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:130

önemli bir konuyu görüşeceğız.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; Türk devletleri arasında iş birliğinin geliştirilmesi ve derinleştirilmesi bakımından merkezî rol oynayan Türk Devletleri Teşkilatı hızlı bir dönüşüm ve kurumsallaşma sürecinden geçmektedir. 1992 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri olarak başlattığımız süreç üye ülkelerin sergilediğı güçlü irade ve ortak çabalar sayesinde bugün tam teşekküllü uluslararası bir teşkilata sahip olmamızla neticelenmiştir. Müzakereleri uzun süredir devam eden Türk Yatırım Fonunun kuruluş anlaşmasının olağanüstü Ankara Zirvesi'nde imzalanmış olması, bu süreci taçlandıran somut ve tarihî bir adım oldu. Fon, aile meclisimizin dayanışma ruhuna uygun şekilde, eşit sermaye katkısı ve eşit oy hakkı esasıyla kurulmuş ve merkezinin İstanbul'da olması kararlaştırılmıştır. Fonun amacı üye ülkelerde KOBİ'lere finansman sağlanması, üretim kapasitesinin genişletilmesi, dijital altyapının güçlendirilmesi, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla eş finansman yapılması ve çeşitli sektörlerde kalkınma projelerini desteklenmesidir. Uluslararası finans kuruluşu niteliğinde kurulan bu Fon faaliyete geçtiğinde Türk dünyasını sağlam bağlarla birbirine bağlayan güçlü kurumlar arasında yerini alacağına inanıyoruz. Türk dünyasının bütünleşmesine öncülük eden ve Fona ev sahipliğı yapacak olan ülkemiz tarafından Türk Yatırım Fonu kuruluş anlaşmasının onay sürecinin mümkünse ivedilikle tamamlanmasını

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:131

ve Fonun faaliyetlerine başlamasını önemli görüyoruz.

Değerli Başkanım, Türk dünyasında kültürel anlamda, diğer entegrasyonel alanlarında bazı önemli mesafeler katettik ama bu konu eksik kalmıştı, inşallah bu adımla önemli bir merhale katedeceğimizi umuyoruz.

Takdirlerinize.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Sorusu sorulan, görüşü olan arkadaşlarımız varsa...

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Sayın Başkan...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun lütfen, Sayın Torun.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Şimdi, anlaşmanın 33'üncü maddesinde “Fonun çalışma dili İngilizce'dir.” diyor. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'ın ortak olduğu bir kurumda maalesef, ortak dil İngilizce. Bence bu ayıp bize yeter yani Türk dünyasına mensup bu ülkelere yeter. Ben, bu ortak dilin Türkçe olmasını isterdim, inşallah bu konuda gelişme kaydedilir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Ben aynı görüşü Türk Yatırım Fonu Başkanına da ilettim, ilgili arkadaşlara da aynı şeyi ilettim “Ya, Türk Devletleri Teşkilatında ortak dilin İngilizce olması nasıl oluyor?” diye. Dolayısıyla, aslında oradaki ortak arzu da tüm devletlerin, üye devletlerin bir an önce birbirini anlayabileceği

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:132

rahat bir ortak dilin... İnşallah o seviyeye de geleceğiz o zaman seve seve o günleri de göreceğiz.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Özbekistan’da söylemiştiniz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, evet yani biz mesela kendi görüşmelerimizde bunu yapmaya başladık. Azerbaycan’da zaten sorun yok; Özbekistan’da, Kırgızistan’da, sonraki bazı yerlerde tercüman kullanmadan bunu yapmaya çalışıyoruz, belli bir süre sonra bakıyoruz ki tercüman olmadan anlaşmaya başlıyoruz. Belki bu zamanla tamamına erecek, inşallah da bunu başarırız.

Sayın Yıldız, Bakanlığınızın farklı bir cevabı varsa buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, o günlerde gelecek tabii. Fakat şu anda fiili bir durum var, dediğiniz gibi. Özellikle bu ekonomik, teknik nitelikteki içeriklerde zaman zaman hakikaten heyetlerimizin, heyet başkanlarımızın anlayamadığı, yanlış anlaşıldığı durumlar oluyor; İngilizceye geçme gereği duyuyorlar. Tercümeyle olur mu? Olur ama anlaşma bu şekilde imzalandı. Biz, o hedefimizi koruyoruz. Diğer ülkeleri de razı ettiğimiz takdirde inşallah Kani Bey’in dediğini yaparız.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, teşekkür ediyoruz ama bir an önce bunu görmek isteriz.

Buyurun Sayın Salıcı.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:133

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Şimdi, bu Fonun kurulması tabii olumlu bir şey. Fakat bu tür fonlar çok hızlı bir şekilde atıl bir noktaya düşebiliyorlar yani işlevsellik kazandırmak kıymetli. Dolayısıyla, eşit oy ve eşit sermaye cazip görünen bir şey ama karar mekanizmasını bazen sıkıntıya sokabiliyor. Dolayısıyla, Fonun verimli işleyebilmesi açısından Bakanlığın bu konuda özel bir düşüncesi var mı ya da Türk Devletleri Teşkilatına dâhil olan kurumlar arasında, devletler arasında bu konuda bir görüşme oldu mu acaba?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, tabii bu bir adım; şimdi onaylayalım, yürürlüğe girsin, tecrübeler ışığında onu yapacağız. Şimdi, bu konsensüsle veya oy birliğiyle karar alınması gereken konularda bir tecrübemiz var. Örneğin; NATO. Evet, zor oluyor ama alındığında da yani alınması için de bir konsensüs zorlanıyor. Dolayısıyla, bir konsensüsle alındığı için de uygulamada bu sefer kolaylık oluyor; bu onun dengesi. Bu aşamada ancak böyle yapılabildi. Tabii o konudaki pratik, pragmatik adımları yönetmek, biçimlendirmek biraz bizim de ekonomi bürokrasimize düşecek, onlardan bilgi alacağız.

Şimdi, arzu ederseniz, tabii geçende Sayın Başkanımızın da bulunduğu bir ortamda, toplantıda, aslında yıl dönümü etkinliğinde Fon Başkanı bu konuda bilgi verdi ve anlayışını açıkladı. Dolayısıyla o konuda iyimseriz. Orada söylediği bir şey de tabii...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:134

Fon Başkanı řu anda Kazakistan'dan Baghdad Bey, eski TDT başkanı ama Fon Genel Müdürü profesyonel olarak seçilecek.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, teşekkür ediyorum.

Bende olan bilgileri de ben üyelerimizle paylaşmak isterim. Bu aslında eşit oy hakkı olayı, hani üye devletler açısından da en çok mutlulukla karşılanan şeylerden birisi idi. Yani aslında Türkiye de dâhil tüm ülkelerin önceki geçmiş tecrübelerine dayanarak aslında eşit bir ilişki, karşılıklı bir ilişki ve kazan kazan ilişkisine dayanan göz göze bir ilişkinin kurulacağıyla alakalı en büyük gösterge şeklinde. Dolayısıyla, Fon'a katılımıla ilgili cazibeyi daha da artıran bir şey olarak kabul edildi, tüm üyelerin ortak görüşü bu idi.

Bir de bir başka konu da bugüne kadar ki Türk Devletleri Teşkilatının Zirve Toplantılarının hemen hemen tamamında alınan kararların tamamı oy birliğiyle alındı. řu an için, bugüne kadar en azından harika bir iş birliği söz konusu, karşılıklı güven söz konusu. Ümit ederiz ki böyle devam eder ama söylediğiniz şekilde olabilecek hususlarla alakalı da yine bakanlıklarımızın ve Türk Devletleri Teşkilatının da buna ilişkin olası senaryolara hazır olmasın da bu anlamda düzeltici eylemlerde bulunmasında da fayda var.

Teşekkür ediyorum katkılarınız için.

Başka söz almak isteyen...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:135

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Sayın Başkan, ben de kısa bir açıklamada bulunayım.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Estağfurullah, buyurun lütfen.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Tabii, bu Türk Devletleri Teşkilatı çok yavaş ama çok emin adımlarla ilerleyen bir süreç. Gerek bireysel yaptığımız bu ülkeler arası görüşmelerde özellikle büyükelçiler üzerinden ve gerekse zatiallerinizin himayelerinde bazen bir araya geliyoruz. Son hatırladığım, yemekli toplantılar buna çok tipik bir örnek. Yani en çok gerçekten destek gören duruş bu. Çünkü Allah korusun, NATO'daki Amerikan pozisyonuna düşmemek lazım ya da Avrupa Birliği'ndeki Almanya, Fransa pozisyonuna düşmemek lazım. Yani ne kadar ekmek o kadar köfte mantığına götürmeden. Daha önce, yıllar önce, 1990'lı yıllarda bu tarz hatalarımız oldu. Kardeşlik hukukunun çok somut, net bir göstergesi olarak bunu çok hüsnüniyetle kabul ettiklerine tanıklık ediyorum. İnşallah, bu sağlıklı bir şekilde yürür.

Dil bağlamında da tabii ki katılıyoruz o endişelere ama dediğim gibi, çok üfleyerek yürüttüğümüz bir süreç. Ben ilerde buna doğru bir evrilme de olacağı kanaatindeyim. Gerçekten bir an önce de kabul edilmesinde yerler var.

Teşekkür ederim Başkan.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ben teşekkür ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:136

Başka sorusu olan arkadaşımız yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir oy birliğiyle.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRK YATIRIM FONU KURULUŞ ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) Türkiye Cumhuriyeti adına 16 Mart 2023 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

(2) Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk Yatırım Fonuna olan sermaye iştiraki taahhüdü ve bu taahhüt çerçevesinde yapılacak ödemeler 100.000.000 ABD Doları karşılığını geçemez.

(3) Cumhurbaşkanı ikinci fıkrada belirtilen tutarı beş katına kadar artırmaya yetkilidir.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

1'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 2'nci maddesini okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:137

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen üyemiz var mı? Yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Teklifin 3'üncü maddesini okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen Komisyon üyemiz var mı? Yok.

3'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Şimdi de teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarında Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1663) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin, Konya Milletvekilleri Ziya Altunyaldız, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:138

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...
Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin 10'uncu maddesine geçiyoruz.

10.- Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu
Arasında Türkiye-Arnavutluk Memorial Hastanesinin Geçiş Süresi Boyunca Ortak
İşletilmesine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
Teklifi (2/72) ^(x)

BAŞKAN FUAT OKTAY – İstanbul Milletvekilleri Numan Kurtulmuş'un
Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu
Arasında Türkiye-Arnavutluk Memorial Hastanesinin Geçiş Süresi Boyunca
Ortak İşletilmesine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna
Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Teklif 3 Mart 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş
ancak 27'nci Yasama Döneminde görüşülemediğinden kadük kalmıştır.

Teklif 19 Haziran 2023 tarihinde esas Komisyon olarak
Komisyonumuza, tali komisyon olarsa Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal

---

^(x) (2/72) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:139

İşler Komisyonuna havale edilmiştir.

Bilgi için, Sayın Yıldız, sözü size bırakıyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ - Sayın Başkan, bu anlaşma vesilesiyle Arnavutluk'la ilişkilerimiz hakkında bilgi vermek isterim: Dost ve kardeş Arnavutluk Balkanlar politikamız açısından önemli bir ülke konumundadır. Kahramanmaraş merkezli depremde Arnavutluk ve Arnavutluk halkının ülkemize gösterdiği yardım ve dayanışma bu özel konumu daha da pekiştirmiştir.

Ülkemizce 2012'de inşa edilen Türkiye-Arnavutluk Fier Dostluk Hastanesini ve Sayın Cumhurbaşkanımızla açılışı yapılan Leç'teki deprem konutları da aramızdaki dayanışmayı yansıtan örneklerdir.

Ortak tarihi ve kültürel değerleri paylaştığımız Arnavutluk'la ilişkilerimiz her alanda mükemmel seyrediyor. Yüksek Düzeyli İş Birliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Ortak Siyasi Bildiri'nin 2021 yılında Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından imzalanmasıyla ilişkilerimizi stratejik ortaklık düzeyine taşıdık. Arnavutluk Avrupa ve Dışışleri eski bakanı Olta Xhaçka'yı 1 Kasım 2022 tarihinde Türkiye'de misafir ettik. Söz konusu ziyaret vesilesiyle YDİK'in ilk toplantısı için hazırlık niteliğinde siyasi diyalog grubu toplantısı yapılmış oldu. İkili ticaret hacmimizin artmasından memnuniyet duyuyoruz. 2022 yılında ticaret hacmimiz 1 milyar doları geçti. Burada rakam önemli, bileşen önemli, ihracatımız 990 milyon dolar, ithalat

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:140

sadece 74 milyon dolar. Bu rakamlarla Türkiye Arnavutluk'un en büyük 4'üncü ticaret ortağı. Bankacılık, müteahhitlik, altyapı, taşımacılık ve sağlık sektörleri başta olmak üzere Arnavutluk'taki Türk yatırımlarının toplam değeri 3,5 milyar dolara ulaştı. Bu Arnavutluk için önemli bir rakam.

Yatırımların yanı sıra TİKA'nın Arnavutluk'un ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkıları oldu. Bugüne kadar TİKA tarafından 561 proje yapıldı, toplam bedeli 50 milyon doları buldu.

Gündemimizdeki protokol de Arnavutluk'un sağlık alanında kalkınmasına katkı sağlayacak. Bu protokolle ülkemizde başarılı bir şekilde gerçekleştirilen sağlık reformunun Arnavutluk'a da yansıtılmasının önü açılacak. Protokol kapsamında Türk idarecilerin ve doktorların hastanede etkin görev alması ve Arnavut personele ülkemizde eğitim verilmesi ülkelerimiz arasındaki ilişkileri güçlendirecek. Protokolün Arnavutluk'taki iç hukuk süreci tamamlandı.

Sayın Başkan, bu vesileyle Arnavutluk yetkililerinin, başta Başbakan Edi Rama olmak üzere ülkemizle ilgili uluslararası konularda haksız eleştiriler gündeme geldiğinde bizi layıkıyla savunduklarını, hakça savunduklarını da belirtmek isterim.

Protokolün onaylanmasını takdirlerinize sunuyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Sorusu olan veya görüş belirtmek isteyen üyelerimiz var mı?

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:141

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Sayın Başkan...

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Benim sormak istediğim, Sayın Bakanım, özel bir hastaneyle, Sağlık Bakanlığının herhangi bir hastanesi değil de bir özel hastane protokol imzalıyor; bunun sebebini öğrenmek istiyorum da mümkünse.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ - Protokolü biz 2 devlet arasında imzalıyoruz Mehmet Bey.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – “Memorial Hastanesinin Geçiş Süreci...” diyor.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Sağlık Bakanlığından arkadaşlarımız cevap versinler.

SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANI YUSUF IRMAK – Sayın Başkanım, Genel Müdürümüzü vekâleten huzurlarınızdayım. Öncelikle Komisyonunuzu saygıyla selamlıyorum.

Bu hastane Sayın Cumhurbaşkanımızla Arnavutluk Başbakanı Edi Rama’nın birlikte gerçekleştirdiği basın toplantısında, görüşme sırasında alınmış bir kararla yapılmış bir hastane. Hastane Türkiye Cumhuriyeti’nin katkılarıyla yapılan bir devlet hastanesi, özel bir hastane değil. Protokol sırasında da, protokolde de yer almıştı Türkçe ismi olarak “Türkiye-

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:142

Arnavutluk Dostluk Hastanesi” diye geçiyor ama Arnavutluk içerisindeki ismi “Memorial Hastanesi” diye kendi kanunları ve kuralları gereği öyle bir isim koydular.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kendileri isimlendirdiler.

SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANI YUSUF IRMAK – Evet, kendi verdikleri isim bu şekilde.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Bizim açımızdan devlet hastanesi olarak düşünülüyor.

SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANI YUSUF IRMAK – Devlet hastanesi, evet, efendim.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Başkanım, netleşsin diye.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Memorial yani bizdeki Memorial hastane grubuyla bir ilgisi yok, doğru mu?

SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANI YUSUF IRMAK – Hiçbir alakası yok.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Yani özel hastane değil, dolayısıyla devletten devletedir.

SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANI YUSUF IRMAK – Devlet hastanesi. Arnavutluk Sağlık Bakanlığının işlettiği bir hastane.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:143

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Bizdeki Memorial değil.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyoruz.

Başka sorusu veya görüşü olan arkadaşlarımız var mı? Yok.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerimiz tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYET HÜKÜMETİ İLE ARNAVUTLUK
CUMHURİYETİ BAKANLAR KURULU ARASINDA TÜRKİYE-ARNAVUTLUK
MEMORIAL HASTANESİNİN GEÇİŞ SÜRESİ BOYUNCA ORTAK
İŞLETİLMESİNE İLİŞKİN PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 23 Kasım 2021 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Arasında Türkiye-Arnavutluk Memorial Hastanesinin Geçiş Süresi Boyunca Ortak İşletilmesine İlişkin Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Teklifin 2'nci maddesini okutuyorum:

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:144

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen? Yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 3'üncü maddesini okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz isteyen? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/72) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:145

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...
Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Son 3 anlaşmamız kaldı, inşallah onu da hemen hızlıca bitirmeye
çalışalım.

Gündemin 11'inci maddesine geçiyoruz.

11.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti
Hükümeti Arasında Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadele Alanında İş Birliği
Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi ^(x)

BAŞKAN FUAT OKTAY – 11'inci sırada (2/69) esas numaralı İstanbul
Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle
Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınıraşan
Organize Suçlarla Mücadele Alanında İş Birliği Anlaşmasının
Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Teklif 27/2/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş
ancak 27'nci Yasama Döneminde görüşülmediğinden kadük kalmıştır.

Teklif 19 Haziran 2023 tarihinde esas Komisyon olarak
Komisyonumuza, tali Komisyon olaraksa İçişleri Komisyonuna havale
edilmiştir.

---

^(x) (2/69) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:146

Bilgi için Sayın Yıldız'a söz veriyorum.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, değerli üyeler; ortak din, tarih ve medeniyet mirasından beslenen Türkiye-Cezayir arasında hâlihazırda pek çok alanda güvene dayalı dostane iş birliği ilişkileri mevcut. Cezayir'in Kuzey Afrika'daki konumu ve Akdeniz'e kıyısı bulunması nedeniyle ülkemiz kolluk kuvvetleriyle Cezayir kolluk kuvvetlerinin iş birliği yapması önem arz ediyor. Bu iş birliğinin yerel, bölgesel ve küresel gelişmeler ışığında bilhassa güvenlik alanında tahkim edilmesine ihtiyaç bulunduğunu değerlendiriyoruz. Bu bağlamda Cezayir'le sınıraşan organize suç türleriyle ortak mücadelede etkinliğin artırılması ve bu bağlamda eğitim, danışmanlık, kapasite geliştirme, tecrübe teatisi, ortak tatbikat, teknik yardım, malzeme hibesi ve proje/program destekleri gibi iş birliği usullerinin hayata geçirilebilmesi için iki ülke arasında bu anlaşma 16 Mayıs 2022 tarihinde imzalanmıştı. Cezayir tarafı henüz iç hukuk onay sürecini tamamlamadı, onlar bizim onay sürecimizi bekliyorlar.

Sayın Başkanım, bu noktada şunu belirtmek isterim: Cezayir geçmişten gelen tecrübesiyle uluslararası ilişkiler manasında hep çekingen davranan bir ülke idi, bizimle de öyle, son dönemde bizimle tesis edilen güven ilişkisi çerçevesinde bir açılım gözlemliyoruz. Bizim kurumlarımıza ilgisi arttı. Dolayısıyla bu anlaşmanın da imzalanarak bu güven ortamının

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:147

pekiştirilmesini ümit ediyoruz. Onayı takdirlerinize sunuyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır, maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE CEZAYİR DEMOKRATİK
HALK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA SINIRAŞAN ORGANİZE
SUÇLARLA MÜCADELE ALANINDA İŞ BİRLİĞİ ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 16 Mayıs 2022 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadele Alanında İş Birliği Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:148

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz almak isteyen? Yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 3'üncü maddesini okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde söz isteyen? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/69) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:149

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

12.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Hükümeti Arasında Askeri Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/50)(*)

BAŞKAN FUAT OKTAY – Anlaşmalarımızın 12'nci sırasında (2/50) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Macaristan Hükümeti Arasında Askeri Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Teklif, 27 Ocak 2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ancak 27'nci Yasama döneminde görüşülemediğinden kadük kalmıştır.

Teklif, 19 Haziran 2023 tarihinde esas komisyonu olarak Komisyonumuza, tali komisyonu olaraksa Millî Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Bilgi vermek üzere Sayın Yıldız'a veriyorum sözü.

Buyurun Sayın Yıldız.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım,

(*) (2/50) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:150

değerli üyeler; stratejik ortağımız ve müttefikimiz Macaristan'la ilişkilerimiz her alanda hızla geliyor. İlişkilerimizin geliştirilmiş stratejik ortaklık seviyesine çıkarılması hususunda mutabık kalınmıştır. 2 ülke arasında üst düzey ziyaretler artmaktadır. 6'ncı Türkiye-Macaristan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Toplantısı aralık ayında Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti vesilesiyle Budapeşte'de yapılacaktır.

Macaristan ile 18 Aralık 1923 tarihinde imzalanan Dostluk Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinin 100'üncü yıl dönümü vesilesiyle 2024 yılı "Türkiye-Macaristan Kültür Yılı" olarak kutlanacaktır.

Macaristan Avrupa Birliği üyelik sürecimizi desteklemekte, NATO ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere çok taraflı platformlarda ülkemizle yakın iş birliği sergilemektedir. Macaristan gözlemci üye olduğu Türk Devletleri Teşkilatının çalışmalarına da aktif katılım sağlamaktadır.

Macaristan ile ticaret hacmimiz 2022 sonunda yaklaşık 3,5 milyar dolara yükselmiştir, ortak hedef olan 6 milyara ulaşmak için gayret ediyoruz.

Macaristan ile askerî ilişkilerimizde de son dönemde önemli bir ivme yakalanmıştır. Macaristan Savunma Bakanı 2022 ekim ayında ülkemizi ziyaret etmiştir. Macaristan Genelkurmay Başkanının 24-26 Ekim 2023 tarihlerinde ülkemizi, Sayın Millî Savunma Bakanımızın da 8-9 Kasım 2023 tarihlerinde -yani ikisi de çok yakın zamanda- Macaristan'ı ziyareti

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:151

öngörülmektedir.

Macaristan ile savunma sanayisi iş birliğinin geliştirilmesi için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Türkiye-Macaristan Savunma Sanayi İşbirliği 6'ncı Toplantısı 3-4 Mayıs 2023 tarihlerinde Ankara'da yapıldı. Nurol Makina ile Macaristan Savunma Bakanlığı arasında 2019'da imzalanan sözleşme çerçevesinde Macaristan'a 4 çarpı 4, taktik, tekerlekli zırhlı araç tedarikimiz sürüyor. Söz konusu proje Türkiye'den bir Avrupa Birliği ülkesine yapılan büyük ölçekli ilk zırhlı araç ihracı olduğu için önem taşıyor.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Macaristan Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması, 25 Ekim 1995 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Hükûmeti arasında askerî eğitim ve savunma sanayi alanında iş birliği anlaşmasının yenilenmesi amacıyla 24 Ekim 2022 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşma, Türkiye ile Macaristan arasında ikili askerî ilişkilerin hukuki zeminin güçlendirilmesi ve askerî savunma iş birliğinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Askerî eğitim, tatbikatlar, savunma sanayisi, lojistik, bilgi sistemleri, siber savunma, arama-kurtarma, barışı koruma ve insani yardım harekâtlarını da içeren alanlarda iş birliği imkânı tanıyacaktır.

Macaristan anlaşmanın iç onay sürecini Mayıs 2023'te tamamlamıştır. Geçtiğimiz dönem Komisyonunuz gündemindeyken kadük

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:152

olan anlaşmanın yüce Meclisimiz tarafından onaylanmasının, bu ülkeyle ilişkilerimizin güçlenmesine ama esas olarak Avrupa'daki varlığımızın bir miktar daha perçinlenmesine katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Takdirinize.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum .

Söz almak isteyen veya sorusu olan Komisyon üyelerimiz.

Buyurun Sayın Salıcı.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Macaristan'la yapmış olduğumuz anlaşmaya benzer bir anlaşmayı biz, başka bir Avrupa Birliğine üye ülkeyle yaptık mı yoksa bu bir ilk mi?

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, cevabı Millî Savunma Bakanlığı temsilcimizden alalım.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ
TUĞGENERAL ESAT MAHMUT YILMAZ – Sayın Başkanım, kıymetli hazırın; hepinizi öncelikle saygıyla selamlıyorum.

Benzer nitelikte 88 ülkeyle anlaşmamız bulunmakta, bunlar arasında Avrupa Birliği ülkeleri de var eğer müsaade ederseniz onların hangileri olduğunu biz size biraz sonra arz edelim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Peki, teşekkür ediyorum.

Başka sorusu olan veya görüşü olan arkadaşımız var mı? Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:153

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE MACARİSTAN HÜKÜMETİ ARASINDA
ASKERİ ÇERÇEVE ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 24 Ekim 2022 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Hükümeti Arasında Askeri Çerçeve Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Madde üzerinde görüşü olan veya sorusu olan arkadaşımız? Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Maddeyle ilgili söz almak isteyen arkadaşımız yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:154

BAŞKAN FUAT OKTAY – Maddeyle ilgili söz almak isteyen arkadaşımız yok.

3'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/50) esas numaralı Kanun Teklifi'nin komisyon raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teklifi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

13.- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Togo Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:155

Askerî Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi
(2/1632)(*)

BAŞKAN FUAT OKTAY – Anlaşmaların 13’üncü sırasında (2/1632) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş’un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti İle Togo Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Teklif, 21 Nisan 2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ancak 27’nci Yasama Döneminde görüşülemediğinden kadük kalmıştır.

Teklif, 4 Ekim 2023 tarihinde esas komisyonu olarak Komisyonumuza, tali komisyon olaraksa Millî Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Bilgi vermek üzere Dışışlerine söz veriyorum.

Sayın Yıldız, buyurunlütfe.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, öğün için çok teşekkürler.

Togo çok gündemde bir ülke değildi ama önümüzdeki dönemde çok gündeme geleceğini değerlendirdiğimiz için müsaadenizle bilgi notumuzu aynen okumakta fayda görüyorum: Togo’yu dost ve kardeş bir ülke olarak

---

(*) (2/1632) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:156

görüyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımız 19 Ekim 2021 tarihinde Togo'ya resmî bir ziyaret gerçekleştirmiş, karşılığında Togo Cumhurbaşkanı Haziran 2023 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımızın göreve başlama törenine katılım sağlamıştır.

Togo ordusu 18 bin kişilik küçük ancak profesyonel bir ordudur. Birleşmiş Milletler barışı koruma misyonlarına en çok asker ve polis veren 16'ncı ülke durumundadır. Rakam vermem gerekirse bu küçük ülke Birleşmiş Milletler misyonlarına 1.285 asker ve polis de katılmaktadır.

Ülkenin kuzeyindeki Savanes bölgesinin maruz kaldığı El Kaide, DEAŞ iltisaklı terör örgütlerinin saldırılarıyla mücadele eden Togo Hükûmeti, anılan mücadeleyi hem askerî hem de sosyoekonomik seviyede sürdürmekte olup güvenlik sistemini önemli ölçüde güçlendirme yönünde adımlar atmaktadır.

Togo ile ikili askerî ilişkilerimizde son dönemde yapılan ziyaretlerle bir hareketlenme yaşanmaktadır. Askerî gücünü mevcut tehdit ve sınamalar karşısında revize etme ve pekiştirme güdüsüyle hareket eden Togo, bu meyanda savunma sanayisi ürünlerimizin ihracatı için önemli bir pazar teşkil etmektedir, bu önem önümüzdeki dönemde artacaktır.

17-20 Ağustos 2021 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen 15'inci Uluslararası Savunma Sanayi Fuarı'na dönemin Togo Ordu Bakanı katılmış, anılan anlaşma yani bu anlaşma fuar sırasında imzalanmıştır.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:157

25-28 Temmuz 2023 tarihlerinde İstanbul İDEF'te ise TOGO Kara Kuvvetleri Komutanı beraberindeki heyet ile iştirak etmiştir. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte askerî eğitim ve öğretim, eğitimlere veya ortak tatbikatlara katılımın sağlanması, savunma sanayisi, askerî istihbarat değişimi, lojistik iş birliği, askerî tıp ve sağlık hizmetleri, muhabere, elektronik bilgi sistemleri, siber savunma, barışı koruma, insani yardım, deniz haydutluğu mücadele operasyonları gibi ve savaş harici harekâtlar, haritacılık ve hidrografi, mesleki gelişim amaçlı personel değişimi, askerî, bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarında bilgi ve tecrübe paylaşımı, patlayıcılarla mücadele alanında eğitim, bilgi ve tecrübe değişimi, doğal afet, yardım harekâtı kapsamında eğitim gibi alanlarda 2 ülkenin silahlı kuvvetleri arasında iş birliğinin geliştirilmesi mümkün hâle gelecektir.

Anlaşmanın Togo bakımından onaylandığı, anılan ülke Dışışleri Bakanlığınca bize 27 Ekim 2021 tarihli nota ile bildirilmişti, bizim tarafımızdan da onaylanmasını takdirlerinize sunuyoruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum Sayın Yıldız.

Teklifle ilgili söz almak isteyen ve görüşü olan arkadaşımız?

Sayın Salıcı...

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Yıldız'a teşekkür ediyorum.

Sayın Yıldız'ın yapmış olduğu açıklamalar bu anlaşmadan Togo'nun nasıl bir fayda elde etmeyi beklediğini bize anlatıyor, biz nasıl bir fayda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:158

elde etmeyi bekliyoruz Türkiye Cumhuriyeti olarak?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkan, değerli Vekilim; Afrika politikamız bir bütün. Togo'ya sadece Togo olarak bakmıyoruz. Togo'nun etrafında son dönemde yaşanan gelişmeler, Nijer ve etrafı, bizim savunma sanayisi ürünlerimize talebi artırdı. Togo'da bu ülkelerin terörle mücadelesinde önemli bir yer tutuyor konumu itibarıyla ve denize erişim itibarıyla.

Bizim önemli bir kazancımız, bir, oradaki istikrarı sağlamak olacak çünkü etrafındaki ülkelerin istikrarını tehdit eden önemli terör örgütleri burada yuvalanıyor. İkincisi de tabii, savunma sanayisi ürünlerimize Togo'nun ciddi talebi var, bu ürünlerin kullanımı da bu az önce dediğim şeylerden geçiyor, eğitim ve tatbikatların yapılmasından geçiyor ve bu manada biz de önümüzdeki dönem askerî ataşelik açılacak temsilciliklerimiz arasına Togo'yu da almış durumdayız.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, ilişkileri yasal bir zemine oturtuyoruz dedi, bir çerçeveye oturtmuş oluyoruz.

Evet, teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen, başka sorusu olan arkadaşımız? Yok.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:159

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE TOGO CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ
ARASINDA ASKERÎ ÇERÇEVE ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 19 Ağustos 2021 tarihinde İstanbul'da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Togo Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması”nın Onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Maddeyle ilgili söz almak isteyen, görüşü olan, sorusu olan arkadaşımız var mı? Yok.

1'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY – 2'nci maddeyle ilgili soru veya görüşü olan arkadaşımız var mı? Yok.

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Maddeyle ilgili görüş, soru yok.

3'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:160

Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1632) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teklifi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemimizdeki son anlaşmamıza geçiyoruz, 14'üncü anlaşmamız

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:161

BAŞKAN FUAT OKTAY – Gündemimizde sırada (2/59) esas numaralı İstanbul Milletvekili Sayın Numan Kurtulmuş’un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Cezayir’de Uluslararası Bir Türk Okulu Açılmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır. Teklif 2 Aralık 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ancak 27’nci Yasama Döneminde görüşülmediğinden kadük kalmıştır.

Teklif 19 Haziran 2023 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olaraksa Millî Eğitim, Kültür, Gençlik Ve Spor Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklifle ilgili bilgi vermek üzere sözü Sayın Yıldız’a bırakıyorum.

Buyurun Sayın Yıldız.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Bu anlaşma Cezayir’de uluslararası nitelikte bir Türk okulunun açılması amacıyla imzalandı. Anlaşma kapsamında açılacak olan okul Büyükelçiliğimiz bünyesinde faaliyet gösterecek ancak okulun idari ve mali sorumluluğu ise Türkiye Maarif Vakfı tarafından üstlenilecektir. Bu anlaşmayla Vakfın ülkede yürüteceği eğitim faaliyetinin hukuki zemini sağlanmış olacaktır.

Okulun eğitim vermeye başlamasıyla, Cezayir’de yaşayan

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:162

vatandaşlarımız başta olmak üzere Cezayir'de bulunan tüm öğrencilere kaliteli bir eğitim sunulmasının önü açılacaktır. Cezayir'de Türk okulunun açılmasıyla iki ülkenin eğitim alanındaki ilişkileri güçlenecektir. Bu alandaki iş birliğinin beşerî ilişkiler başta gelmek üzere ikili ilişkilerimizin gelişimine önemli katkılar sağlayacağını düşünüyoruz.

Sayın Başkanım, bu meyanda Maarif Vakfımızın diğer ülkelerdeki faaliyetlerinde, özellikle okul açmalarda her ülkenin mevzuatına göre farklı usullere başvurmak gereği doğuyor. Bazı yerde tamamen yerel mevzuatla olabiliyor ama Cezayir gibi bazı ülkelerde bu tür anlaşmaların imzalanması şart oluyor. Bu da bu saikle yapılmış oldu.

Takdirinize.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Çok teşekkür ediyorum.

Teklifle ilgili görüş belirtmek isteyen veya sorusu olan Komisyon üyemiz var mı?

Sayın Salıcı, buyurunlütfen.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Bu Maarif Vakfının vermiş olduğu eğitimle ilgili -kalitesiyle ilgili- tereddütlerimiz var. Dolayısıyla, hani Sayın Bakan Yardımcımızın detaylı bilgi vermesi belki bugün burada mümkün olmayabilir ama Maarif Vakfının faaliyetleriyle ilgili bence Dışışleri Komisyonunda bir konuşmaya ihtiyaç var çünkü bizde adı Maarif Vakfı, hangi amaçla kurulduğu belli, ne yaptığı belli; buna dair bir şey yok, bir

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:163

itirazımız yok; batılı ülkelerin de buna benzer şeyleri var, yapıları var, “kültür enstitü” adı altında ama daha kurumsal bir yapıyla yürütülmesinde fayda var. Dolayısıyla, bugün için değil ama daha sonrasında bir çalışma olursa, bir bilgilendirme olursa memnun oluruz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum, memnuniyetle.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Başkanım, ben de bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun lütfen.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – İsmim Asuman bu arada.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Boğaziçi mezunusunuz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Evet yani hiç hoş olmadı ama “Kadının adı yok.” diyor arkadaşlar yani ben...

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Ben de Boğaziçi mezunuyum da.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Ne güzel.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Boğaziçi birlikteliği diyelim.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Başkanım, şimdi Tunus'a gittik, Mustafa Bey de vardı. Şunu istirham ediyorum kıymetli arkadaşlarımızdan, diğer gruplardan: Biz her gittiğimiz yerde Maarif Vakfını ziyaret ediyoruz, sizler de gelerseniz, o ziyaretlerde ayırmazsanız kendinizi -çünkü bazı arkadaşlarımız kendini ayırıyor- orada yapılan şeyi çok güzel anlatıyorlar, yerinde anlatıyorlar; birebir velilerle, öğrencilerle diyalog kurabiliyorsunuz,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:164

çok önemli fırsatlar geçiyor elimize; mutlaka o gezilere katılmanızı tavsiye ederim.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Arkadaşları buraya davet ederiz, memnun oluruz; fırsat olursa da biz de gideriz.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Yok, yok; davet ederiz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Tamam, gittiğinizde yani gezin dışında kalmayıp katılmak... Çünkü Tunus'a CHP'den gelen ekipten arkadaşlar vardı ama Maarif Vakfını ziyarete gelmediler, hiç hoş olmadı yani.

BAŞKAN FUAT OKTAY –Teşekkür ediyorum.

Sayın Tuğba Işık Ercan, buyrun lütfen.

TUĞBA IŞIK ERCAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, bence de ilk fırsatta Maarif Vakfından yetkili arkadaşlarımızın bilgi vermesi güzel olur ama ben daha önceden Maarif Vakfını bizzat içeriğinden bilen birisi ve bir eğitimci olarak, eğitimin kalitesi noktasında uluslararası alanda artık kendini göstermiş bir vakfımız var, bu anlamda da hakikaten hepimizin de gurur duyması gerekir diye düşünüyorum. Ama tabii ki eğitim anlamında da ayrıntılı bilgileri arzu ederseniz ilk fırsatı verecektir arkadaşlar.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Teşekkür ediyorum.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Siz de mi Boğaziçi'lisiniz?

TUĞBA IŞIK ERCAN (İstanbul) – Ben de Boğaziçi'liyim, evet, sağ

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:165

olun.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Benim de gittiğim ülkelerde ziyaret ettiğim okullardandır ve her gittiğimiz yerde de gurur duyarak gezdiğimiz okullar bunlar. İlgili ülkenin yasalarına uygun bir şekilde ve Millî Eğitim Bakanlığımızın da yine tamamen gözetiminde, kontrolünde Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre faaliyet gösteren bir kurumumuz, kuruluşumuz. Memnuniyetle yine öyle bir bilgi sunulmasıyla alakalı bir organizasyon yapabiliriz, Maarif Vakfı gelip burada Millî Eğitim Bakanlığımızla birlikte bize bir sunum yapabilirler.

TUĞBA IŞIK ERCAN (İstanbul) – Çok kısa bir şey ekleyeyim.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Buyurun lütfen.

TUĞBA IŞIK ERCAN (İstanbul) – Hemen bu kaliteyle ilgili bir şey söyleyeyim: “Uluslararası Maarif Programı” adı altında şu anda bir eğitim programı geliştiriliyor ve bu eğitim programı örneğin Romanya'da ulusal bir program olarak kabul edilmiş durumda kalitesi anlamında; diğer farklı Afrika ülkeleri de var, dünyadan farklı ülkelerde var yine kabul edilmesi noktasında.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Ama her zaman daha iyisi vardır, daha da iyisiyle alakalı biz de Komisyon olarak zorlayalım; daha da iyi olsun, daha da güzel olalım, daha da iddialı olalım.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:166

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Başkanım, şey demişti ya bugünkü konuşmasında esprili bir şekilde “birinci geleneksel” derler bizde bazen, benzer şeyleri dört sene önce de Maarif Vakfıyla ilgili duydum yani çok iyi gittiğine dair, işlerin çok iyi yürüdüğüne dair ama...

TUĞBA IŞIK ERCAN (İstanbul) – Dört seneyi karşılaştırırsınız belki.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – İyi olur, iyi olur; işte bize başka kanallardan da bilgi geliyor, teyit etmiyor; onun için memnun olurum.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Doğrudan kaynağından alalım bilgiyi.

Teşekkür ediyorum.

Teklifle ilgili başka soru veya görüş yok.

Sayın Yıldız, buyurun.

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI AHMET YILDIZ – Sayın Başkanım, biz de bilgilerimizi teyit bakımından -tabii Maarif Vakfı kendi müfredatını üretmek üzere çalışıyor, bu tabii uzun vadeli bir iş; o arada da imkânlar ölçüsünde Cambridge müfredatını ama eğer yerel mevzuat müsaade etmiyorsa da yerel müfredatı uygulamak durumunda kalıyor- ben de katılmak isterim Maarif Vakfı böyle bir sunum yaptığında ama gayretliler.

Tabii bu iş aynen Sayın Vekilimin dediği gibi bir mesela Fransız sistemi gibi, başka sistemler gibi yurt dışında bir Türk okul sistemi kurulması fikriyle çıktı ama FETÖ olayları nedeniyle, okulların devralınması nedeniyle bazen pratik adımlar atılması gerekti. Gerek yerel mevzuat gerek

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih: 19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa: 167

uluslararası imkânları her şekilde kullanmaya çalışıyorlar ama kendi müfredatlarını da inşallah yakında oluşturacaklar.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Evet, teşekkür ediyorum.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE CEZAYİR DEMOKRATİK HALK
CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ ARASINDA CEZAYİR'DE ULUSLARARASI BİR TÜRK OKULU
AÇILMASINA İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (I) 16 Mayıs 2022 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Cezayir'de Uluslararası Bir Türk Okulu Açılmasına İlişkin Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN FUAT OKTAY – Maddeyle ilgili görüş, öneri, sorusu olan arkadaşlarımız var mı? Yok.

1'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (I) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN FUAT OKTAY – 2'nci maddeyle ilgili görüş veya sorusu olan arkadaşlarımız var mı? Yok.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:168

2'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (I) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN FUAT OKTAY – 3'üncü maddeyle ilgili görüş veya sorusu olan arkadaşlarımız yok.

3'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İç Tüzük'ün 45'inci maddesi hükmü uyarınca Komisyonumuzu Genel Kurulda temsil etmek üzere özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/59) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in özel sözcüler olarak seçilmesini teklif ederim.

Fuat Oktay

Ankara

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN FUAT OKTAY – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: Dışışleri Komisyonu

Uzman:

Sayfa:169

edilmiştir.

Dolayısıyla, bu vesileyle gündemimizdeki tüm maddeleri tamamlamış bulunuyoruz.

Aleyhte bir oy hiçbir anlaşmada görmedik, tüm anlaşmalar “oy birliğiyle” diye ifade ediyorum, itiraz yok zannediyorum. Anlaşmaların hepsi de oy birliğiyle geçirilmiştir, kabul edilmiştir.

Tüm Komisyon üyelerimize ben yürekten teşekkür ediyorum. Bakanlığımıza, Sayın Bakan Yardımcımıza -Sayın Yıldıza- ve tüm ilgili bakanlıkların temsilcilerine yürekten teşekkür ediyorum.

Bu vesileyle şunu da ben ifade etmek isterim: Özellikle bundan sonraki toplantılarda bakanlık temsilcileri olarak asgari genel müdür ve üzeri arkadaşlarımızın mutlaka burada olmalarını özellikle rica ediyorum. Aksi takdirde burada gündeme alsak dahi gündemden çıkarabileceğimizi - ilgili bakanlıklarımızın da bilgisi olsun- ifade ediyorum. Dolayısıyla, herkes kendi anlaşmasına gelip burada sahip çıksın, kendi anlaşmasını burada - Komisyonda- anlatsın ve savunsun.

Ben tekrar çok çok teşekkür ediyorum. Son derece uzun ama bir o kadar verimli oldu; görüş ve önerileriniz için, katkılarınız için yürekten teşekkür ediyorum. Tabii ki farklı görüşlerimiz olacak, farklı görüşler sunulacak ama bunu belirli bir saygı çerçevesi içerisinde yürüttüğümüz sürece hepsinden ortak şekilde katkı sağlayacağız. Komisyon üyeleri

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa:170

olarak da farklı görüşlerimiz olsa da hepimiz bir ve beraberiz, hepimiz aynı gemideyiz, arkadaşız, dostuz; dolayısıyla, Komisyon olarak diğer komisyonlara da bu anlamda örnek teşkil ederiz diye ümit ediyorum ve buna da yürekten inanıyorum.

Çok çok teşekkür ediyorum.

Gündemimizde görüşülecek başka bir kanun teklifi bulunmamaktadır. Yine sizler tarafından gündeme getirilecek ilave bir husus yok ise Dışışleri Komisyonunun 28'inci Yasama Dönemi İkinci Yasama Yılı Üçüncü Toplantısını kapatıyorum.

Komisyon üyelerimize, Bakan Yardımcımıza ve ilgili tüm bakanlıklarımıza tekrar teşekkür ediyorum

Kapanma Saati: 16.13

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Dışışleri Komisyonu

Tarih:19/10/2023 Saat :

Stenograf:

Kayıt: DışışleriKomisyonu

Uzman:

Sayfa :171
